

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Економіко-гуманітарний інститут.
Факультет економіки та управління
(повне найменування інституту, назва факультету)

Фінанси, банківська справа та страхування
(повна назва кафедри)

Пояснювальна записка
до дипломної магістерської роботи
магістра
(ступінь вищої освіти (освітній ступінь))

на тему Фінансові ресурси підприємства: принципи формування та управління ними

Виконав: студент 6 курсу, групи ФЕУ 113М
спеціальності (напряму підготовки)
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва напряму підготовки, спеціальності)

Косарева В.М.

	(прізвище та ініціали)
Керівник	<u>Шарова С.В.</u>
	(прізвище та ініціали)
Рецензент	<u>Сліпчук Ю.О.</u>
	(прізвище та ініціали)

м.Запоріжжя
2018 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Запорізький національний технічний університет
(повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут, факультет ЕГІ, ФЕУ

Кафедра Фінанси, банківська справа та страхування

Ступінь вищої освіти (освітній ступінь) магістр

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код і назва)

Напрямок підготовки 072»Фінанси, банківська справа та страхування»

(код і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри Кен, доцент
Шарова С.В.
"14" грудня 2018 року

**ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Косаревої Вікторії Миколаївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Фінансові ресурси підприємства: приклади
формування та управління ними.

керівник проекту роботи Шарова С.В., кен, доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від "11" вересня 2018 року №212

2. Строк подання студентом роботи

3. Вихідні дані до роботи фінансова звітність ВАТ "Мелітопольський
м'ясокомбінат"

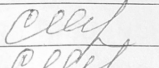
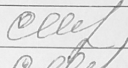
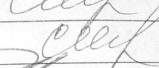
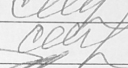
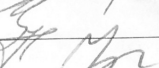
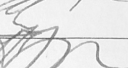
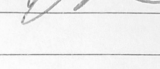
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1.1. Визначення сутності фінансових ресурсів підприємства;
1.2. Класифікація джерел формування фінансових ресурсів; 1.3. Механізми формування фінансових ресурсів; 1.4. Зарубіжний досвід формування фінансових ресурсів
Розділ 2. Сутність ефективності формування та використання фінансових ресурсів ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат"; Розділ 3. Нормативна механізація формування фінансових ресурсів підприємства; Розділ 4. Охорона праці та технічна безпека внаслідок аварійних ситуацій

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Рис. 1.1. Власний капітал; Рис. 1.2. Склад оборотних джерел формування власних фінансових ресурсів підприємства; Рис. 1.3. Перелік джерел формування власного капіталу підприємства; 1.4. Джерела формування власного капіталу.
Рис. 1.5. Формування фінансових ресурсів підприємства; Рис. 2.1. Склад майна ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" за 2015-2017 рр.; Рис. 2.2. Інші групи ресурсів підприємства; Рис. 3.1. Зовнішній моральний знос фінансових ресурсів підприємства; Рис. 3.2. Внутрішній знос фінансових ресурсів підприємства.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	приймав виконане завдання
1	к.е.н., доцент Шарова С. В.		
2	к.е.н., доцент Шарова С. В.		
3	к.е.н., доцент Шарова С. В.		
4	Журавель С.М., ст.викл.		
Нормоконтролер	Чередниченко Н.О., ст.викл.		

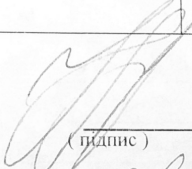
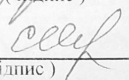
7. Дата видачі завдання 05.03.2018р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір матеріалу на проектування	05.03.18 - 25.03.18	
2	Групування та аналіз зібраного матеріалу. Уточнення завдань проектування	25.03.18 - 02.04.18	
3	Виконання теоретичної частини роботи	02.04.18 - 02.05.18	
4	Виконання графічної частини роботи	02.05.18 - 04.06.18	
5	Написання та оформлення дипломної магістерської роботи	04.06.18 - 01.09.18	
6	Перевірка роботи керівником, консультантами	01.09.18 - 15.11.18	
7	Попередній захист роботи	15.11.18	
8	Переплітання оформлення дипломної магістерської роботи	15.12.18	
9	Захист роботи у ЕК	19.12.18	

Студент

Керівник роботи

 (підпис)
 (підпис)
Косарева В. М. (прізвище та ініціали)
Шарова С. В. (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Косарева В.М.. **Фінансові ресурси підприємства: принципи формування та управління ними.** – Дипломна магістерська робота.

Дипломна магістерська робота зі спеціальності 072 магістр фінансів, банківської справи та страхування. –Кафедра фінанси, банківська справа та страхування, Запорізький національний технічний університет, 2018.

Магістерська дипломна робота присвячена розгляду принципів формування та управління фінансовими ресурсами підприємства.

Розглянуті питання економічної сутності фінансових ресурсів підприємства, класифікація джерел формування фінансових ресурсів та механізм формування фінансових ресурсів підприємства. Також розглянуто зарубіжний досвід формування фінансових ресурсів підприємства

Проведено аналіз складу та структури фінансових ресурсів підприємства. Надано оцінку ефективності розміщення і використання фінансових ресурсів підприємства та резерви їх збільшення.

Були запропоновані джерела поповнення фінансових ресурсів підприємства. Запропоновано вдосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємства

Ключові слова: ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ, РЕЗЕРВИ, АНАЛІЗ, УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ, ПРИНЦИПИ

ANNOTATION

Kosareva V.M. **Financial resources of the enterprise: principles of formation and management of them.** - Master's thesis.

Graduate Masters Degree in Specialty 072 Master of Finance, Banking and Insurance. - Department of Finance, Banking and Insurance, Zaporizhzhya National Technical University, 2018.

The master's thesis is devoted to consideration of principles of formation and management of financial resources of the enterprise.

The questions of economic essence of financial resources of enterprise, classification of sources of financial resources formation and mechanism of formation of financial resources of enterprise are considered. Also, the foreign experience of formation of financial resources of the enterprise is examined

The analysis of structure and structure of enterprise financial resources is carried out. The estimation of efficiency of placing and use of financial resources of the enterprise and reserves of their increase is given.

The sources of financial resources replenishment of the enterprise were proposed. The improvement of the mechanism of management of financial resources of the enterprise is proposed

Key words: FINANCIAL RESOURCES, RESERVES, ANALYSIS, FINANCIAL RESOURCES MANAGEMENT, PRINCIPLES

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ДО ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Косарева В.М., Шарова, С.В. Аналіз формування фінансової фінансових ресурсів підприємств [Електронний ресурс] / В.М. Косарева, С.В. Шарова // Інфраструктура ринку. – 2018. – №25. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.market-infr.od.ua/uk/25-2018>

2. Косарева В.М. Аналіз формування фінансових ресурсів підприємств / Косарева В.М. // Соціально-економічні, освітні та фахові проблеми молоді в умовах євроінтеграційних процесів :матеріали Всеукраїнської інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (27 квітня 2018 року, м.Запоріжжя)-Запоріжжя: Мокшанов В.В.,2017. – 448 с.

3. Косарева В.М. Аналіз стану безробіття в Україні та шляхи його подолання / Косарева В.М. // Соціально-економічні, освітні та фахові проблеми молоді в умовах євроінтеграційних процесів :матеріали Всеукраїнської інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (27 квітня 2018 року, м.Запоріжжя)-Запоріжжя: Мокшанов В.В.,2017. – 448 с.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ	
ВСТУП	10
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	13
1.1. Економічна сутність фінансових ресурсів підприємства	13
1.2. Класифікація джерел формування фінансових ресурсів	19
1.3. Механізм формування фінансових ресурсів підприємства	31
1.4. Зарубіжний досвід формування фінансових ресурсів підприємства	40
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ "МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ"	45
2.1. Фінансово-економічна характеристика діяльності підприємства	45
2.2. Аналіз складу та структури фінансових ресурсів підприємства	51
2.3. Аналіз ефективності розміщення та використання фінансових ресурсів підприємства	58
2.4. Резерви збільшення фінансових ресурсів підприємства	75
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ "МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ"	83
3.1. Джерела поповнення фінансових ресурсів підприємства	83
3.2. Вдосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємства	95

РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ТЕХНІКА БЕЗПЕКИ	107
В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	
4.1. Аналіз потенційних небезпек	107
4.2. Заходи по забезпеченню безпеки	109
4.3. Заходи по забезпеченню виробничої санітарії та гігієни	112
праці	
4.4. Заходи з пожежної безпеки	119
4.5. Заходи по забезпеченню безпеки в надзвичайних ситуаціях.	121
ВИСНОВКИ	125
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	128
Додаток А. Форми фінансової звітності	131
Додаток Б. Розрахункові формули показників фінансової	137
стійкості і ліквідності	

**ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ**

БАТ	- Відкрите акціонерне товариство
ЗУ	- Закон України
ГК	- Господарський кодекс
ЦК	- Цивільний кодекс
ЮО	- Юридична особа
НС	- Надзвичайна ситуація

ВСТУП

Актуальність принципів формування фінансових ресурсів підприємства та управління ними є умовою стабільного фінансового стану підприємства є стабільність у сфері залучення, використання та ефективного управління ними.

Фінансова діяльність будь-якого підприємства, починаючи від його заснування, формування статутного капіталу, і подальші взаємовідносини з контрагентами, державою, банками, а також всередині підприємства з приводу організації внутрішньогосподарського комерційного розрахунку базуються на формуванні і ефективному використанні його фінансових ресурсів.

Тому для розв'язання проблеми формування і використання фінансових ресурсів підприємств потрібна виважена, довгострокова стратегія держави щодо розвитку підприємства та його ролі у піднесенні національної економіки, яка б спиралася на інтереси суб'єктів підприємницької діяльності, відповідала потребам основної частини населення і відображала реальний стан у розв'язанні основних економічних проблем. Економічно обґрунтоване використання податкових, інвестиційних та цінових механізмів сприятиме надходженню коштів до бюджету, збільшенню доходності підприємств.

Вагомим внеском у розвиток формування фінансових ресурсів стали історичні, практичні та логічні дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених Томіліна В.Н., Самохвалова О.В., Казакова А.А., Ж. Лемера, Шахова В.Г., Медведєва А.А., Міллермана А.С., Юлдашева Р.Т., Богаченко В.Г., Гінзбурга А.І., Адамчука Н.Г., Турбіної К.Е., Балабанова І.Т., Зальотова О.М., Гомєлля В.Б., Соболева А. М., Бондаря Ю. В., Кулаєва Ю.Ф., Щелкунова В.І.

Дипломна магістерська робота виконана згідно з темою кафедри фінансів, банківської справи та страхування ЗНТУ № 05315 «Економічні реформи в Україні та їх вплив на фінансово-кредитні відносини».

Метою дипломної роботи є дослідження механізму формування фінансових ресурсів підприємства та розробка рекомендацій по оптимізації їх складу та підвищенні ефективності використання.

Задачами дипломної роботи є:

- дослідження основних теоретичних аспектів формування фінансових ресурсів;
- розгляд інформаційно–правового забезпечення управління фінансовими ресурсами підприємства;
- дослідження фінансово-економічного стану ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат";
- оцінка складу та структури фінансових ресурсів ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат";
- аналіз ефективності розміщення та використання фінансових ресурсів ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат";
- обґрунтування джерел додаткового формування фінансових ресурсів ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат";

Об'єктом роботи є дослідження основних теоретичних аспектів формування фінансових ресурсів та дослідження фінансово-економічного стану підприємства. Предметом дослідження є механізм управління фінансовими ресурсами підприємства.

Методологічною основою наукового дослідження стали: методи системного підходу, аналізу, синтезу, порівняння, прогнозування при розробці оптимальних методів формування та управління фінансовими ресурсами підприємства.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти, інструктивно-методичні документи з питань фінансових ресурсів; авторські дослідження роботи підприємств України; матеріали спеціальних видань, періодичних видань, науково-практичних конференцій, дані фінансової, економічної, демографічної статистики та дослідження українських та зарубіжних вчених з питань фінансових ресурсів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленні існуючих та в розробці теоретичних положень щодо підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами на основі формування комплексних економічних методів регулювання, зокрема особистим внеском здобувача є:

Удосконалено:

- механізм управління фінансовими ресурсами підприємства
- формування джерел та управління фінансовими ресурсами підприємства.

Одержали подальший розвиток:

- механізм формування та управління фінансовими ресурсами ВАТ «Мелітопольського м'ясокомбінату»;
- дослідження джерел формування фінансових ресурсів

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтованих наукових напрямках подальшого удосконалення формування джерел та управління фінансовими ресурсами ВАТ «Мелітопольського м'ясокомбінату», моделювання процесів в умовах глобалізації страхових відносин, підвищенні ефективності управління та регулювання в умовах хронічного фінансово-економічного дефіциту стабільності.

Запропоновані джерела поповнення фінансових ресурсів та механізм покращення управління фінансовими ресурсами ВАТ «Мелітопольського м'ясокомбінату» на основі моделі Міллера-Орра.

Основні висновки та положення дипломної роботи були відображення в науковій праці, опублікованій у електронному виданні «Інфраструктура ринку».

Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури. Основний зміст роботи викладено на 137 сторінках, у тому числі 21 рисуноків та 11 таблиць. Список використаних джерел містить 51 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність фінансових ресурсів підприємства

Головною ланкою економіки в ринкових умовах господарювання є підприємства, які виступають у ролі господарюючих суб'єктів. Вони здійснюють виробничу, науково-дослідну і комерційну діяльність, у результаті якої виробляють відповідні види продукції, реалізують її, отримують доходи і накопичення, розподіляють їх, формують відповідні фонди грошових коштів.

З іншого боку, для здійснення господарської діяльності, отримання продукції, доходів і накопичень підприємства використовують окремі види ресурсів: матеріальні, трудові, фінансові, а також грошові кошти. Матеріальні ресурси складають основу процесу виробництва. Їх формування здійснюється, як правило, за рахунок різних джерел: власних активів підприємства, позичених та залучених [16].

При цьому власні кошти – це кошти підприємств, які постійно знаходяться в їхньому обігу й строк користування якими не встановлений. Формуються вони за рахунок капіталу, тобто тієї частини капіталу в активах підприємства, яка залишається після вирахування його зобов'язань.

Позичені кошти – це кошти, які отримує підприємство на визначений термін, за плату і на умовах повернення. Формуються вони в основному за рахунок довгострокових та короткострокових кредитів банку.

Залучені кошти – це кошти, які не належать підприємствам, але внаслідок діючої системи розрахунків постійно знаходяться в обігу. Формуються вони за рахунок усіх видів кредиторської заборгованості. Усі види перерахованих вище джерел беруть участь у формуванні активів підприємства, так і в здійсненні його виробничо-фінансової діяльності з метою отримання відповідного доходу, прибутку [16].

Отже, фінансові ресурси підприємств – це власний, позичений та залучений грошовий капітал, який використовується підприємствами для формування своїх активів та здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою отримання відповідного доходу, прибутку.

Управління фінансовими ресурсами підприємства - це сукупність цілеспрямованих методів, операцій, важелів, прийомів впливу на різноманітні види фінансів для досягнення певного результату.

У практичній діяльності люди стикаються, як правило, не з категоріями, а з їх, перетвореними формами, тому в стандартній фінансовій звітності з практичної доцільності відбиваються саме вони.

Кількісно фінансові можливості характеризуються такими поняттями як доходи, грошові кошти, грошові фонди (або фонди грошових коштів), фінансові ресурси. Чіткого розмежування між ними у науковій літературі досі немає, що й породжує плутанину як у теорії, так і на практиці.

Значущість категорії фінансові ресурси в організації та розвитку будь-якого підприємства потребує чіткого визначення цього терміна. В українській економічній думці на сьогодні існує різнобічні визначення фінансових ресурсів підприємства. Така неоднозначність відображає, по-перше, відірваність вітчизняної науки від тих процесів, перетворень і явищ, які нині відбуваються в українській економіці. По-друге, це свідчить про певне нерозуміння функціонування ринкової економіки та її законів, які неухильно приходять на зміну командно-адміністративній системі, або принаймні про невдалу спробу поєднати закономірності цих двох систем у єдиному симбіозі.

Зосередившись на понятті фінансових ресурсів підприємства, не будемо розглядати тих визначень фінансових ресурсів, які були сформульовані ще за радянських часів. У них фінансовим ресурсам підприємницьких структур відводилася підпорядкована роль щодо фінансових ресурсів держави [17].

Сьогодні ж лінія поділу між фінансовими ресурсами держави і підприємств у багатьох авторів проходить чіткіше.

Аналіз сутності фінансових ресурсів розпочнемо з визначення, яке наводиться у фінансово-кредитному словнику: „Фінансові ресурси – це грошові кошти, які перебувають у розпорядженні підприємств, господарських організацій, установ". Як бачимо, у наведеному визначенні фінансові ресурси прирівнюються до коштів. Отже, відбувається ототожнення фінансових ресурсів із грошовими, тоді як перші є специфічним явищем.

У підручнику „Фінанси підприємств" група авторів, за редакцією Поддєрьогіна А.М. визначають: „Під фінансовими ресурсами слід розуміти грошові кошти, що є в розпорядженні підприємств. Таким чином, до фінансових ресурсів належать усі грошові фонди й та частина грошових коштів, яка використовується в нефондовій формі". Тут же грошові фонди визначаються як „частина грошових коштів, які мають цільове спрямування". Отже, в даному разі фінансові ресурси цілковито ототожнюються із грошовими коштами – ці терміни розглядаються, по суті, як синоніми [16].

Розглянемо визначення інших авторів.

Зокрема, М.Я. Коробов дає таке визначення: „Фінансові ресурси підприємства – це його власні і позичкові грошові фонди цільового призначення, які формуються у процесі розподілу і перерозподілу національного багатства, внутрішнього валового продукту і національного доходу та використовуються у статутних цілях підприємства" [18].

В.М. Родіонова: „Фінансові ресурси підприємства – це грошові доходи і надходження, які перебувають у розпорядженні суб'єкта господарювання і призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення затрат із розширеного відтворення і економічного стимулювання працівників" .

В.Г. Белоліпецький (посилаючись на визначення, яке, на думку автора, наводиться у „багатьох вітчизняних (російських) підручниках"): „Фінансові ресурси фірми – це частина грошових ресурсів у вигляді доходів і зовнішніх надходжень, призначених для виконання фінансових зобов'язань і виконання затрат із забезпечення розширеного відтворення" [19].

І.В. Зятковський – цей автор фактично наводить узагальнений підсумок усіх визначень фінансових ресурсів: „Як свідчить ретроспективний аналіз визначень фінансових ресурсів, дослідники кваліфікують їх як сукупність фондів грошових коштів, доходів, відрахувань або надходжень, що перебувають у розпорядженні підприємства" [21].

В.М. Опарін дає одне з найпростіших і найактуальніших визначень: „Фінансові ресурси – це сума коштів, спрямованих в основні засоби та обігові кошти підприємства" [18].

Із наведених вище визначень можна зробити висновок, що більшість авторів розуміє під фінансовими ресурсами грошові накопичення, доходи і надходження або ж фонди грошових ресурсів.

Звернімося до такого поняття, як фонди та їх відношення до фінансових ресурсів. Ось що про це пише О. Д. Василик: "... не всі грошові ресурси є фінансовими ресурсами. Поняття "грошові ресурси" значно ширше, але фінансові ресурси виступають завжди у грошовій формі. Грошові ресурси стають фінансовими ресурсами тоді, коли вони концентруються у відповідні фонди, для яких встановлено порядок створення й використання". Можливо, це твердження і можна використати стосовно держави, проте в сьогоденних умовах його надзвичайно важко застосувати щодо сучасних підприємств.

Жодне сучасне підприємство не може дозволити собі такої розкоші, щоб спочатку залучати кошти, а вже потім перетворювати їх у фінансові ресурси для подальшого використання. По-перше, жодна гривня не надходить до підприємства просто так. Обов'язково проти кожної гривні, залученої підприємством, виступає або товар, або зобов'язання підприємства у вигляді цінних паперів. І по-друге, кожен гривню підприємство намагається залучати під прогнозований раніше напрям розвитку. Підприємство в сучасних умовах не може тримати довго на розрахунковому рахунку залучені кошти або ж формувати спочатку спеціальні фонди з них, а вже потім вкладати в реальні основні й оборотні засоби. Чим швидше підприємство пустить в обіг кошти, тим більшу величину доходу і прибутку воно може отримати в майбутньому. В іншому разі кожна хвилина "простоювання"

коштів може вилитися підприємству у небажані збитки або недоотримані прибутки [22].

Отже, спочатку відбувається процес прогнозування розвитку, а вже потім для втілення в життя цього прогнозу залучаються відповідні кошти. Такий процес на підприємстві одразу кожному залучену копійку перетворює у фінансовий ресурс, а згодом — через купівлю основних і оборотних засобів — у капітал. Тільки держава має право вилучати кошти, підприємство ж може лише їх залучати, і це залучення повинно бути завжди обґрунтованим, якщо компанія хоче мати успіх.

Визначення фінансових ресурсів, яке зводиться до формування фондів грошових засобів, значно скорочує склад фінансових ресурсів, оскільки в розпорядженні підприємства можуть бути кошти в нефондовій формі. Так, Г.Г. Нам вважає, що до „фінансових ресурсів належать усі грошові фонди й та частина коштів, яка використовується у нефондовій формі". Проблема в тому, що як зазначалося вище, до фінансових ресурсів належить фонд заробітної плати, спрямований на відтворення робочої сили в процесі виробництва, фонд обігових коштів, призначений для споживання у процесі виробництва предметів праці, частина амортизаційних відрахувань, яка спрямовується на відшкодування у процесі виробництва основних фондів у межах простого відтворення. Однак ці фонди не є вільними фінансовими ресурсами підприємства, які воно може використати.

Це можна пояснити тим, що ці фонди формуються завдяки реалізації створеного на підприємстві продукту, а отже, додаються до собівартості. Але ж треба врахувати, що фінансові ресурси призначені для забезпечення саме розширеного виробництва. Тому Ю. В. Петленко розглядає фінансові ресурси як „грошові кошти, залучені в господарський оборот підприємства з різних джерел, сформованих під впливом організаційно-правових норм господарювання, призначені для покриття його власних потреб". Думка автора цікава, хоча дещо потрібно уточнити. По-перше, фінансові ресурси – це тільки частина коштів, оскільки поняття „грошові кошти" значно ширше. По-друге, фінансові ресурси призначені для створення умов розширеного відтворення виробництва, а не для покриття власних потреб підприємства у розрізі споживання [23].

Якщо звернути увагу на поняття „фонди”, то на сьогодні дане поняття як організаційна форма руху коштів просто починає зникати з лексикону підприємства (в економічній літературі "фонди" трактуються лише як загальне джерело коштів). Для цього достатньо поглянути на форму балансу, в якій жодного разу не згадуються фонди, а старі фонди замінені простим поняттям "капітал". Щодо фондів, то, наприклад, В.В. Ковальов так пише про них: "Взагалі до трактування будь-якого фонду як джерела коштів для придбання активів не слід ставитися буквально (подібна помилка особливо поширена серед не бухгалтерів) — активи найчастіше придбаваються у тому разі, коли у підприємства є в достатньому обсязі вільні грошові ресурси, а не тому, що створено якийсь фонд. Не випадково багато які підприємства уже не поспішають створювати різноманітних фондів, а акумулюють їх у вигляді нерозподіленого прибутку; до речі, подібна практика звичайна у більшості економічно розвинутих країн".

В умовах ринкової економіки фінансисти оперують частіше поняттям "капітал", який є для фінансиста-практика реальним об'єктом, на який він може постійно впливати з метою отримання нових доходів фірми. В цій якості капітал для фінансиста — об'єктивний фактор виробництва. Отже, капітал — це частина фінансових ресурсів, що введені фірмою в обіг і приносять доходи від цього обігу. В такому сенсі капітал є перетвореною формою фінансових ресурсів.

Принципова відмінність між фінансовими ресурсами і капіталом фірми полягає в тому, що в будь-який момент фінансові ресурси більші або дорівнюють капіталу фірми. При цьому рівність означає, що у фірми немає ніяких фінансових зобов'язань і всі наявні фінансові ресурси перебувають в обігу.

У реальному житті рівності фінансових ресурсів і капіталу у фірми, яка функціонує, не буває. Фінансова звітність у всьому світі будується так, що різницю між фінансовими ресурсами і капіталом виявити неможливо. Річ у тому, що у стандартній звітності подані не фінансові ресурси як такі, а їхні перетворені форми — зобов'язання і капітал.

Не менш загадкове й висловлювання В.М. Опаріна: "...Є підстави стверджувати, що поняття "капітал" і "фінансові ресурси" — близькі за змістом...

Водночас між капіталом і фінансовими ресурсами наявні суттєві відмінності. З одного боку, не вся сума капіталу виконує функції фінансових ресурсів, пов'язані із забезпеченням виробничого процесу. А з другого — не всі фінансові ресурси набувають ознак капіталу" [24].

Отже, проаналізувавши всі наведені думки авторів різних економічних шкіл України та Росії, ми доходимо висновку, що визначення будь-якого явища має відображати його сутність, то й визначення фінансових ресурсів повинне чітко визначати їх форму, джерела і призначення.

Отже, під фінансовими ресурсами доцільно вважати частину коштів підприємства у фондовій і нефондовій формі, яка формується в результаті розподілу виробленого продукту, залучається до діяльності підприємства з різних джерел і спрямується на забезпечення розширеного відтворення виробництва. Втрата або нецільове використання фінансових ресурсів призводить до скорочення виробництва і до банкрутства.

1.2. Класифікація джерел формування фінансових ресурсів

Як правило, підприємство виступає юридичною особою, що визначається сукупністю ознак: відокремленістю майна, відповідальністю по зобов'язаннях цим майном, наявністю розрахункового рахунку в банку, виступом від свого імені. Відокремленість майна виражається наявністю самостійного бухгалтерського балансу, на якому значиться майно підприємства.

Фінансові відносини підприємства виникають тоді, коли на грошовій основі відбувається формування власних ресурсів підприємства, його прибутків, залучення позичкових джерел фінансування господарської діяльності, розподіл прибутків, що утворюються в результаті цієї діяльності, їхнє використання на цілі розвитку підприємства.

На думку А.М. Поддєрьогіна структура власного капіталу може бути зображена так (Рис. 1.1.).

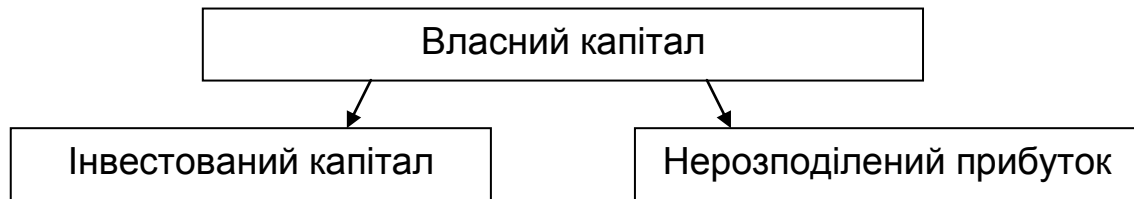

Рис. 1.1 Власний капітал

У ринковій економіці акціонерна форма власності переважає над іншими і має деякі особливості формування власних фінансових ресурсів, що полягають у їхній структурі.

Можна виділити три основних джерела:

- акціонерний капітал;
- фонди власних коштів;
- нерозподілений прибуток.

Таким чином, фінансування господарської діяльності акціонерних товариств із зовнішніх джерел (зовнішнє фінансування) здійснюється за рахунок позик та емісії облігацій підприємства.

Іншим видом фінансування є внутрішнє – за рахунок нерозподіленого прибутку та фондів власних коштів. Так, наявність достатнього обсягу власних коштів може забезпечувати розвиток підприємства та свідчити про наміри акціонерів розподіляти ризики, пов'язані з діяльністю підприємства. Високий рівень внутрішнього фінансування за рахунок власних фінансових ресурсів позитивно впливає на стан відносин розподілу між різними суб'єктами господарювання.

Тобто, джерела формування власних фінансових ресурсів поділяються на внутрішні і зовнішні.

До внутрішніх джерел відносяться:

- статутний капітал (кошти від продажу акцій і пайові внески учасників або засновників);

- виручка від реалізації;
- чистий прибуток підприємства;
- резерви, накопичені підприємством
- амортизаційні відрахування

До зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів відносяться:

- залучення підприємством додаткового пайового або акціонерного капіталу
- безоплатна фінансова допомога (як правило, така допомога виявляється

лише окремим державним підприємствам різного рівня).

- безкоштовно передані підприємству матеріальні і нематеріальні активи, що включаються до складу його балансу.

Склад основних джерел формування власних фінансових ресурсів підприємства показано на рис. 1.2.

Організація господарської діяльності вимагає відповідного фінансового забезпечення, тобто початкового капіталу, що утворюється з внесків засновників підприємства і приймає форму статутного капіталу. Це найважливіше джерело формування майна будь-якого підприємства. Конкретні засоби утворення статутного капіталу залежать від організаційно - правової форми підприємства. На діючому підприємстві власний капітал має певні основні форми (рис. 1.3).

Статутний фонд характеризує початкову суму власного капіталу підприємства, інвестовану у формування його активів для початку здійснення господарської діяльності. Його розмір визначається статутом підприємства. Для підприємств окремих сфер діяльності й організаційно-правових форм (акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю) мінімальний розмір статутного фонду регулюється законодавством.

Резервний фонд (резервний капітал) є зарезервованою частиною власного капіталу підприємства, призначеного для внутрішнього страхування його господарської діяльності. Розмір даної резервної частини власного капіталу визначається установчими документами. Формування резервного фонду здійснюється за рахунок прибутку підприємства (мінімальний розмір відрахувань прибутку в резервний фонд регулюється законодавством). Спеціальні (цільові)

фінансові фонди, до яких належать цілеспрямовано сформовані фонди власних фінансових засобів з метою їх наступних цільових витрат. У складі цих фінансових фондів виділяють звичайно амортизаційний фонд, ремонтний фонд, фонд охорони праці, фонд спеціальних програм, фонд розвитку виробництва тощо. Порядок формування й використання засобів цих фондів регулюється статутом й іншими установчими та внутрішніми документами підприємства.

Рис. 1.2 Склад основних джерел формування власних фінансових ресурсів підприємства

Рис. 1.3 Форми функціонування власного капіталу підприємства

Нерозподілений прибуток характеризує частину прибутку підприємства, що був отриманий у попередньому періоді та не використаний на споживання власниками (акціонерами, пайовиками) й персоналом. Ця частина прибутку призначена для реінвестування на розвиток виробництва. Інші форми власного капіталу, до яких належать розрахунки за майно при передачі його в оренду, розрахунки з учасниками стосовно виплати їм прибутків у формі відсотків або дивідендів і деякі інші, відображені в першому розділі пасиву балансу. Управління власним капіталом пов'язане не тільки з забезпеченням ефективного використання вже накопиченої його частини, але і з формуванням власних фінансових ресурсів, що забезпечують майбутній розвиток підприємства.

Власний капітал формується за рахунок також зовнішніх та внутрішніх джерел (Рис. 1.4).

При створенні підприємства статутний капітал направляється на придбання основних фондів і формування оборотних ресурсів у розмірах, необхідних для ведення нормальної виробничо-господарської діяльності, вкладається в придбання ліцензій, патентів, ноу-хау, використання яких є важливим чинником при утворенні прибутку. Таким чином, початковий капітал інвестується у виробництво, в процесі якого створюється вартість, що виражається ціною реалізованої продукції. Після реалізації продукції вона приймає грошову форму - форму виручки від реалізації зроблених товарів, що надходить на розрахунковий рахунок підприємства.

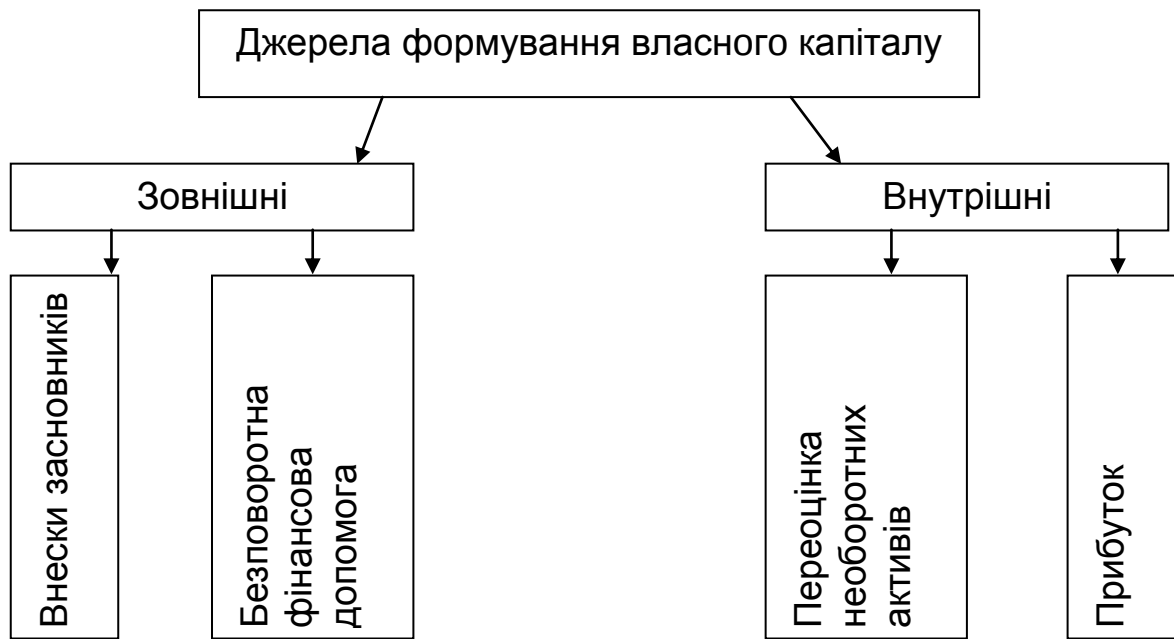

Рис. 1.4 Джерела формування власного капіталу.

Виручка - це ще не прибуток, але джерело відшкодування витрачених на виробництво продукції ресурсів та формування грошових фондів і фінансових резервів підприємства. В результаті використання виручки з неї виділяються якісно різні складові частини створеної вартості. Насамперед це пов'язано з формуванням амортизаційного фонду, що утворюється у вигляді амортизаційних відрахувань після того, як знос основних виробничих фондів і нематеріальних активів прийме грошову форму. Обов'язковою умовою утворення амортизаційного фонду є продаж зроблених товарів споживачу і надходження виручки. Оскільки матеріальну основу утворюваного товару складають сировина, матеріали, покупні комплектуючі вироби і напівфабрикати, їхня вартість поряд з іншими матеріальними витратами: зносом основних виробничих фондів, заробітною платою робітників складають витрати підприємства по виробництву продукції, що приймають форму собівартості. До надходження виручки ці витрати фінансуються за рахунок оборотних ресурсів підприємства, що не витрачаються, а авансуються у виробництво. Після надходження виручки від реалізації товарів оборотні ресурси відновляються, а понесені підприємством витрати по виробництву продукції відшкодовуються. Відокремлення витрат у вигляді собівартості дає можливість зіставити отриманий

від реалізації продукції виручку і зроблені витрати. Зміст інвестування ресурсів у виробництво продукції відображається в одержанні чистого прибутку, і якщо виручка перевищує собівартість, то підприємство одержує його у вигляді прибутку.

Прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства - це багатоцільове джерело фінансування його потреб, але основні напрямки її використання можна визначити як нагромадження і споживання. Пропорції розподілу прибутку на нагромадження і споживання визначають перспективи розвитку підприємства. Прибуток від реалізації продукції - представляє собою різницю між виручкою від реалізації продукції без податку на додану вартість, акцизів, експортних тарифів і витратами на виробництво і реалізацію, включених у собівартість продукції. Виручка від реалізації продукції визначається або по мірі її оплати (при безготівкових розрахунках - по мірі надходження фінансових ресурсів за товари на рахунки у банки, а при розрахунках готівкою - по надходженням ресурсів у касу), або по мірі відвантаження товарів і представлення покупцю розрахункових документів.

Метод визначення виручки від реалізації продукції визначається підприємством на довгостроковий період виходячи з умов господарювання і укладених договорів. В галузях товарного обігу (торгівля, громадське харчування, заготівля) замість категорії «виручка від реалізації продукції» використовується категорія «товарооборот». Зміст товарообороту становлять економічні відносини, пов'язані з обміном грошових доходів на товари в порядку купівлі-продажу. В іноземній практиці часто використовується замість терміна «виторг» термін «валовий доход». Прибуток від іншої реалізації - представляє собою прибуток, отриманий від реалізації основних фондів і іншого майна господарюючого суб'єкта, відходів, нематеріальних активів і т.д. Прибуток від іншої реалізації визначається як різниця між виручкою від реалізації і витратами на цю реалізацію. При встановленні прибутку від реалізації основних фондів і іншого майна враховується різниця між продажною ціною і первісною, або залишковою вартістю цих фондів і майна. При цьому залишкова вартість майна застосовується до основних фондів, нематеріальних активів, малоцінним і швидкозношуваним речам. Залишкова

вартість - це балансова вартість за мінусом зносу. Доходи від позареалізаційних операцій включають:

- доходи, отримані від дольової участі в діяльності інших господарюючих суб'єктів, дивіденди по акціям, доходи по облігаціям і іншим цінним паперам, що належать господарюючому суб'єкту;
- доходи від здачі майна в оренду;
- доходи від дооцінки виробничих запасів і готової продукції;
- присуджені або визнані боржником штрафи, пеня, неустойка, інші види санкцій за порушення умов господарчих договорів, а також доходи від відшкодування спричинених збитків;
- прибуток минулих років, виявлений у звітному році;
- позитивні курсові різниці по валютним рахункам, а також операції в іноземній валюті;
- суми ресурсів, отримані безоплатно від інших підприємств при відсутності спільної діяльності;
- інші доходи від операцій, безпосередньо не пов'язаних з виробництвом і реалізацією продукції;

Загальний прибуток - представляє собою суму прибутків від реалізації продукції, від іншої реалізації і доходів по позареалізаційним операціям за вирахуванням витрат по них. При цьому слід зауважити, що доходи від дольової участі в інших господарюючих суб'єктах, доходи по цінним паперам оподатковуються по іншій ставці, ніж прибуток. Тому ці доходи потрібно відокремлювати від оподаткованого прибутку в окрему групу. Господарюючий суб'єкт самостійно визначає напрями використання прибутку, якщо інше не передбачене статутом. Резервний фонд створюється суб'єктами на випадок припинення їх діяльності для відшкодування кредиторської заборгованості. Він є обов'язковим для акціонерного товариства, кооперативу, підприємства з іноземними інвестиціями. Акціонерні товариства зараховують до резервного фонду також емісійний доход, тобто суму різниці між продажною і номінальною ціною акцій, отриману при їх реалізації по ціні, яка перевищує номінальну вартість. Ця сума не

підлягає якому-небудь використанню або розподілу, крім випадків реалізації акцій по ціні нижчій за номінальну вартість. Резервний фонд акціонерного товариства використовується на виплату процентів по облігаціям і дивідендів по привілейованим акціям у випадку недостатнього чистого прибутку для цих цілей. Відрахування до резервного фонду і в інші подібні по призначенню фонди відбувається до досягнення розмірів цих фондів, встановлених засновницькими документами, але не більше 25% статутного фонду, а для акціонерного товариства - не менше 15%. Фонди нагромадження і фонди споживання - це фонди спеціального призначення. Вони формуються, якщо це передбачено установчими документами. Фонд нагромадження представляє собою джерело ресурсів господарюючого суб'єкта, акумулюючого прибуток, і інші джерела для створення нового майна, купівлі основних фондів, оборотних засобів і т.д. Фонд нагромадження відображає зростання майнового стану господарюючого суб'єкта, збільшення його власних засобів. Разом з тим операції по придбанню і створенню нового майна господарюючого суб'єкта не зачіпають фонд нагромадження. Фонд споживання представляє собою джерело фінансових ресурсів підприємства, зарезервованого для проведення операцій по соціальному розвитку і матеріальному заохоченню колективу. До фондів споживання перераховуються наступні виплати в грошовій і натуральній формах:

- суми, нараховані на оплату праці;
- доходи по акціям членів трудового колективу і їх внескам у майно господарюючого суб'єкта, нараховані до виплат робітникам;

- сума представлених господарюючим суб'єктом трудових і соціальних пільг;

Амортизація - економічний процес, який кількісно відображає втрату знаряддями праці своєї вартості і поступове перенесення її на новостворену продукцію з наступним нагромадженням ресурсів для відтворення основних засобів [25, с.269].

Амортизація є грошовим виразом фізичного та морального зносу основних фондів і здійснюється з метою повної заміни основних фондів при вибутті. Сума амортизаційних відрахувань залежить від вартості основних фондів, часу їх

використання, витрат на модернізацію. Амортизація нараховується відповідно до балансової вартості основних фондів, вона є елементом виробничих витрат, включається в собівартість продукції і відшкодовується при її реалізації. В умовах ринкових відносин амортизаційні відрахування є сталим джерелом формування фінансових ресурсів, розмір яких істотно впливає на економіку підприємства. Практика свідчить, що висока питома вага відрахувань збільшує витрати виробництва, знижує конкуренто-спроможність продукції, зменшує обсяг прибутку і скорочує можливості підвищення економічного рівня розвитку підприємства. З іншого боку, знижена питома вага відрахувань продовжує строк обігу засобів, вкладених у придбання основних фондів, і, як наслідок, знижує конкурентоспроможність продукції, призводить до втрати позицій підприємства на ринку.

Все майно, яке підлягає амортизації об'єднано в чотири категорії:

- а) будівлі, споруди, їх структурні компоненти та передавальні пристрої;
- б) транспортні засоби, включаючи вантажні та легкові автомобілі, меблі, офісне обладнання; побутові електромеханічні прилади та інструменти; інформаційні системи, включаючи електронно-обчислювальні та інші машини для автоматичної обробки інформації;
- в) інші основні фонди, що не ввійшли до попередніх груп;
- г) нематеріальні активи;

Річні норми амортизації встановлюють у процентах до балансової вартості кожної з груп основних фондів на початку звітного періоду в таких розмірах: 1-ша категорія - 5%, 2-га - 25%, 3-тя - 15%. При цьому проводиться щоквартальна індексація при інфляції понад 102,5% [21, с. 148]. Але з 01.01.04 р. згідно Закону України „Про оподаткування прибутку підприємств” на підприємствах повинні застосовувати наступні квартальні норми амортизації основних фондів при розрахунку амортизаційних відрахувань: 1-а група - 2% ; 2-а група - 10%; 3-я група - 6%; 4-та група – 15% [26, с. 7]. У відношенні до нематеріальних активів амортизаційні відрахування відбуваються рівними частками на протязі строку існування цих активів. У випадку якщо строк використання активів встановити

неможливо, строк амортизації встановлюється на десять років. Прибуток і амортизаційні відрахування є результатом кругообігу ресурсів, вкладених у виробництво, і відносяться до власних фінансових ресурсів підприємства, якими вони розпоряджаються самостійно. Оптимальне використання амортизаційних відрахувань і прибутку по цільовому призначенню дозволяє відновити виробництво продукції на розширеній основі. Призначення амортизаційних відрахувань - забезпечувати відтворення основних виробничих фондів і нематеріальних активів. На відміну від амортизаційних відрахувань прибуток не залишається цілком у розпорядженні підприємства, її значна частина у вигляді податків надходить у бюджет, що визначає ще одну сферу фінансових відносин, що виникають між підприємством і державою з приводу розподілу створеного чистого прибутку. Амортизаційні відрахування і частина прибутку, що спрямовуються на нагромадження, складають грошові ресурси підприємства, використовувані на його виробничий і науково - технічний розвиток, формування фінансових активів - придбання цінних паперів, внески в статутний капітал інших підприємств і т.п. Інша частина прибутку, використовувана на нагромадження, направляється на соціальний розвиток підприємства. Частина прибутку використовується на споживання, в результаті чого виникають фінансові відносини між підприємством і особами, як зайнятими, так і не зайнятими на підприємстві. У сучасних умовах господарювання розподіл і використання амортизаційних відрахувань і прибутку на підприємствах не завжди супроводжується створенням відособлених грошових фондів. Амортизаційний фонд як такий не формується, а вирішення запитання про розподіл прибутку у фонди спеціального призначення залишено в компетенції підприємства, але це не змінює сутності розподільних процесів, що відбивають використання фінансових ресурсів підприємства. Оскільки фінанси підприємства як відносини є частиною економічних відносин, що виникають у процесі господарської діяльності, принципи їхньої організації визначаються основами господарської діяльності підприємств. Виходячи із цього, принципи організації фінансів можна сформулювати в такий спосіб: самостійність в області фінансової діяльності, самофінансування, зацікавленість у результатах фінансово - господарської

діяльності, відповідальність за її результати, контроль за фінансово-господарською діяльністю підприємства. Самофінансування - обов'язкова умова успішної господарської діяльності підприємств в умовах ринкової економіки. Цей принцип базується на повній окупності витрат по виробництву продукції і поширенню виробничо-технічної бази підприємства. Він означає, що кожне підприємство покриває свої поточні і капітальні витрати за рахунок власних джерел. При тимчасовій недостатності в ресурсах потреба в них може забезпечуватися за рахунок короткострокових позичок банку і комерційного кредиту, якщо мова йде про поточні витрати, і довгострокові банківські кредити, використовувані на капітальні вкладення. Господарська діяльність підприємства нерозривно пов'язана з його фінансовою діяльністю. Підприємство самостійно фінансує всі напрямки своїх витрат відповідно до виробничих планів, розпоряджається наявними фінансовими ресурсами, інвестуючи їх у виробництво продукції з метою одержання прибутку. Принцип самофінансування поки не може бути забезпечений на підприємствах, що випускають необхідну споживачу продукцію з високими витратами на її виробництво й забезпечуючих недостатній рівень рентабельності по різних об'єктивних причинах. До них відносяться підприємства житлово-комунального господарства, пасажирського транспорту, сільськогосподарські й інші підприємства, що одержують асигнування з бюджету. Те ж характерно і для підприємств оборонного значення, господарська діяльність яких не може вважатися підприємницькою і фінансується за рахунок ресурсів, отриманих від реалізації продукції, тому для цього існують інші джерела фінансових ресурсів, а звідси і шляхи їх використання. Фінансові ресурси підприємства, що спрямовуються на його розвиток, формуються не тільки за рахунок амортизаційних відрахувань; прибутку, одержуваної від усіх видів господарської і фінансової діяльності але й від:

- додаткових пайових внесків учасників у товариствах;
- ресурсів, одержуваних від випуску облігацій;
- ресурсів, що мобілізуються за допомогою випуску і розміщення акцій в акціонерних товариствах відкритого і закритого типів;
- інших законних джерел (наприклад, добровільних безоплатних внесків

підприємств, організацій, громадян).

Ресурси, отримані від продажу цінних паперів. Цінні папери представляють собою грошові документи. Вони можуть існувати в формі відокремлених документів або записів на рахунках. До них відносяться акції, облігації, векселі, заставні свідоцтва, страховий поліс і ін. Пайовий внесок - представляє собою суму грошового внеску, сплачену юридичною або фізичною особою при вступі до спільного підприємництва. Пайовий внесок є обов'язковим для вступу до товариства з обмеженою відповідальністю, змішаного товариства, спільного українсько-іноземного товариства. Він вноситься: грошовими ресурсами; шляхом передачі у власність підприємства майна і інших матеріальних цінностей, прав користування землею, водою і іншими природними ресурсами; майнових прав (в тому числі на використання винаходів, «ноу-хау»); шляхом представлення майна у користування господарюючого суб'єкта без відшкодування на протязі деякого проміжку часу витрат володаря (на утримання, ремонт, амортизацію будівель, приміщень, обладнання, інструментів, транспорту); шляхом відрахувань від заробітної плати робітників на протязі деякого проміжку часу. До джерел фінансових ресурсів відносять також надходження грошових ресурсів за рахунок благодійних внесків (меценатство), страхових внесків, від продажу закладеного майна боржника, спонсорських внесків і т.д. Спонсор - це юридична або фізична особа, яка фінансує якийсь захід. Спонсорство - це двосторонній процес. Підприємство отримує необхідні йому фінансові ресурси, а спонсор - деяку вигоду у вигляді підвищення його іміджу і престижу, рекламу, підготовку кваліфікованих спеціалістів, а також у формі прямого прибутку від профінансованого ним заходу.

1.3. Механізм формування фінансових ресурсів підприємства

Виробнича і фінансова діяльність підприємств починається з формування фінансових ресурсів. Вони мають створити передумови для стабільного процесу

виробництва та його постійного зростання, що визначає конкурентоспроможність підприємства на ринку. Врешті-решт виграє той, хто зуміє залучити більше ресурсів з найменшими затратами залучати найбільші фінансові ресурси

Формування фінансових ресурсів відбувається в процесі створення підприємств і реалізації їх фінансових відносин при здійсненні господарсько-фінансової діяльності. Це проявляється в формуванні, перш за все, статутного капіталу при створенні підприємств, а в процесі їхньої діяльності – відповідних джерел грошових коштів.

На формування фінансових ресурсів впливає ряд факторів, які по відношенню до господарюючого суб'єкта класифікуються на зовнішні та внутрішні. До внутрішніх факторів відносяться фактори, які формуються під впливом власних джерел формування фінансових ресурсів, до зовнішніх – залучені кошти та інші грошові надходження.

В залежності від власності фінансові ресурси можуть бути власні та залучені. Власні фінансові ресурси – це ресурси, які належать підприємству і утворюються внаслідок фінансово-господарської діяльності підприємства. До них належать: статутний фонд, амортизаційні відрахування, валовий і чистий дохід, прибуток [16]. Залучені фінансові ресурси – це ресурси, що знаходяться тимчасово в розпорядженні підприємства і можуть бути використані останнім для досягнення статутних цілей. До залучених фінансових ресурсів входять: отримані кредити, пайові та інші внески, кошти мобілізовані на фінансовому ринку.

Порядок формування фінансових ресурсів підприємств наведено на рисунку 1.5.

Формування фінансових ресурсів підприємств розпочинається з моменту організації підприємства, коли утворюється статутний фонд.

Статутний фонд виступає джерелом власних засобів підприємства. Він формується з грошових коштів або вкладень у майно, матеріальних цінностей, нематеріальних активів, цінних паперів самого підприємства. Він призначений для фінансування витрат на основні і обігові кошти підприємства, що виникають у процесі фінансово-господарської діяльності відповідно до його статуту.

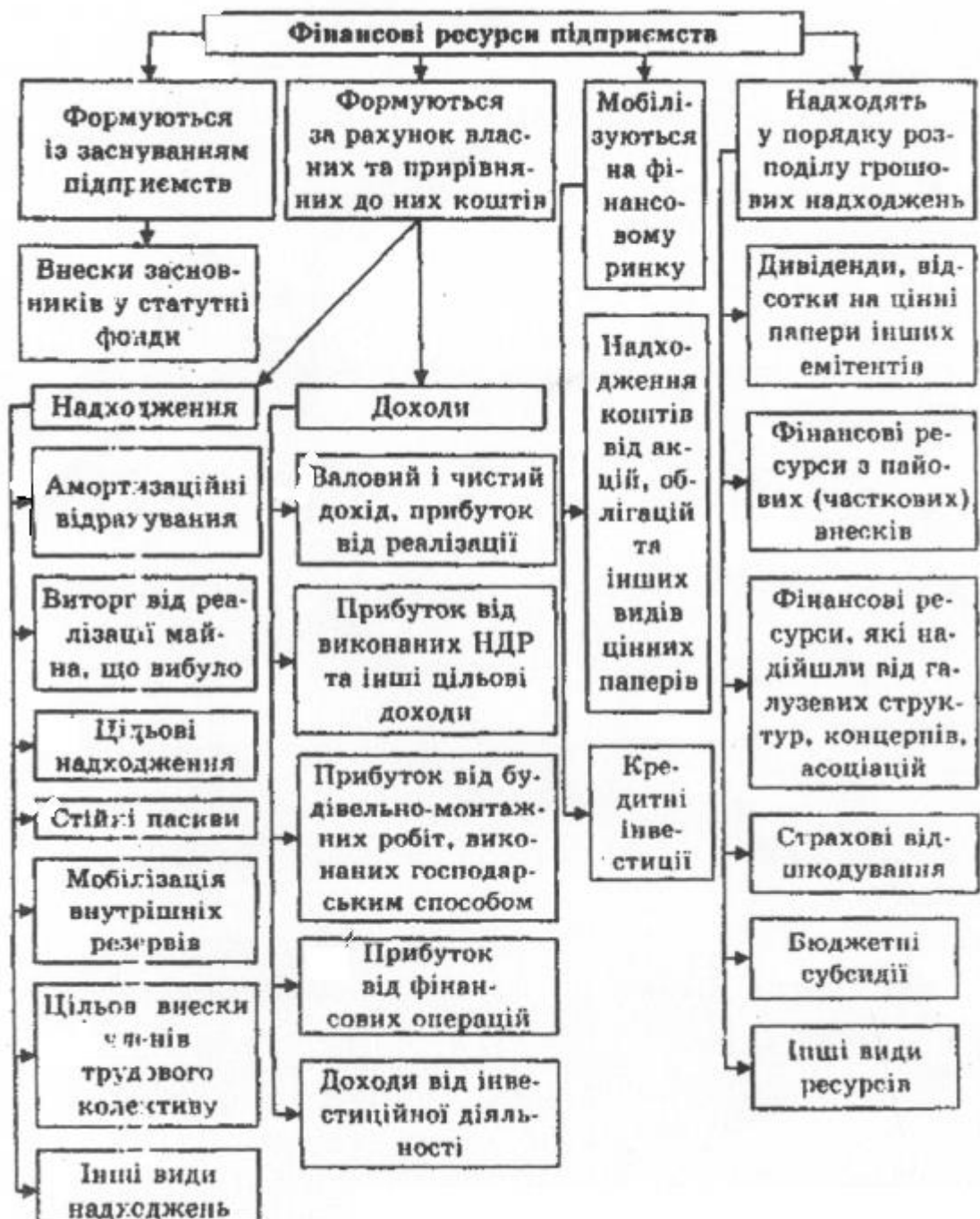

Рис. 1.5 Формування фінансових ресурсів підприємств [27]

Джерелами статутного фонду, в залежності від операційно-правових форм господарювання, можуть бути:

- акціонерний капітал;
- часткові внески членів;

- галузеві фінансові ресурси;
- довгострокові кредити;
- бюджетні кошти.

Формування статутного капіталу, його ефективне використання, управлінням ним – одне з головних завдань фінансової служби підприємства. Сума статутного капіталу відображає суму, як правило, вартість основних фондів підприємства.

Порядок і джерела формування статутного фонду залежать від типу підприємства і форми власності [28].

Статутний фонд використовується підприємством для інвестування коштів в оборотні та основні фонди. Фонд оплати праці – для виплати основної і додаткової заробітної плати працівникам.

Розміри статутного фонду характеризують розмір коштів, які були інвестовані у фінансово-господарську діяльність. Розмір його може бути змінено за підсумками роботи за рік шляхом внесення змін у засновницькі документи.

На діючому підприємстві ефективність використання статутного фонду (капіталу) (Ест) визначається двома основними показниками:

а) відношенням суми обороту до суми засобів, інвестованих у статутний капітал:

$$E_{cm} = G/K_{cm} * 100\% \quad (1.1)$$

Де G – сума обороту за розрахунковий період;

K_{cm} – сума статутного капіталу;

б) відношенням суми прибутку, що отриманий за розрахунковий період (Пр) до суми статутного капіталу (K_{cm}):

$$E_{cm} = Пр/K_{cm} * 100\% \quad (1.2)$$

У процесі господарської діяльності відбувається реалізація готової продукції, надання послуг. Це призводить до здійснення різноманітних платежів, розрахунків.

Рух грошових коштів у процесі господарської діяльності формує грошовий обіг та грошовий оборот.

Обіг грошових коштів робить можливими надходження фінансових ресурсів на підприємство та їхню акумуляцію по окремих фондах відповідно до цільового призначення.

Грошові фонди – це частина грошових коштів, які мають цільове спрямування. Через них здійснюється забезпечення господарської діяльності необхідними грошовими ресурсами, а також розширеного виробництва: фінансування науково-технічного прогресу; опанування і впровадження нової техніки; економічне стимулювання; розрахунки з бюджетом, банками.

До грошових фондів належать: статутний фонд, фонд оплати праці, амортизаційний фонд, тощо. При організації підприємство повинно мати, як вже зазначалося вище, статутний фонд, або статутний капітал, за рахунок якого формуються основні фонди й обігові кошти.

Грошові фонди цільового призначення формуються за рахунок грошових надходжень і доходів.

У сучасних умовах економічної нестабільності велику увагу керівництво підприємства приділяє створенню резервного фонду. Резервний фонд утворюється за рахунок відрахувань від прибутку.

Фонд відшкодування – це частина сукупного суспільного продукту, що може бути повернена на виробництво для забезпечення безперебійного функціонування. Цей фонд включає як вартість предметів праці, так і вартість засобів праці.

Фонд грошових коштів, що використовується для відтворення основних засобів, називається амортизаційним. Він формується за рахунок амортизаційних відрахувань.

Амортизаційні відрахування являють собою специфічний вид цільових фінансових ресурсів. У кругообігу коштів вони відображають перенесену на готову продукцію вартість основних засобів, їх знос у процесі експлуатації. З цих позицій – це витрати підприємства в даному виробничому циклі. Водночас у виручці від реалізації ця сума розглядається як цільовий дохід, який призначений для простого

відтворення основних засобів. Саме з цих позицій амортизаційні відрахування виступають фінансовими ресурсами підприємства зношених у процесі виробництва основних засобів [16].

Амортизаційні відрахування, як фінансові ресурси підприємств, окремо не формуються. А знаходяться на поточному рахунку, куди вони надходять у складі виручки від реалізації. Їх виділення проводиться на підставі обліку на окремому бухгалтерському рахунку. Нарахування амортизації проводиться щомісячно.

Оборотні кошти являють собою ту частину фінансових ресурсів, яка постійно перебуває в обігу.

По-перше, вони спрямовуються на придбання сировини, матеріалів.

По-друге, частина цих коштів перебуває у незавершеному виробництві та в готовій продукції.

По-третє, до них належать залишки грошових коштів підприємства.

Оборотні кошти призначені для забезпечення простого відтворення оборотних фондів, яке здійснюється як за рахунок власних оборотних коштів, так і залучених джерел.

Надходження з централізованих фондів характеризують внутрішньо корпоративний перерозподіл фінансових ресурсів. Ці фонди створюються за рахунок прибутку структурних одиниць корпоративного об'єднання, тобто за своєю суттю це перерозподіл чистого прибутку. З одного боку, підприємства проводять відрахування у централізовані фонди, з іншого – можуть отримати з них кошти. Тому, крім загальної суми надходжень з цих фондів, слід визначити чисті надходження, визначаються як різниця між надходженнями з фондів і внесками до них.

Валовий дохід – це грошовий вираз вартості знов створеної продукції. Він визначається як різниця між виручкою та матеріальними витратами й амортизаційними відрахуваннями у складі собівартості реалізованої продукції. Валовий дохід є важливим показником діяльності підприємства і характеризує її ефективність. У ньому відображається підвищення продуктивності праці, збільшення заробітної плати.

Використання валового доходу як основного узагальнюючого показника ефективності дає змогу визначити реальний економічний ефект, котрий отримується від діяльності кожного підприємства. Переваги показника валового доходу полягають у тім, що в ньому найбільш реально відбито таку важливу сторону діяльності, як підвищення продуктивності праці. Валовий дохід – основне джерело утворення фінансових ресурсів не тільки підприємств, а й державного бюджету.

У процесі відтворення валовий дохід поділяється на оплату праці і на чистий дохід.

Чистий дохід – виражає в грошовій формі вартість додаткового продукту і визначається як перевищення виручки від реалізації продукції над вартістю матеріальних витрат, амортизаційних відрахувань і заробітної плати, або як різниця між валовими доходом і заробітною платою.

Прибуток – є формою фінансових ресурсів, прирощених підприємством у результаті його господарської діяльності. Він спрямовується на розвиток виробництва. Капітальні вкладення та приріст оборотних коштів відображають збільшення статутного фонду, тобто тих ресурсів, які постійно знаходяться в розпорядженні підприємства. Крім того, за рахунок прибутку здійснюються певні поточні затрати, які податкове законодавство не дозволяє відносити на валові витрати.

Прибуток - це частина додаткової вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу. Підприємство одержує прибуток після того, як втілена у створеному продукті вартість буде реалізована і набере грошової форми.

Згідно з Законом України "Про оподаткування прибутку підприємств" загальна величина прибутку визначається так:

$$\Pi = \text{ВД} - \text{ВВ} - \text{А} \quad (1.3)$$

де Π – прибуток,

ВД – валовий дохід підприємства,

ВВ – валові витрати виробництва,

А – амортизаційні відрахування.

Прибуток від реалізації продукції є основною складовою загального, балансового прибутку.

Він обчислюється за формулою:

$$\text{Пр} = \text{ВД} - \text{Свир} - \text{ПДВ} - \text{АЗ} \quad (1.4)$$

де Свир – витрати виробництва на виготовлення продукції,

ПДВ – податок на додану вартість,

АЗ – акцизний збір.

Прибуток від позареалізаційних операцій визначається як різниця між доходами, отриманими внаслідок виконання цих операцій і витратами на їх виконання:

$$\text{Ппр} = \text{Д}_2 - \text{Спр} \quad (1.5)$$

де Д_2 – кошти, отримані підприємством від компенсацій засновниками витрат, не передбачених кошторисом,

Спр – витрати на виконання позареалізаційних операцій.

Прибуток від іншої реалізації обчислюється як різниця між ціною продажу і ціною придбання матеріальних цінностей та майна підприємства:

$$\text{Пін} = \text{Цпр} - \text{Цприд} \quad (1.6)$$

де Цпр, Цприд – ціна продажу і придбання майна підприємства відповідно.

Крім власних фінансових ресурсів (працюючого капіталу) в обіг можна вводити запозичені або залучені кошти. Запозичені фінансові ресурси можуть бути отримана від інших суб'єктів підприємницької діяльності за засадах комерційного кредиту з його оформленням векселем; від юридичних і фізичних осіб шляхом випуску боргових зобов'язань у вигляді облігацій і комерційних паперів; від банків,

інших кредитно-фінансових установ та міжнародних фінансових інститутів у вигляді позичок; від держави у формі бюджетних кредитів.

Кредити – характеризують фінансові ресурси, які тимчасово знаходяться у розпорядженні підприємств. Однак, не зважаючи на це, вони встигають забезпечити певні потреби. Саме це визначає сферу використання кредитів, як правило, тимчасові чи сезонні потреби, а також потреби, які мають циклічний характер.

Залежно від мети використання, розрізняються кредити, що спрямовані на фінансування: оборотних коштів; основних засобів [29].

За терміном надання розрізняють короткострокові, середньострокові, довгострокові кредити. Короткострокові кредити підприємства отримують у разі фінансових труднощів, які виникають у зв'язку з витратами виробництва. Середньострокові кредити надаються на поточні витрати, оплату обладнання та фінансування капітальних вкладень. Довгострокові кредити (понад 3 роки) можуть надаватися для формування основних фондів.

Дотримання принципів кредитування дуже важливе для обох сторін.

Підприємства-позичальники за умов неухильного виконання вимог до отримання і повернення кредитів не просто заінтересовані – вони повинні забезпечити ефективне використання позичених фінансових ресурсів. Кредитні установи, відповідно, не просто позичають певні кошти, вони для забезпечення виконання встановлених принципів спрямовують їх у найбільш ефективні підприємства і проекти [30].

Значні фінансові ресурси, особливо по відновленим підприємствам, можуть бути мобілізовані на фінансовому ринку. Формами їх мобілізації є: продаж акцій, облігацій та інших видів цінних паперів. Випущених цим підприємством.

Підприємства можуть отримувати фінансові ресурси від асоціацій концернів в які вони входять, лише в тому випадку, коли це передумовлено механізмом використання відповідних грошових фондів, від вищестоящих організацій – при збереженні галузевих структур; від органів державного управління – у вигляді бюджетних субсидій. В умовах функціонування ринку цінних паперів з'являються

такі види фінансових ресурсів, як дивіденди та відсотки з цінних паперів інших емітентів, а також прибуток від проведення фінансових операцій [31].

Відповідно до цих особливостей для ефективного функціонування підприємства важливо визначити оптимальну потребу в ресурсах, особливо в фінансових, та забезпечити структуру джерел її формування і використання. Та важливим джерелом формування фінансових ресурсів залишається і є прибуток підприємства. Використовуючи його, підприємство може погасити свої бюджетні, кредитні та інші фінансові зобов'язання.

Отже, прибуток має створювати умови для самофінансування поточної діяльності. Отримання прибутку окремими суб'єктами господарювання свідчить про позитивні макроекономічні тенденції до зростання валового внутрішнього продукту, доходу.

Таким чином, ефективність фінансування підприємства неабияк визначається структурою джерел формування ресурсів, що залежить від форми власності, виду діяльності. Очевидно, зростання частки власних фінансових ресурсів щодо позичених і залучених дає змогу зробити висновок про зростання ефективності формування підприємства.

1.4. Зарубіжний досвід формування фінансових ресурсів підприємства

Процес функціонування будь-якого підприємства носить циклічний характер. У межах одного циклу здійснюється залучення необхідними фінансовими ресурсами, поєднання їх у виробничому процесі, реалізація виробничої продукції і отримання фінансових результатів. Від ступеню ефективності процесу трансформації фінансових ресурсів в основні та оборотні засоби, а також в засоби стимулювання робочої сили залежить фінансове благополуччя підприємства в цілому і його робітників зокрема.

Управління фінансовими ресурсами підприємства по своїй суті можна порівнювати, по-перше з управлінням фінансовою діяльністю, яке за думкою Б. Колласа, має собі на меті, з однієї сторони, регулярно забезпечувати підприємство засобами, які призначені для його раціонального оснащення і нормальної поточної господарської діяльності, надаючи йому ці засоби в необхідний час з мінімальними витратами і без втрати для незалежності підприємства по відношенню до третіх осіб і його можливій комерційній діяльності, а з іншої – контролювати перш за все раціональне використання фінансових ресурсів і рентабельність операцій, для чого ці ресурси були призначені.

Брікхем Юджин стверджує, що першочерговою задачею фінансового менеджменту є планування залучення і використання ресурсів з метою максимізації вартості фірми, іншими словами – прийняття такого рішення про вибір джерел фінансових ресурсів та їх використання. Тобто, якщо фірма розвивається, то їй потрібен капітал і цей капітал можна одержати за рахунок боргового зобов'язання, або маржі (акціонерного капіталу). Боргове зобов'язання має деякі переваги. По-перше власники його одержують доход. Це утриманий податок, ціну якого юристи призначають з базового зобов'язання. По-друге утримувачі боргового зобов'язання, використовуючи позичковий капітал, одержують прибуток [32]. Тому акціонери не повинні користуватися власними доходами, якщо справа успішно розвивається. Однак боргове зобов'язання має також і ряд недоліків. По-друге, якщо компанія виступає у складний час і поточного доходу недостатньо для того, щоб покрити виплати, її акціонери змушені будуть компенсувати недостачу, і якщо вони цього не зроблять, то результатом її буде банкрутство. Сприятливий період потім може швидко й прийти, але компанія може бути не під силу виконати зобов'язання за боргами, що може відвернути від неї акціонерів.

Формуючи фінансові ресурси фірма, насамперед, аналізує кількість факторів, а потім встановлює базову структуру капіталу. Ця база може змінюватись з часом залежно від того, як змінюються умови. Але на будь-який момент управління фірмою спирається на особливу структуру її капіталу. Якщо коефіцієнт фактичного боргового зобов'язання нижчий за базовий рівень, зростання капіталу буде, мабуть,

здійснюватись за рахунок випущеного боргового зобов'язання оскільки, боргове зобов'язання незначне, тоді буде використання чиста вартість капіталу фірми [30].

Тобто фірма оптимізує структуру капіталу з метою нарощування капіталу. Політика управління фінансовими ресурсами включає компроміс між оцінкою ступеня ризику і оборотом. Використання значного боргового зобов'язання підвищує ризиковість потоку доходу фірми. Однак, коефіцієнт більш високого боргового зобов'язання в цілому веде до високого рівня обороту. Більш висока оцінка ступеня ризику зумовлює зниження ціни акції, однак очікуваний вищий рівень обороту підвищує її, тому оптимальна структура фінансових ресурсів встановлює баланс між оцінкою ступеня ризику і оборотом з тією метою, щоб максимально підвищити оцінку акції фірми.

Зарубіжні фірми використовують чотири основоположних фактори, які діють на управління фінансовими ресурсами, їх оптимальною структурою.

Оцінка ступеня ризику в бізнесі, або ризиковість, що є невід'ємною характеристикою операцій фірми, якщо та не використовувала боргове зобов'язання. Чим більший ризик у бізнесі фірми, тим нижчий її коефіцієнт оптимального боргового зобов'язання.

Податкова ситуація на фірмі. Основною причиною для використання боргового зобов'язання є скорочення витрат на його утримання, яке знижує ефективну вартість боргового зобов'язання. Однак, якщо більша частина доходу її підпадає під податки або для нього можна застосувати податкові пільги, тоді коефіцієнт податку фірми буде низьким. В іншому випадку боргове зобов'язання не буде виступати як перевага, якщо воно могло б бути для фірми з більш високим ефективним податковим коефіцієнтом.

Фінансова гнучкість, або спроможність нарощувати капітал в обумовлені строки в несприятливих умовах. Скарбники корпорації знають, що постійне надходження коштів необхідне для стабільних операцій, які є життєво важливими для досягнення успішного кінцевого результату. Вони також знають, що коли грошей в економіці не достатньо, чи коли фірма зазнає практичних труднощів в операціях, кредитори капіталу надають перевагу забезпеченню боргів компаніям з

надійними балансовими звітами. Таким чином, потенційна майбутня потреба коштів і наслідки їх нестачі мають найбільший вплив на базову структуру капіталу – чим більша ймовірна майбутня потреба в капіталі і чим менші наслідки нестачі капіталу, тим надійнішим має бути балансовий звіт.

Управлінський консерватизм або агресивність. Деякі менеджери агресивніші, ніж інші. Звідси деякі фірми більш схильні використовувати боргове зобов'язання в намаганні прискорити одержання прибутків. Цей фактор не впливає на оптимальну або на ціномаксимізуючу структуру капіталу, однак, впливає на його базову структуру [32].

Ці положення значною мірою визначають базову структуру капіталу, однак, поточні умови його застосування можуть примусити фактичну структуру капіталу не співпадати з базовою.

Отже, фірма, чий товарний збут стабільний, може спокійно брати значніше боргове зобов'язання та нести вищі фіксовані витрати, ніж компанія із нестабільним збутом. Компанії-споживачі внаслідок їх постійного незадовільного попиту та обставин, що історично склалися, здатні використовувати фінансовий ліверидж більшою мірою, ніж промислові фірми.

Фірми, чиї активи співпадають (підходять) за безпекою кредитів, мають тенденцію використовувати боргове зобов'язання досить інтенсивно. Активи, які можуть бути використані у різному бізнесі, дають добре додаткове забезпечення, в той час як вузько цільові активи його не дають. Таким чином, продукуючи заможні компанії є, звичайно, кредитоздатними і значною мірою використовують кредит, тоді як компанії, що включені в технологічні дослідження, використовують боргове зобов'язання меншою мірою.

При однакову рівні решти показників фірма з меншим поточним „лівериджом" може краще використати фінансовий ліверидж, тому що взаємодія поточного і фінансового лівериджів визначає в цілому вплив у збуті на поточний прибуток і рух чистої готівки [30].

При однаковому рівні решти показників швидше зростаючі фірми мають, насамперед, покладатись на зовнішній капітал. У подальшому коливання витрат,

включених у ціну продажу звичайних акцій, перевищує збитки, понесені при продажу боргового зобов'язання. Таким чином, швидко зростаючі фірми мають тенденцію використовувати більшою мірою боргове зобов'язання, ніж повільно зростаючі компанії.

Часто спостерігається, що фірми із дуже невеликими коефіцієнтами обігу за внеском використовують відносно невелике боргове зобов'язання. Хоча теоретично обґрунтування цього факту немає, одне практичне пояснення існує. Міститься воно в тому, що дуже прибуткові фірми, такі як Intel, Microsoft, Coca-Cola просто не потребують такого великого фінансування боргового зобов'язання. Їх високі коефіцієнти обігу дозволяють їм здійснювати найбільше з необхідних їм фінансувань за рахунок збереженого прибутку.

Відсотковий прибуток виражає собою витрати і відрахування є найціннішими для фірми із високими податковими коефіцієнтами. Отже, чим вищий корпоративний податковий коефіцієнт фірми, тим більша перевага боргового зобов'язання.

Вплив боргового зобов'язання порівняно з акцією на стан менеджменту може докорінно змінювати структуру капіталу. Якщо менеджер має в цей час контроль над голосування (більше 50% акцій), але не знаходить можливостей, щоб скуповувати їх далі, він може вибрати боргове зобов'язання для нових фінансувань. З іншого боку, менеджер може вирішити використати маржу, якщо фінансова ситуація фірми є настільки слабкою, що використання боргового зобов'язання могло б піддати її серйозному ризику його невиконання, тому що, якщо фірма потрапляє в скрутне становище, менеджері змушені будуть майже напевно залишити свої робочі місця. Однак, коли використовується занадто мале боргове зобов'язання, посилюється ризик поглинання фірми. Керівництво її поставлене в ситуацію, в якій можливе використання або боргового зобов'язання, або маржі, тому що тип капіталу, який найбільше захищає фірму, буде змінюватись від ситуації до ситуації. В іншому випадку. Якщо менеджмент є зовсім ненадійним, необхідні істотні зміни в керуванні фірмою.

Поки що ніхто не може довести, що яка-небудь структура капіталу веде до вищих цін акцій, ніж інша, менеджер може скласти свою особисту думку про структуру капіталу. Деякі види менеджменту мають тенденцію бути консервативнішими, ніж інші, тобто, використовувати менше боргове зобов'язання, ніж середня фірма в своїй індустрії. Водночас агресивні види менеджменту використовують більше боргове зобов'язання з метою збільшення прибутку.

В більшості випадків корпорація обговорює свою структуру капіталу із кредиторами та оціночними агентствами і прислухатися до їх порад.

Також, обставини ринку акцій та облігацій відчують і довго- і короткострокові зміни, які можуть суттєво вплинути на оптимальну структуру капіталу фірми. Внутрішня структура фірми може також мати відношення до базової структури капіталу.

Таким чином, при формуванні фінансових ресурсів зарубіжні фірми створюють оптимальну структуру капіталу фірми, яка виражає собою поєднання боргового зобов'язання і маржі, яка максимізує ціну акції фірми. У будь-який момент менеджер фірми має особливу базову структуру капіталу - ймовірно оптимальну структуру, хоча ця ціль може змінюватись з часом.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ВАТ «Мелітопольський м'ясокомбінат»

2.1. Фінансово-економічна характеристика діяльності підприємства

Публічне акціонерне товариство «Мелітопольський м'ясокомбінат» – одне з найбільших м'ясопереробних підприємств на території України. Підприємство виготовляє широку номенклатуру товарів.

Мелітопольський м'ясокомбінат - основна ланка ланцюга підприємств Запорізького регіону, що входять до складу найбільшого агропромислового холдингу.

Відкрите акціонерне товариство "Мелітопольський м'ясокомбінат" зареєстровано за рішенням виконкому Мелітопольської міської Ради народних депутатів від 25.07. 1994р .

Компанія створена у 1994 році згідно з Указом Президента України від 04.04.95 р. №282 "Про структурну перебудову в харчовому комплексі України", а після закінчення процесу приватизації Загальними зборами акціонерів в 1994 року компанія перетворена у Відкрите акціонерне товариство.

Підприємство знаходиться з адресою : 72319, Запорізька обл., м. Мелітополь, вул. Героїв України, 175. Голова правління - Осієвський Валентин Кирилович. Головний бухгалтер - Олійник Лариса Михайлівна.

Підприємство має права юридичної особи. Діяльність підприємства відображається в балансі. Воно має розрахунковий і інші рахунки в банківських установах.

Товариство почало свою діяльність як беконна фабрика, яка була збудована на зразок американської технології. Це було пов'язано з тим, що на півдні України вирощувалось багато беконних свиней, але існуючі на той час кустарні бійні не могли забезпечити якість переробки продукції, яка вимогалась при її відвантаженні в інші міста країни та за кордон. Беконна фабрика становила собою

трьохповерховий корпус з напівпідвалом. До корпусу приєднувався холодильник для заморозки та зберігання м'ясопродуктів ємкістю 860 тонн одночасного зберігання. З м. Мелітополь фабрика була з'єднана трьохкилометровою залізничною віткою.

У квітні 1930 року фабрика здійснила перший випуск продукції. З початком її експлуатації в Мелітополі поступово припинили існування худобобійні. До війни період характерний розширенням сировинної бази, почалось виробництво ковбас. У 1932 році перейменована в м'ясокомбінат. У 1940 році на комбінаті працювало 500 чоловік, які за рік переробили 6000 тонн м'яса.

Після війни країна мала гостру потребу в медикаментах, тому у 1947 році на комбінаті було збудовано цех медичних препаратів, який виробляв гематоген, спірмін, мамін, тирсодін, шлунковий сік, пепсін та інші. З початку 60-х років на комбінаті проведена чергова реконструкція: змонтовано конвеєр для переробки ВРХ та конвеєри для обробки птахів, змонтовано декілька поточно-механізованих ліній, автоматизовану лінію витопки жиру, побудован новий холодильник.

Наприкінці 70-х - початку 80-х років проведена ще одна реконструкція комбіната, побудовані нові цеха: 1981р. - м'ясожировий корпус потужністю 120 т/смену; 1981 - 1985 рр. - холодильна секція ємкістю 2000 тонн; 1985 р. - парокотельна з трьох парових котлів, компресорна; 1989 р. - м'ясоперебойний цех потужністю 30 т/смену; 1994 р. - консервний цех потужністю 20 ТУБ/смена; 1997 р. - цех дитячого харчування потужністю 2,5 т/смену, цех сиров'ялених та сирокочених ковбас потужністю 7 т/смену. З 27 квітня 1994 р. підприємство існує як акціонерне товариство і є правонаступником арендного підприємства «Мелітопольський м'ясокомбінат».

Товариство одне з сучасних підприємств м'ясопереробної промисловості в Україні. Підприємство працює на сучасному обладнанні вітчизняного та імпортного виробництва. Конкурентноспроможність продукції заводу забезпечується високою якістю, кадровим потенціалом, постійним розширенням та оновлюванням асортименту з використанням сучасних технологій. Основні види

продукції, яка виробляється підприємством: м'ясо та субпродукти I-ої категорії; ковбасні вироби; консерви.

Всі ці види продукції мають перспективи виробництва. Обсяг реалізації м'ясних та ковбасних виробів в значній ступені залежить від сезонних змін. В період відкриття літнього сезону, коли починають свою діяльність табори та бази відпочинку, обсяг реалізації продукції збільшується. В осінньо-весняний період даний показник знижується. Основним ризиком в діяльності емітента є підняття цін на енергоресурси, паливо, що негативно вплине на зріст собівартості продукції.

На сьогоднішній день підприємство забезпечує якісною свининою на 70% ТОВ «Агропромислова компанія». Підприємство також віддає перевагу придбанню м'яса у вигляді худоби на забій. Проте, в останні роки у зв'язку з різким зменшенням виробництва поголів'я ВРХ та свиней не тільки в Запорізькому, а і в інших регіонах, різко загострилась проблема заupu в тваринницьких господарствах поголів'я худоби. Підприємство змушене було перейти на додаткове придбання м'яса у замороженому та охолодженому вигляді. В останні роки спостерігається експансія західних виробників м'ясної продукції на вітчизняному ринку. Часто ціни, встановлені іноземними виробниками, більш низькі. Така цінова політика може мати намір перевести вітчизняну продукцію до розряду неконкурентноспроможних. В той же час у ряді випадків при експертній оцінці імпортна продукція виявлялася неякісною, «другосортною».

Таким чином, вітчизняним виробникам нелегко витримувати конкуренцію в умовах низької платоспроможності населення, коли за основу при виборі продукції дуже часто багато кінцевих споживачів приймають показник ціни, незважаючи на співвідношення «ціна/якість». Серед великих регіональних м'ясопереробних підприємств і багатьох дрібних господарств та ковбасних цехів помітно відокремлюється Мелітопольський м'ясокомбінат. Товариство має дуже значний виробничий потенціал, який дозволяє забезпечити значні обсяги випуску продукції.

У 2017 році офіційним представником по реалізації продукції ВАТ "ММК" було ВАТ "Торговий дім "Вакула". Підприємство постійно застосовує нові

технології. М'ясокомбінат раніше інших конкурентів освоїв виробництво м'ясних делікатесів в вакуумній упаковці, що продовжило строк їх реалізації та поліпшило товарний вид.

Аналіз фінансового стану підприємства розпочнемо з його загальної оцінки за даними балансу та звіту про фінансові результати. Аналіз балансу починається з експрес-аналізу, метою якого є поточна, нескладна і нетривала за часом виконання оцінка фінансового стану та динаміки розвитку підприємства. Експрес-аналіз показників балансу підприємства здійснюється в динаміці [33].

Основні фінансово-економічні показники діяльності підприємства наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Фінансово-економічні показники діяльності ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" за 2015 – 2017 роки

Показники	Роки			Темпи зростання до 2015 року, %	
	2015	2016	2017	2016 р.	2017 р.
Обсяг основних фондів (тис.грн.)	31328	41802	64730	132,97	205,90
Обсяг оборотних коштів (тис.грн.)	9661	9697	12066	100,37	124,89
Чисельність працюючих (чол.)	750	760	760	101,33	101,33
Обсяг реалізованої продукції (тис.грн.)	57073	62561	93390	109,62	163,63
Продуктивність праці (тис.грн./чол.)	79,10	82,32	122,88	104,07	155,35
Собівартість реалізованої продукції з урахуванням адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат (тис.грн.)	60504	61086	78302	100,96	129,42
Прибуток (збиток) від операційної діяльності (тис.грн.)	1156	2090	15629	-	-
Прибуток (збиток) до оподаткування (тис.грн.)	2128	1326	15471	-	-
Фондовіддача	1,82	1,50	1,44	82,42	79,12
Загальна рентабельність (%)	-	2,32	20,66	-	-
Рентабельність продукції (%)	-	3,65	20,87	-	-

На протязі аналізуємих 2015-2017 років обсяг реалізованої продукції зростав. За 2016 рік діяльності відбулося перевиконання показника 2015 року на 5488 тис.грн., що у відносному вираженні складає 9,62%. За 2017 рік також маємо збільшення обсягу реалізації продукції на 36317 тис.грн., або на 63,63% (163,63-100)

по відношенню до базового 2015 року. Дане підвищення свідчить про розширення господарської діяльності ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" .

Отримання відповідних обсягів реалізації сприяли збільшенню прибутку. Як показують розрахунки таблиці 2.1, за 2015 рік діяльності ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" мало збиток від операційної діяльності в сумі 1156 тис. грн. Та вже за наступний рік спостерігаємо отримання прибутку в розмірі 2090 тис. грн. За 2017 рік сума прибутку від операційної діяльності збільшилась до 15629 тис.грн., або на 16785 тис.грн. в порівнянні з 2016 роком.

Щодо прибутку до оподаткування, то за 2015 рік в розмірі 2128 тис.грн. отримало збиток. За наступні 2016-2017 роки ситуація змінилася на кращу, підприємство отримало прибуток відповідно 1326 тис.грн. та 15471 тис.грн.

Показник собівартості реалізованої продукції з урахуванням адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат має тенденцію до зростання. Зокрема, за 2016 рік темп зростання даного показника становить 100,96%, а за 2017 рік – 129,42% по відношенню до 2015 року. Підвищення показника характеризується: підвищенням цін за послуги, які надають інші підприємства (в першу чергу, плата за енергоресурси); збільшенням суми амортизаційних відрахувань; тощо.

Маючи вище вказані рівні прибутку (збитку) та собівартості реалізованої продукції спостерігаємо досягнутий рівень рентабельності продукції за 2017 рік – 20,87%, що на 17,22% вище рівня попереднього 2016 року.

На протязі аналізованого періоду спостерігаємо збільшення чисельності працюючих на 10 чоловік, що становить 101,33% темпу росту відносно базового 2015 року. Збільшення чисельності не вплинуло негативно на показник продуктивності, спостерігаємо високий рівень та значне підвищення продуктивності праці за 2016 рік на 4,07% (104,07-100,00), та за 2017 рік темп приросту складає 155,35%.

Аналізуючи динаміку основних засобів, спостерігаємо значне їх зростання по відношенню до базового 2015 року: за 2016 рік діяльності зростання відбулося на 32,97%; за 2017 р. – на 105,90% .

Показник фондівдачі має тенденцію до зниження, що є негативним моментом в діяльності підприємства і характеризує не ефективне використання своїх виробничих потужностей для збільшення обсягів реалізації продукції по відношенню до базового показника ефективності використання основних засобів.

Обсяг оборотних засобів з кожним наступним періодом має тенденцію до збільшення. Зокрема, за рахунок значного зростання виробничих запасів за 2016 рік на 36,00 тис.грн.; за 2017 рік діяльності на 2405 тис.грн.

Таким чином, рівень та динаміка основних фінансово-економічних показників діяльності підприємства є свідченням покращення фінансового стану: відбулося збільшення обсягів реалізації (на 63,63%); збільшення чисельності робітників до 760 чол.; підвищення рівня продуктивності праці до 122,88 од.; зниження рівня витрат на 1 гривню реалізованої продукції до 0,80 од. Особливу увагу слід звернути на зростання розміру прибутку за 2017 рік діяльності.

2.2. Аналіз складу та структури фінансових ресурсів підприємства

Дані про розміщення фінансових ресурсів підприємства ми зможемо побачити у таблиці (див. табл. 2.2).

Виходячи з наведених даних таблиці 2.2, слід зазначити, що дане підприємство за 2015 рік діяльності розмістило фінансові ресурси на загальну суму 41103 тис.грн. У тому числі 31438 тис.грн., або 76,49% було вкладено необоротні активи; а 9661 тис.грн., або 23,50% в оборотні активи; витрати майбутніх періодів на кінець 2015 року склали – 4 тис.грн., або 0,01%.

У складі необоротних активів основні засоби склали 76,22% від загальної суми активів підприємства. Також за даний період підприємство мало довгострокову дебіторську заборгованість у сумі 110 тис.грн. і її питома вага 0,27%.

Щодо складу оборотних активів за 2015 рік, то запаси склали 9,80%; дебіторська заборгованість – 13,54%; грошові кошти - 0,16%.

За рік підприємство збільшило наявні фінансові ресурси до 51507 тис.грн., або на 125,31%. Зміни відбулися за рахунок значного підвищення вартості необоротних активів та збільшення рівня запасів (оборотних активів).

Щодо складу оборотних активів за 2015 рік, то запаси склали 9,80%; дебіторська заборгованість – 13,54%; грошові кошти - 0,16%.

Таблиця 2.2

**Аналіз складу та структури майна ВАТ "Мелітопольський
м'ясокомбінат" за 2015-2017 рр.**

Показники	2015р.		2016р.		2017р.		Темпи росту до 2015р, %	
	тис.грн,	Питома вага, %	тис.грн,	Питома вага, %	тис.грн,	Питома вага, %	2016р.	2017р.
1.Необоротні активи, у т.ч.	31438	76,49	41802	81,16	64730	84,28	132,97	205,90
1.1.Нематеріальні активи	-	-	154	0,30	74	0,10	-	-
1.2.Основні засоби	31328	76,22	41505	80,58	64042	83,28	132,49	204,42
1.3.Незавершене будівництво	-	-	15	0,03	269	0,35	-	-
1.4.Довгострокова дебіторська заборгованість	110	0,27	128	0,25	345	0,45	116,36	313,64
2.Оборотні активи	9661	23,50	9697	18,83	12066	15,07	100,37	124,89
2.1.Запаси	4027	9,80	5423	10,53	9708	12,64	134,67	241,07
2.2.Грошові кошти	5567	13,64	4269	8,29	2282	2,97	76,68	40,99
2.3. Грошові кошти	67	0,16	5	0,01	74	0,10	7,46	110,45
3.Витрати майбутніх періодів	4	0,01	8	0,01	7	0,01	200,00	175,00
Всього	41103	100,00	51507	100,00	76803	100,00	125,31	186,85

За рік підприємство збільшило наявні фінансові ресурси до 51507 тис.грн., або на 125,31%. Зміни відбулися за рахунок значного підвищення вартості необоротних активів та збільшення рівня запасів (оборотних активів).За 2016 рік діяльності спостерігаємо збільшення вартості основних засобів на 132,49%, що привело до зростання їхньої частки до 80,58% в загальній структурі активів.

Позитивним моментом є зниження рівня дебіторської заборгованості до 4269 тис.грн., тобто на 1298 тис.грн. і відповідного зниження їх частки до 8,29% проти 13,54% у 2015 року.

Негативної оцінки заслуговує тенденція зниження рівня грошових коштів до 5 тис.грн.

Щодо діяльності 2017 року, то маємо зростання загальної суми активів до 76803 тис.грн., або на 35700 тис.грн. (у відносному вираженні на 86,85%) по відношенню до базового 2015 року.

Розглянемо більш детально які відбулися зміни. Відбулося збільшення вартості основних засобів до 64042 тис.грн., або на 32174 тис.грн. відносно показника базового 2015 року і збільшення їх питомої ваги у структурі активів до 83,38%.

Спостерігаємо також збільшення оборотних активів на 2405 тис.грн., тобто до 12066 тис.грн., що становить ріст 124,89%. В складі оборотних активів найбільшу питому вагу займають запаси на 9708 тис.грн. проти показника базового року 4027 тис.грн. Відповідно відбулося підвищення їх частки до 12,64%. Позитивним моментом також є зниження рівня дебіторської заборгованості до 2282 тис.грн., тобто на 3285 тис.грн. і відповідного зниження їх частки до 2,97% проти 13,54% 2015 року. Значення показника складає 40,99% показника 2015 року. Розмір грошових коштів дещо підвищився як по відношенню до базового так і по відношенню до попереднього року, але їх питома вага все ж залишається на дуже низькому рівні – 0,01%. На рисунку 2.1 зобразимо склад майна ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" за основними складовими.

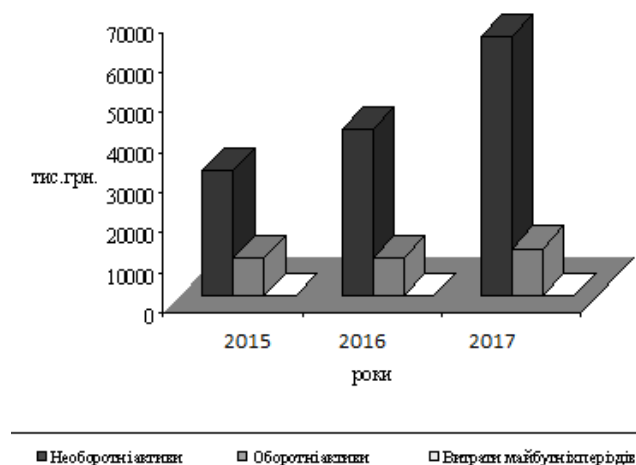

Рис. 2.1 Склад майна ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" за 2015-2017 рр.

Стабільність фінансового стану підприємства залежить від правильності та доцільності вкладення фінансових ресурсів, тому для його оцінки необхідно вивчити передусім склад, структуру та джерела його утворення, а також причини їх зміни.

Таким чином підводячи підсумок щодо розміщення фінансових ресурсів можемо зазначити, що біля 80% ресурсів – вкладення в необоротні активи – основні засоби, наступним елементом є оборотні активи, зокрема, вкладення в запаси, спостерігаємо збільшення їх частки до 12,64% загальної суми активів.

Склад і структура фінансових ресурсів ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" наведено у таблиці 2.3.

Виходячи з вище наведених даних, слід зазначити, що дане підприємство за 2015 рік діяльності мало в своєму розпорядженні фінансові ресурси на загальну суму 41103 тис.грн., у тому числі 37177 тис.грн., або 90,45% становили власні фінансові ресурси. У складі власних фінансових ресурсів статутний капітал становив 13 тис.грн., або 0,03%. Інший додатковий капітал складав 4138 тис.грн., або 10,07%. Складовою власних фінансових ресурсів також є нерозподілений прибуток, який становив 33026 тис.грн., або 80,35%.

За 2016 рік підприємство збільшило наявні власні фінансові ресурси до 43847 тис.грн., або на 6670 тис.грн. (темп росту склав 117,94%) у порівнянні з базовим роком. Зміни відбулися в обсягах нерозподіленого прибутку.

За 2017 рік діяльності підприємство також збільшило суму власних фінансових ресурсів до 58243 тис.грн., або на 21066 тис.грн. по відношенню до базового 2015 року. У складі ресурсів відбулися зміни по збільшенню нерозподіленого прибутку до 54092 тис.грн. проти показника 2015 року 33026 тис.грн. Хоча його частка у загальній сумі фінансових ресурсів зменшилась до 70,43% по відношенню до 2015 року 80,35%. Рівень позикових фінансових ресурсів на протязі аналізованого періоду має тенденцію до збільшення. Зокрема за 2015 рік діяльності сума позикових фінансових ресурсів становила 3926 тис.грн., що складало 9,55% від загальної суми фінансових ресурсів підприємства за 2015 рік.

Аналіз складу та структури фінансових ресурсів ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" за 2015-2017 рр.

Показники	2015р.		2016р.		2017р.		Темпи росту до 2015р, %	
	тис.грн,	Питома вага, %	тис.грн,	Питома вага, %	тис.грн,	Питома вага, %	2016р.	2017р.
1.Власні фінансові ресурси, у т.ч.	37177	90,45	43847	85,13	58243	75,83	117,94	156,66
1.1.Статутний капітал	13	0,03	13	0,03	13	0,02	100,00	100,00
1.2.Інший додатковий капітал	4138	10,07	4138	8,03	4138	5,39	100,00	100,00
1.3.Нерозподілений прибуток	33026	80,35	39696	77,07	54092	70,43	120,20	163,79
2.Позикові фінансові ресурси, у т.ч.	3926	9,55	7660	14,87	18560	24,16	195,11	472,75
2.1.Відстрочені податкові зобов'язання	511	1,24	3347	6,50	-	-	654,99	-
2.2.Кредиторська заборгованість за товарами	1761	4,28	3036	5,89	3127	4,07	172,40	17,57
2.3.Інші позикові кошти	1654	4,03	1277	2,48	15433	20,09	77,21	933,07
Всього	41103	100,00	51507	100,00	76803	100,00	125,31	186,85

У її складі спостерігаємо суму відстрочених податкових зобов'язань на суму 511 тис.грн., або 1,24%. Кредиторська заборгованість становила 1761 тис.грн., або 4,28%; інші позикові кошти склали 1654 тис.грн., або 4,03%.

Сума позикових фінансових ресурсів за наступний рік виросла на 3734 тис.грн. В її складі відстрочені податкові зобов'язання збільшились на 2836 тис.грн. і їх частка склала 6,50%. Відбулося збільшення кредиторської заборгованості за товари на 1275 тис.грн. і склала 3036 тис.грн., її питома вага склала 5,89%. Інші позикові кошти зменшились до 1277 тис.грн., або на 377 тис.грн., їх частка склала 2,48%. За останій рік позикові фінансові ресурси збільшились на 14634 тис.грн. до 18560 тис.грн. Дане підвищення відбулося за рахунок значного збільшення інших позикових коштів на 13779 тис.грн., тобто до 15433 тис.грн. і їх частка склала 20,09% загальної суми фінансових ресурсів підприємства. Кредиторська заборгованість у сумарному вираженні збільшилась по відношенню до базового 2015 року на 1366 тис.грн. і склала 3127 тис.грн., та її частка у структурі фінансових

ресурсів зменшилась до 4,07%, проти показника 2015 року 4,28%, що є позитивним моментом в діяльності ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат". Загальна сума фінансових ресурсів ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" на останню звітну дату складає 76803 тис.грн., що на 35700 тис.грн. більше показника базового 2015 року. На рисунку 2.2 зобразимо графічно склад фінансових ресурсів ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" за 2015-2017 роки. З рисунку 2.2 бачимо, що найбільшу питому вагу у структурі фінансових ресурсів ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" має нерозподілений прибуток – більше 70 відсотків загальної суми фінансових ресурсів підприємства. Оскільки спостерігаємо значне підвищення інших позикових коштів, то проведемо їх аналіз, за рахунок яких чинників вони мали тенденцію до збільшення. Необхідні дані для аналізу наведемо в таблиці 2.4.

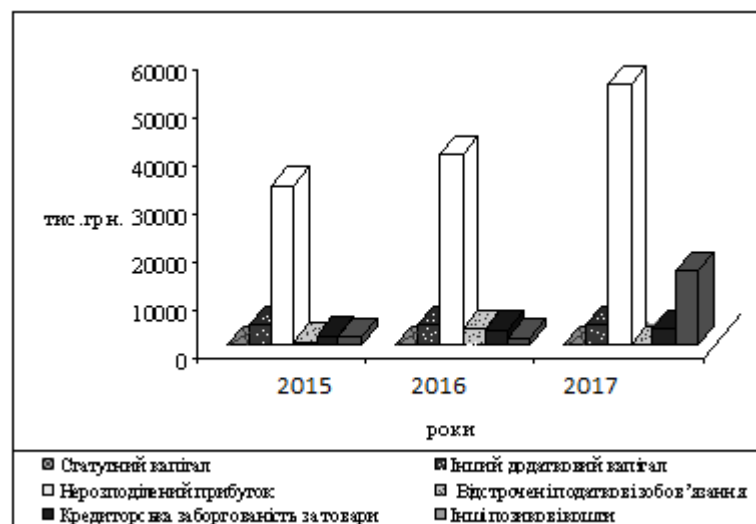

Рис. 2.2 Склад фінансових ресурсів ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" за 2015-2017 рр.

Таким чином, аналізуючи представлені в таблиці 2.4 розраховані показники, можемо зробити висновки, що збільшення інших позикових ресурсів, зокрема, на останню звітну дату, відбулося в першу чергу за рахунок значно збільшення поточних зобов'язань із внутрішніх розрахунків, а саме на 12818 тис.грн., тобто до 13294 тис.грн. проти показника 2015 року 476 тис.грн. На рисунку 2.3 зобразимо графічно склад поточних зобов'язань ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" за

2015-2017 роки. Загальна сума позикових зобов'язань виросла до 15433 тис.грн. По відношенню до базового 2015 року відбулося збільшення сум зобов'язань з бюджетом відповідно за 2016-2017 роки на 33 тис.грн. та на 908 тис.грн. хоча їх питома вага зменшилась за 2017 рік до 8,40% проти 23,52% 2015 року.

Таблиця 2.4

**Аналіз складу та структури поточних зобов'язань ВАТ
"Мелітопольський м'ясокомбінат" за 2015-2017 рр.**

Показники	2015р.		2016р.		2017р.		Темпи росту до 2015р, %	
	тис.грн,	Питома вага, %	тис.грн,	Питома вага, %	тис.грн,	Питома вага, %	2016р.	2017р.
Поточні зобов'язання за розрахунками, т.ч:	1654	100,00	1277	100,00	15433	10,0	77,21	933,07
- з бюджетом	389	23,52	422	33,05	1297	8,40	108,48	333,42
- з позабюджетних платежів	9	0,54	13	1,02	25	0,16	144,44	277,77
- зі страхування	221	13,36	198	15,51	221	1,44	89,59	100,00
- з оплати праці	533	32,22	562	44,01	569	3,69	105,00	106,75
- із внутрішніх розрахунків	476	28,78	54	4,23	13294	86,14	11,34	2792,86
-інші поточні зобов'язання	26	158	28	2,19	27	0,17	107,69	103,85

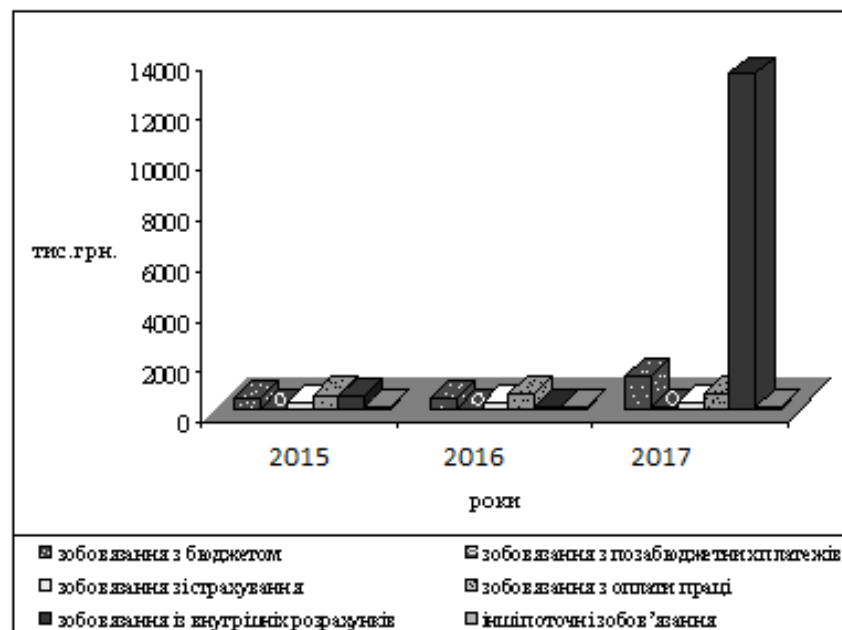

Рис. 2.3 Склад поточних зобов'язань ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" за 2015-2017 рр.

Аналогічна ситуація спостерігається з позабюджетними платежами, у вартісному виразі відбулося підвищення до 25 тис.грн., щодо структури, то маємо 0,16% проти показника попереднього 2016 року 1,02%.

Позитивним моментом є зниження зобов'язань зі страхування за 2016 рік діяльності на 23 тис.грн., а в 2017 році відбулося їх погашення.

Розрахунки з оплати праці у вартісному виразі збільшились до 569 тис.грн. Щодо питомої їх ваги у структурі фінансових ресурсів, то вони займають лише 3,69%.

Таким чином, перелічені зміни у складі фінансових ресурсів підприємства свідчать про зростання поточної заборгованості, яке підтверджується зростання кредиторської заборгованості постачальникам за товари, роботи і послуги; зростанням загальної суми боргів робітникам, бюджету.

Отже, керівництву підприємства слід вести раціональну фінансову політику, залучати суми грошових коштів, які б не перевищували їх використання, чітко планувати і контролювати розподіл фінансових ресурсів по різних видах платежів для того, щоб у підприємства не виникало потреби у фінансових ресурсах для погашення заборгованості або розширення своєї діяльності.

2.3. Аналіз ефективності розміщення та використання фінансових ресурсів підприємства

Для визначення ефективності розміщення і використання фінансових ресурсів ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" використаємо рядом абсолютних і відносних показників.

Аналіз розпочнемо з визначення рівня ліквідності та платоспроможності підприємства, оскільки в балансі є інформація, з одного боку, про всі фінансові зобов'язання (з виділенням довготермінових і поточних), а з іншого – про склад

активів підприємства, які забезпечують (або не забезпечують) можливості повернення боргів.

Ліквідність (платоспроможність) – це показник фінансового стану, який показує, як швидко підприємство може безперешкодно продати свої активи, одержати гроші і повернути борги у міру настання строку їх повернення. Вона полягає у можливості підприємства швидко розрахуватися за допомогою наявного на балансі майна (активів) по своїх зобов'язаннях (пасивах). Від рівня ліквідності залежить і платоспроможність підприємства.

Платоспроможність – це можливість підприємства своєчасно задовольняти вимоги постачальників, повертати кредити і позики, видавати заробітну плату, вносити платежі до бюджету [34].

Підприємство вважається платоспроможним, якщо сума поточних активів (грошових коштів, виробничих запасів, дебіторської заборгованості) більша або рівна його зовнішнім поточним зобов'язанням (заборгованості).

Про неплатоспроможність підприємства можуть свідчити відсутність грошей на розрахункових рахунках, наявність непогашеної в строк заборгованості, порушення строків оплати праці.

Ліквідність суб'єкта господарювання показує його можливість погашати свою заборгованість. Ліквідність підприємства - це співвідношення величини його високоліквідних активів (кошти, ринкові цінні папери, дебіторська заборгованість) і короткострокової заборгованості.

Найбільш ліквідною є готівка. Наступним за рівнем ліквідності є короткострокові інвестиції, які у разі необхідності швидко можуть бути переведені в гроші. Ліквідним активом є також дебіторська заборгованість, адже передбачається, що дебітори оплатять рахунок у найближчому майбутньому. Менш ліквідним поточним активом є запаси, поза як для перетворення їх у гроші потрібно їх продати.

Пасиви балансу за рівнем зростання строків погашення зобов'язань групуються так: негайні пасиви – кредиторська заборгованість; короткострокові

пасиви – короткострокові кредити банків; довгострокові пасиви – це довгострокові зобов’язання; постійні пасиви – це статті розділу 1 пасиву балансу.

Перший етап аналізу ліквідності підприємства полягає у складанні балансу ліквідності (табл. 2.5).

Ліквідність балансу – це рівень покриття зобов’язань підприємства його активами, строк перетворення яких на гроші відповідає строкам погашення зобов’язань.

Таблиця 2.5

**Групування активів і пасивів балансу ВАТ "Мелітопольський
м’ясокомбінат" за 2015-2017 рр., тис.грн.**

Група	Показники	Рядки балансу	2015 р.	2016 р.	2017 р.	Абсолютне відхилення до 2015 року, (+, -)	
						2016 р.	2017 р.
A ₁	Високоліквідні	1160-1165	67	5	74	-62	+7
A ₂	Швидко-ліквідні	1100-1155,1190	5567	4269	2282	-1298	-3285
A ₃	Повільно-ліквідні	1000	4027	5423	9708	+1396	+5681
A ₄	Важко-ліквідні	1095	31438	41802	31827	+10364	+33292
П ₁	Найбільш-термінові	1605-1690	3415	4313	18560	+898	+15145
П ₂	Коротко-строкові	1520,1600, 1610	-	-	-	-	-
П ₃	Довго-строкові	1595	511	3347	-	+2836	-511
П ₄	Постійні	1495, 1525	37177	43847	58243	+6670	+21066

Дані розрахунків таблиці 2.5 свідчать, що на протязі аналізованого періоду відбуваються зміни показників по відношенню до базового 2015 року діяльності підприємства.

Зокрема, високоліквідні активи зменшились за 2016 рік на 62 тис.грн.; та за 2017 рік спостерігаємо їх збільшення на 7 тис.грн.

Швидколіквідні активи мають тенденцію до зменшення за 2016 рік на 1298 тис.грн.; за 2017 рік – на 3285 тис.грн.

Повільноліквідні активи – сировина і матеріали, незавершене виробництво, мали збільшення за 2016 рік на 1396 тис.грн., за 2017 рік – на 5681 3,90 тис.грн. по відношенню до базового року.

Негативним моментом є підвищення вартості важколіквідних активів, а саме: за 2016 рік на 10364 тис.грн.; за 2017 рік на 33292 тис.грн.

На рисунку 2.4 зобразимо динаміку активів за ступенем ліквідності підприємства за 2015-2017 роки.

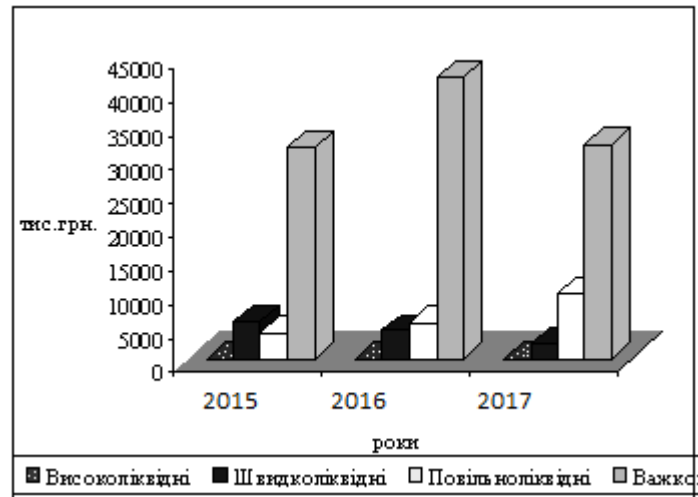

Рис. 2.4 Динаміка активів за ступенем ліквідності ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" за 2015-2017 рр.

Щодо характеристики зобов'язань, то негативним моментом є збільшення найбільштермінових зобов'язань на протязі 2016-2017 років відповідно на 898 тис,грн. та на 15145 тис.грн.

Короткострокових зобов'язань підприємство взагалі не має.

Довгострокові зобов'язання мали місце за 2015-2016 роки відповідно на суми 511 тис.грн. та 3347 тис.грн.

Постійні пасиви мають тенденцію до збільшення відповідно на 6670 тис.грн. та на 21066 тис.грн. На рисунку 2.5 зобразимо динаміку пасивів за терміновістю оплати підприємства за 2015-2017 роки.

Таким чином, ми здійснили класифікацію активів балансу ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" в залежності від їх ступеня ліквідності, а пасиви балансу - за терміновістю погашення зобов'язань.

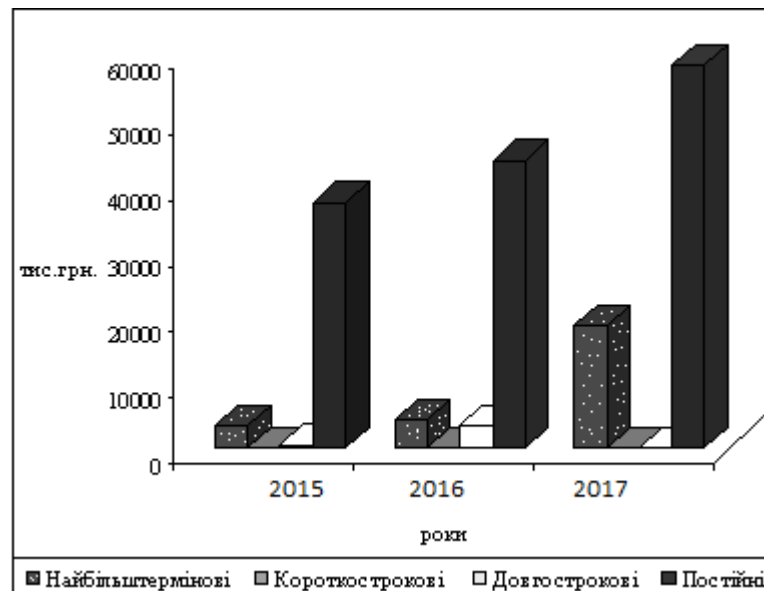

Рис. 2.5 Динаміка пасивів за терміновістю оплати ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" за 2015-2017 рр.

Але для визначення ліквідності балансу варто зіставити підсумки приведених груп по активу та пасиву і перевірити, чи виконуються співвідношення (рисунок 2.6):

$$A_1 \geq P_1$$

$$A_2 \geq P_2$$

$$A_3 \geq P_3$$

$$A_4 \leq P_4$$

Рис. 2.6 Співвідношення груп по активу та пасиву

Виконання перших трьох нерівностей обумовлює виконання і четвертої нерівності, тому практично істотним є зіставлення підсумків перших трьох груп по активу та пасиву.

Четверта нерівність носить "балансуючий" характер, і в той же час вона має глибокий економічний зміст: її виконання свідчить про дотримання мінімальної умови фінансової стійкості — наявності у підприємства власних оборотних коштів.

У випадку, коли одне або кілька нерівностей мають знак, протилежний зафіксованому в оптимальному варіанті, то ліквідність балансу відрізняється від абсолютної.

Порівняємо підсумки кожної групи активів і пасиву балансу (табл. 2.6).

Розрахунки таблиці 2.6 свідчать про не абсолютно ліквідний баланс ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат", так знак першої нерівності протилежний. Підприємство має перспективну ліквідність.

Таблиця 2.6

**Показники оцінки ліквідності балансу ВАТ "Мелітопольський
м'ясокомбінат" за 2015-2017 рр., тис.грн.**

Актив				Пасив				Надлишок(нестача)		
Група	2015р.	2016.	2017р.	Група	2015р.	2016.	2017р.	2015р.	2016.	2017р.
A ₁	67	5	74	П ₁	3415	4313	18560	-3348	-4308	-18486
A ₂	5567	4269	2282	П ₂	-	-	-	+5567	+4269	+2282
A ₃	4027	5423	9708	П ₃	511	3347	-	+3516	+2076	+9708
A ₄	31438	41802	31827	П ₄	37177	43847	58243	-58907	-2045	-26416

Другий етап аналізу ліквідності полягатиме у розрахунку та аналізі основних показників ліквідності. Показники ліквідності дадуть уявлення про платоспроможність підприємства не тільки на конкретну дату, а й на випадок надзвичайних ситуацій.

Оцінку ефективності використання фінансових ресурсів проводять за допомогою показників стійкості, платоспроможності та ділової активності, які розглядаються через коефіцієнти структури капіталу, ліквідності та оборотності.

Ліквідність підприємства — це його здатність швидко продати активи й одержати гроші для оплати своїх зобов'язань. Вона характеризується співвідношенням величини його високоліквідних активів (грошові кошти, ринкові цінні папери, дебіторська заборгованість) і короткострокової заборгованості. [35, с. 45].

Ліквідність підприємства розглядають як ступінь покриття зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення у грошову форму яких відповідає

терміну погашення зобов'язань. Чим менше часу необхідно для перетворення активів у гроші, тим вищий рівень їх ліквідності [36, с. 236].

Коефіцієнт ліквідності включає в себе такі показники:

- коефіцієнт загальної ліквідності;
- коефіцієнт поточної ліквідності;
- коефіцієнт абсолютної ліквідності.

Коефіцієнт загальної ліквідності дає загальну оцінку ліквідності активів. Так як поточні зобов'язання підприємства погашаються в основному за рахунок поточних активів. Нормальним значенням коефіцієнта вважається більше 2.

Коефіцієнт поточної ліквідності показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство може погасити за рахунок найбільш ліквідних оборотних коштів, а саме грошових коштів, фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості. Нормативним вважається значення більше 1.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності допомагає визначити частку короткострокових зобов'язань, які підприємство може погасити найближчим часом, не очікуючи реалізації інших активів та оплати дебіторської заборгованості. Нормативне його значення більше 0,2.

Отже, під ліквідністю будь-якого активу слід розуміти можливість перетворення його на гроші, а рівень ліквідності визначається тривалістю періоду, протягом якого відбувається це перетворення. чим коротший цей період, тим вищою є ліквідність певного виду активів.

Про незадовільний стан ліквідності свідчитиме той факт, що потреба підприємства в коштах перевищує їх реальні надходження [21].

Підприємство вважається платоспроможним, якщо сума поточних активів (грошових коштів, виробничих запасів, дебіторської заборгованості) більша або рівна його зовнішнім поточним зобов'язанням (заборгованості).

Про неплатоспроможність підприємства можуть свідчити відсутність грошей на розрахункових рахунках, наявність непогашеної в строк заборгованості, порушення строків оплати праці.

Ліквідність суб'єкта господарювання показує його можливість погашати свою заборгованість.

Розрахункові формули представлені в додатку Б.

Розрахуємо показники ліквідності.

Коефіцієнт ліквідності поточної (Клп) (загальний коефіцієнт покриття) є важливим показником платоспроможності. Він визначається відношенням загальної суми оборотних (поточних) активів до загальної суми зобов'язань (поточних пасивів) і характеризує достатність оборотних активів підприємства для погашення своїх боргів.

Добре, якщо цей показник буде більшим за одиницю.

Розрахуємо коефіцієнти за 2015-2017 роки:

$$\text{Клп}_{2015} = 9661:3415 = 2,83;$$

$$\text{Клп}_{2016} = 9697:4313 = 2,45;$$

$$\text{Клп}_{2017} = 12066:18560 = 0,65.$$

Протягом аналізованого періоду спостерігаємо високий рівень поточної ліквідності за 2015-2016 роки, що є позитивною характеристикою діяльності підприємства. Та за останній звітний період ліквідність знизилась до 0,65.

Коефіцієнт ліквідності швидкої (Кш) визначається як відношення величини оборотних (поточних) активів за мінусом запасів і незавершеного виробництва до величини поточних пасивів.

Дуже добре, якщо цей показник дорівнюватиме одиниці. Але на практиці так буває нечасто, тому можна задовольнитися його значеннями 0,6-0,8:

$$\text{Кш}_{2015} = (9661-4027):3415 = 1,65;$$

$$\text{Кш}_{2016} = (9697-5423):4313 = 0,99;$$

$$\text{Кш}_{2017} = (12066-9708):18560 = 0,13.$$

Даний показник також має значення значно вищі за нормативні на протязі 2015-2016 роки, що є позитивною характеристикою. Негативної оцінки заслуговує зниження показника на кінець аналізованого періоду.

Наймобільнішою часткою є гроші. Оборотні активи в грошах готові до платежу й розрахунків негайно, тому відношення їх до поточних зобов'язань

підприємства називають коефіцієнтом абсолютної ліквідності (грошової платоспроможності) (Кал). Цей коефіцієнт визначають для різних періодів і порівнюють між собою. Таким чином, стане зрозумілим: зросла грошова платоспроможність підприємства чи зменшилась протягом звітного періоду. Значення цього коефіцієнта не повинно бути менше 0,2. Але і значення вище 0,35 не завжди потрібно, оскільки надмірний залишок коштів свідчить про неефективне їх використання:

$$\text{Кал}_{2015} = 67:3415 = 0,02;$$

$$\text{Кал}_{2016} = 5:4313 = 0,001;$$

$$\text{Кал}_{2017} = 74:18560 = 0,004.$$

Спостерігаємо дуже низьке значення показника.

Зведемо показники ліквідності до таблиці 2.7.

По суті, коефіцієнти ліквідності визначають рівень платоспроможності підприємства. За рахунок низького значення поточних пасивів розраховані показники мають високі значення.

Зведена таблиця 2.7 показників свідчить, що на початок аналізованого періоду коефіцієнт абсолютної ліквідності за 2015-2016 роки дорівнював 0,02 і мав найвище значення за 2015 рік, а за наступні роки показник мав тенденцію до зниження. Даний рівень показника та його динаміка є свідченням того, що підприємство не зможе негайно ліквідувати короткострокову заборгованість. Коефіцієнт швидкої ліквідності, який на кінець періоду склав 0,13 проти 1,65 од. 2015 року свідчить, що 0,13 грн. найбільш ліквідних активів припадає на 1 грн. термінових боргів.

Таблиця 2.7

Показники ліквідності ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" за 2015-2017 рр.

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	Абсолютне відхилення до 2015 року, (+, -)	
				2016	2017
1. Коефіцієнт ліквідності поточної, грн.	2,83	2,45	0,65	-0,38	-2,18
2. Коефіцієнт ліквідності швидкої, грн.	1,65	0,99	0,13	-0,66	-1,52
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності, грн.	0,02	0,001	0,004	-0,019	-0,016

Негативної оцінки також заслуговує значне зниження показника поточної ліквідності.

На рисунку 2.7 зобразимо динаміку показників ліквідності ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" за 2015-2017 рр.

Отже, аналіз показників ліквідності свідчить, що для погашення боргів протягом року у підприємства не достатньо обігових коштів. Та мобілізувавши всі оборотні засоби на звітну дату, підприємство зможе покрити повністю свої платіжні зобов'язання. Для негайної ж ліквідації короткострокової заборгованості у підприємства не вистачить коштів.

Надійний фінансовий стан підприємства залежить від раціональної організації використання фінансових ресурсів. Наступним етапом аналізу використання фінансових ресурсів підприємства є проведення аналізу фінансової стійкості. Так як вона пов'язана з рівнем залежності від кредиторів та інвесторів і характеризується співвідношенням власних та залучених коштів, яке визначає загальну оцінку фінансової стійкості.

Фінансова стійкість передбачає те, що ресурси, складені у підприємницьку діяльність, повинні окупитися за рахунок грошових надходжень від господарювання, а одержаний прибуток забезпечувати самофінансування і незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування майна (активів) [37].

Фінансова стійкість – це стан активів підприємства, що гарантує йому постійну платоспроможність.

Фінансова стійкість залежить від розміщення його активів. Необхідність у власних активах обумовлена вимогами самофінансування підприємства. Вони є основою і незалежністю підприємства.

Від оптимізації співвідношення власних і залучених активів залежить фінансовий стан підприємства.

Розглянемо сукупність показників, які характеризують фінансову стійкість підприємства щодо самостійності, незалежності у використанні власних коштів.

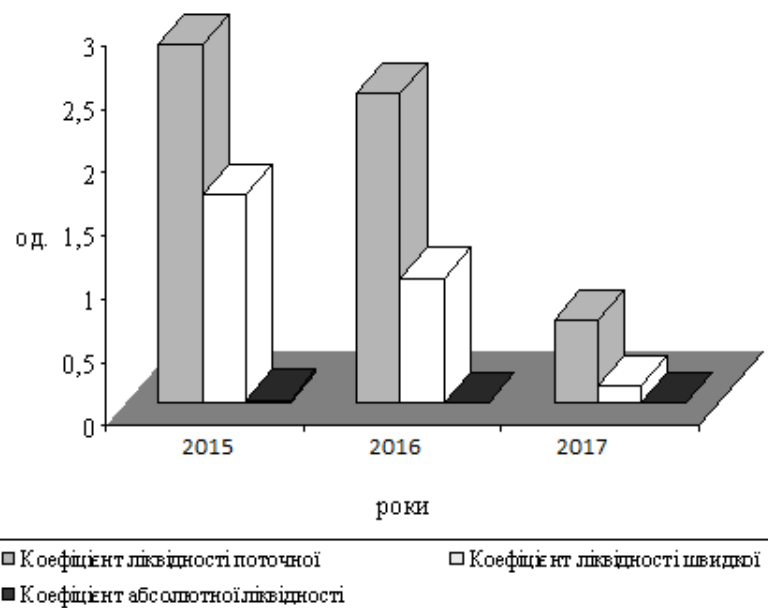

Рис. 2.7 Динаміка показників ліквідності ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" за 2015-2017 рр.

Розрахункові формули представлені в додатку Б.

Розрахуємо показники:

а) Власні обігові кошти (ВОК) – це оборотні кошти, які фінансуються за рахунок власного капіталу і довгострокових зобов'язань:

$$\text{ВОК}_{2015} = 37177 + 511 - 31438 = 6250 \text{ тис.грн.};$$

$$\text{ВОК}_{2016} = 43847 + 3347 - 41802 = 5392 \text{ тис.грн.};$$

$$\text{ВОК}_{2017} = 58243 - 64730 = (-6487) \text{ тис.грн.}$$

Негативним моментом є зниження показника в динаміці. В нашому випадку, це свідчить, що оборотні активи фінансуються за рахунок власного капіталу у 2015 році на 6250 тис.грн., у 2016 – 5382 тис.грн., та у 2017 році ми спостерігаємо недостатність власних оборотних коштів для фінансування оборотних активів.

За відсутності власного оборотного капіталу за 2017 рік деякі показники для розрахунку яких потрібен показник ВОК ми не зможемо розрахувати.

б) Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами (Кзвк):

$$\text{Кзвк}_{2015} = 6250 : 9665 = 0,65;$$

$$\text{Кзвк}_{2016} = 5392 : 9705 = 0,56.$$

Розраховані показники вказують на абсолютну можливість перетворення активів у ліквідні кошти за 2015-2016 роки. У нашому випадку підприємство мало ліквідні кошти, так як значення показника більше нормативного (0,2).

в) Маневреність робочого капіталу (Мрк) показує частку запасів, тобто матеріальних виробничих активів у власних обігових коштах (обмежує маневру власними коштами):

$$\text{Мрк}_{2015} = 4027:6250 = 0,64;$$

$$\text{Мрк}_{2016} = 5423:5392 = 1,01;$$

Ми спостерігаємо підвищення показника за 2016 рік по відношенню до 2015 року, що є свідченням підвищення рівня запасів.

г) Маневреність власних обігових коштів (Мвок) показує частку абсолютно ліквідних активів у власних обігових коштах:

$$\text{Мвок}_{2015} = 67:6250 = 0,01;$$

$$\text{Мвок}_{2016} = 5:5392 = 0,001.$$

За рахунок підвищення показника власних обігових коштів за 2016 рік та різкого зниження коштів маємо зниження показника маневреності.

д) Коефіцієнт маневреності власного капіталу (Км) показує частку власних обігових коштів у власному капіталі:

$$\text{Км}_{2015} = 6250:37177 = 0,17;$$

$$\text{Км}_{2016} = 5392:43847 = 0,12.$$

12% власного капіталу знаходиться в сфері власного капіталу за 2017 рік. За 2016 рік мали - 17%, що свідчить про найбільшу мобільність.

е) Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) (Кавт) характеризує можливість підприємства виконати зовнішні зобов'язання за рахунок власних активів:

$$\text{Кавт}_{2015} = 37177:41103 = 0,90;$$

$$\text{Кавт}_{2016} = 43847:51507 = 0,85;$$

$$\text{Кавт}_{2017} = 58243:76803 = 0,76.$$

Показник знаходиться на рівні, вищому за нормативний значення (0,5). Це свідчить про достатній рівень фінансової стійкості.

є) Оберненим показником коефіцієнту автономії є коефіцієнт фінансової залежності (Кфз):

$$\text{Кфз}_{2015} = 41103:37177 = 1,11;$$

$$\text{Кфз}_{2016} = 51507:43847 = 1,17;$$

$$\text{Кфз}_{2017} = 76803:58243 = 1,32.$$

Тобто маємо на 1,32 грн. сукупних джерел на 1 грн. власного капіталу за 2017 рік діяльності підприємства проти 1,11 2015 року. Показник не досяг нормативного значення 2 од.

ж) Коефіцієнт концентрації позикового капіталу (Кпк) характеризує скільки припадає позикового капіталу на одиницю сукупних джерел:

$$\text{Кпк}_{2015} = 3926:41103 = 0,10;$$

$$\text{Кпк}_{2016} = 7660:51507 = 0,15;$$

$$\text{Кпк}_{2017} = 18560:76803 = 0,24.$$

У нашому випадку вказує на те, що 24% позикового капіталу припадає на 100% сукупних джерел за 2017 рік, проти 10% показника 2015 року.

з) Забезпеченість заборгованості власними коштами показує коефіцієнт фінансування (Кфс):

$$\text{Кфс}_{2015} = 37177:3926 = 9,45;$$

$$\text{Кфс}_{2016} = 43847:7660 = 5,72;$$

$$\text{Кфс}_{2017} = 58243:18560 = 3,14.$$

Показники свідчать про забезпеченість заборгованості власними коштами.

и) Коефіцієнт фінансової стійкості (Кст) вказує на частку стабільних джерел фінансування у їх загальному обсязі:

$$\text{Кст}_{2015} = 376880:41103 = 0,92;$$

$$\text{Кст}_{2016} = 47194:51507 = 0,92;$$

$$\text{Кст}_{2017} = 58243:76803 = 0,76.$$

76% - частка стабільних джерел фінансування у їх загальному обсязі.

Отримані результати зведемо до таблиці 2.8.

**Показники фінансової стійкості ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат"
за 2015-2017 рр.**

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	Абсолютне відхилення до 2015 року, (+, -)	
				2016 р.	2017 р.
1. Власні обігові кошти	6250	5392	-6487	-858	-
2. Коефіцієнт забезпечення оборотних активів ими коштами	0,65	0,56	-	-0,09	-
3. Маневреність робочого капіталу	0,64	1,01	-	+0,37	-
4. Маневреність власних обігових коштів	0,01	0,001	-	-0,009	-
5. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,17	0,12	-	-0,005	-
6. Коефіцієнт фінансової незалежності	0,90	0,85	0,76	-0,05	-0,14
7. Коефіцієнт фінансової залежності	1,11	1,17	1,32	+0,06	+0,21
8. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,10	0,15	0,24	+0,05	+0,14
9. Коефіцієнт фінансової стабільності	9,45	5,72	3,14	-3,73	-6,31
10. Коефіцієнт фінансової стійкості	0,92	0,92	0,76	0,00	-0,16

Динаміка показників фінансової стійкості є свідченням погіршення фінансової стійкості, а саме, підприємство не має на останню звітну дату власного обігового капіталу.

Хоча коефіцієнт автономії вказує на можливість підприємства виконати зовнішні зобов'язання за рахунок власних активів.

Коефіцієнт фінансової залежності збільшився на 0,21 пункт, що є позитивним моментом, хоча свідчить про те, що тільки 1,32 грн. сукупних джерел припадає на 1 грн. власного капіталу.

Динаміка коефіцієнта фінансової стабільності підприємства свідчить про високий рівень забезпеченості заборгованості власними коштами, коефіцієнт значно перевищує нормативне значення (>1).

Зобразимо на рисунку 2.8 динаміку показників фінансової стійкості ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" за 2015-2017 роки.

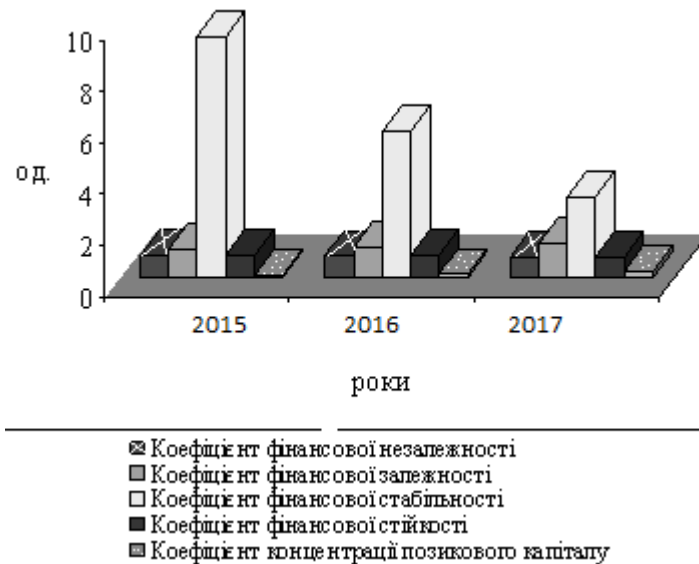

Рис. 2.8 Динаміка показників фінансової стійкості ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" за 2015-2017 рр.

Аналізуючи фінансову стійкість підприємства, можна зробити відмітити, що власники підприємства завжди прагнуть розумного зростання частки позичених коштів; навпаки, кредитори віддають перевагу підприємствам з високою часткою власного капіталу.

Аналізуючи фінансову стійкість підприємства, потрібно особливу увагу приділити вивченню поточної фінансової стійкості, що поділяється на такі основні типи:

- абсолютну фінансову стійкість - $ЗЗ < ВОК$;
- нормальну фінансову стійкість - $ВОК < ЗЗ < ДФЗ$;
- нестійкий фінансовий стан - $ЗЗ > ДФЗ$;
- критичний фінансовий стан;

де $ЗЗ$ – загальні запаси;

$ВОК$ – власний оборотний капітал;

$ДФЗ$ - джерела формування запасів.

Відслідкуємо вище наведені тотожності щодо нашого підприємства.

Абсолютна фінансова стійкість підприємства спостерігається за 2015 рік діяльності. За наступні роки стійкість знижується і загальні запаси перевищують показник власних обігових коштів, що свідчить про нормальну фінансову стійкість.

Отже, аналіз фінансової стійкості є свідченням його нормальної фінансової стійкості.

Та ринкова економіка потребує від підприємств підвищення ефективності їх діяльності, яка визначає їх здатність підприємств до фінансового виживання.

Ефективність діяльності підприємства значною мірою характеризується показниками ефективності використання фінансових ресурсів, тобто максимальної його віддачі, які виражатимуться збільшенням суми прибутку на 1 гривню фінансових ресурсів. Цього можна досягти за умови раціонального та економічного використання всіх видів ресурсів, недопущення їх перевитрат, втрат на всіх стадіях кругообороту. В результаті капітал повертається в більшій сумі, тобто з прибутком.

Звідси, ефективність використання фінансових ресурсів характеризується його віддачею, прибутковістю (рентабельністю) як відношення суми прибутку до суми фінансових ресурсів.

Як свідчать аналітичні дані підприємства за 2015-2016 роки ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" отримувало збиток, і ми можемо зробити висновок, про неефективне використання фінансових ресурсів за відповідні роки. За 2017 рік діяльності ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" все таки спромоглося вийти з зони збитків і отримати прибуток в розмірі 14396 тис.грн.

Маючи показник прибутку ми зможемо розрахувати показники ефективності використання фінансових ресурсів за 2017 рік.

Розрахункові формули показників представлені в додатку В.

Визначимо загальну рентабельність (P_z) інвестованого капіталу:

$$P_z = 14396:76803 = 0,19.$$

Тобто маємо 0,19 грн. чистого прибутку на одиницю інвестованих в активи коштів. Скільки чистого прибутку припадає на одиницю власного капіталу визначає рентабельність власного капіталу ($P_{вк}$):

$$P_{вк} = 14396:58243 = 0,25 \text{ грн.}$$

Розрахований показник вказує, що на 1 грн. власного капіталу припадає 25 коп. чистого прибутку. Таким чином, проаналізувавши показники ефективності розміщення та використання фінансових ресурсів ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" можемо зробити наступні висновки.

На кінець аналізованого періоду обсяги фінансових ресурсів вкладених в майно підприємства збільшились і склали 76803 тис.грн. за рахунок зростання обсягів необоротних активів та запасів. У загальній вартості майна більше 80% займають необоротні активи. Обсяг оборотних засобів з кожним наступним періодом має тенденцію до зростання за рахунок значного зростання виробничих запасів. Позитивним моментом є зменшення рівня дебіторської заборгованості, її питома вага за 2017 рік зменшилась до 2,97% проти 13,54% показника 2015 року. Негативної оцінки заслуговує тенденція зниження рівня грошових коштів, який характеризує підприємство як неплатоспроможне, про що свідчать розраховані показники ліквідності.

Відповідні зміни в складі майна були на 76% забезпечені змінами власного капіталу та на 24% змінами позикових фінансових ресурсів. В структурі власного капіталу найбільшу питому вагу займає нерозподілений прибуток – близько 70%. В складі позикових фінансових ресурсів найбільшу питому вагу займають інші позикові кошти – більше 20% за 2017 рік діяльності. Негативної оцінки заслуговує значне зростання кредиторської заборгованості за 2017 рік на 77,57% по відношенню до 2015 року.

За рахунок великих вкладень в необоротні активи підприємство не має власного обігового капіталу, що обмежує розширення виробництва та надання послуг. Але розрахований коефіцієнт автономії вказує на можливість підприємства виконати зовнішні зобов'язання за рахунок власних активів. За 2015-2016 роки у підприємства була абсолютна можливість перетворення активів у ліквідні активи. Частка стабільних джерел фінансування у їх загальному обсязі складає 76%. Відповідно частка позикового капіталу у структурі сукупних джерел фінансових ресурсів складає 24%. Позитивної оцінки заслуговує отримання прибутку за 2017 рік діяльності підприємства. Розраховані показники рентабельності за 2017 рік

свідчать про достатній рівень прибутку на підприємстві. В той же час підприємству потрібно звернути увагу на розміщення фінансових ресурсів і спромогтися його поліпшення.

2.4. Резерви збільшення фінансових ресурсів ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат"

Виходячи з сучасних умов ринкової економіки України основним джерелом поповнення фінансових ресурсів є прибуток, тому спрогнозуємо майбутній рівень прибутку та визначимо перспективні напрямки розвитку підприємства.

Управління прибутком являє собою систему функцій, методів, інструментів, важелів, пов'язаних із формуванням, розподілом і використанням прибутку, що застосовуються з метою досягнення тактичних і стратегічних цілей.

Управління прибутком включає в себе три взаємопов'язані підсистеми: формування, розподіл та використання.

Резерви – це запаси, ресурси, кошти, що зберігаються і при потребі можуть використовуватися для певної мети. Вони виявляються на стадіях планування, виробництва та реалізації продукції. У процесі виявлення резервів виділяють три етапи:

- аналітичний – етап виявлення і кількісної оцінки резервів;
- організаційний – етап розробки комплексу технічних, організаційних, економічних і соціальних заходів, які повинні забезпечити використання виявлених резервів;
- функціональний – етап реалізації заходів і контролю їх виконання.

На рисунку 2.9 наведено основні джерела резервів підвищення прибутковості діяльності підприємства.

Група резервів	Перелік резервів
Резерви збільшення обсягу товарообороту	- здійснення ефективної маркетингової політики у сфері збуту товарів; - удосконалення вивчення та прогнозування споживчого попиту; - застосування дієвих та ефективних рекламних заходів; - підвищення якості товарної продукції; - постійне оновлення та доповнення асортименту товарів.
Резерви зростання рівня доходу від реалізації товарів	- пошук вигідних ринків збуту; - скорочення кількості посередників при закупівлі та реалізації продукції; - застосування нетрадиційних форм та каналів збуту товарів (біржі, аукціони, ярмарки, електронна торгівля та інші сучасні види збуту товарів); - використання ноу-хау в діяльності підприємства; - розвиток власного виробництва;
Резерви удосконалення використання прибутку	- зниження собівартості товарної продукції; - здійснення ефективної податкової політики на підприємстві, перехід на спрощену систему оподаткування, дотримання податкової дисципліни з метою уникнення економічних санкцій.

Рис. 2.9 Основні групи резервів збільшення прибутку підприємства

Головними цілями управління прибутком є:

- збільшення доходів підприємства;
- зменшення витрат на виробництво (реалізацію);
- формування та реалізації ефективної податкової політики;
- оптимальний розподіл прибутку.

Основними джерелами резервів збільшення величини прибутку можна назвати збільшення обсягу реалізації виробленої продукції, зниження її собівартості, підвищення якості товарної продукції, реалізації її на більш вигідних ринках, пошук нових підходів до споживача, оптимізація витрат фінансових ресурсів на підприємстві. Лише вміле використання всієї системи резервів може забезпечити достатні темпи зростання прибутку на підприємстві.

Щоб постійно забезпечувати зростання прибутку, потрібно шукати невикористані можливості його збільшення, тобто резерви зростання.

Для цього використаємо ряд динаміки чистого прибутку через тренд.

Одним з головних завдань аналізу динаміки є встановлення закономірностей зміни рівня явища, що вивчається.

Під час аналітичного вимірювання ряду динаміки закономірна зміна рівня показника, що вивчається, оцінюється як функція часу $Y_t = f(t)$, де Y_t – рівні динамічного ряду, що розраховано за відповідними аналітичними рівняннями на момент часу t .

Вибір форми кривої значною мірою визначає результати екстраполяції тренду (прогнозування). Базою для вибору форми кривої має бути аналіз сукупності розвитку явища. У нашому випадку найбільш адекватною формою кривої є пряма.

Рівняння прямолінійної функції:

$$y_t = a_0 + a_1 t \quad (2.1)$$

де t – порядковий номер періодів чи моментів часу.

Для функції (2.1) параметри a_0 і a_1 прямої розраховуються за наступними формулами:

$$a_0 = \sum y_i / n \quad (2.2)$$

$$a_1 = \sum t_i y_i / \sum t_i^2 \quad (2.3)$$

Для визначення параметрів (2.2-2.3) функцій (2.1) складемо розрахункову таблицю 2.9.

Таблиця 2.9

**Розрахунок параметрів рівняння тренду чистого прибутку ВАТ
"Мелітопольський м'ясокомбінат" за 2015-2017 рр.**

Рік	Умовні позначення часу t_i	Y_i	$t_i * Y_i$
2015	- 1	-2639	2639
2016	0	-1615	0,0
2017	+ 1	14396	14396
Всього	0	10142	17035

Використовуючи дані таблиці 2.9 визначимо параметри для кожної синтезуємої моделі: Для прямолінійної функції: $a_0 = 3380,67$ $a_1 = 8517,50$

На основі розрахованих параметрів a_0 , a_1 синтезуємо трендову модель по формулі (2.1):

$$Y_t = 3380,67 - 8517,50 * t \quad (2.4)$$

По моделі (2.4) для кожного року визначимо теоретичні рівні тренда в $Y_t(i)$:

$$Y_t(2015) = (-5136,83) \text{ тис.грн.}$$

$$Y_t(2016) = 3380,67 \text{ тис.грн.}$$

$$Y_t(2017) = 11898,17 \text{ тис.грн.}$$

Визначимо прогнозовані теоретичні рівні по даній моделі на наступні три роки:

$$Y_t(2018) = 20415,67 \text{ тис.грн.}$$

$$Y_t(2019) = 28933,17 \text{ тис.грн.}$$

$$Y_t(2020) = 37450,67 \text{ тис.грн.}$$

На рис. 2.9 зобразимо фактичні та теоретичні рівні динаміки чистого прибутку підприємства ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" за 2015-2017 роки.

Таким чином, проведений аналіз динаміки рівня чистого прибутку ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" свідчить про позитивну тенденцію – збільшення прибутку в майбутньому при заданих умовах праці на сьогоднішній день.

Наступним етапом виділимо ряд динаміки обсягу реалізації через тренд, використовуючи рівняння прямолінійної функції (2.1) та визначення параметрів за допомогою формул (2.2-2.3).

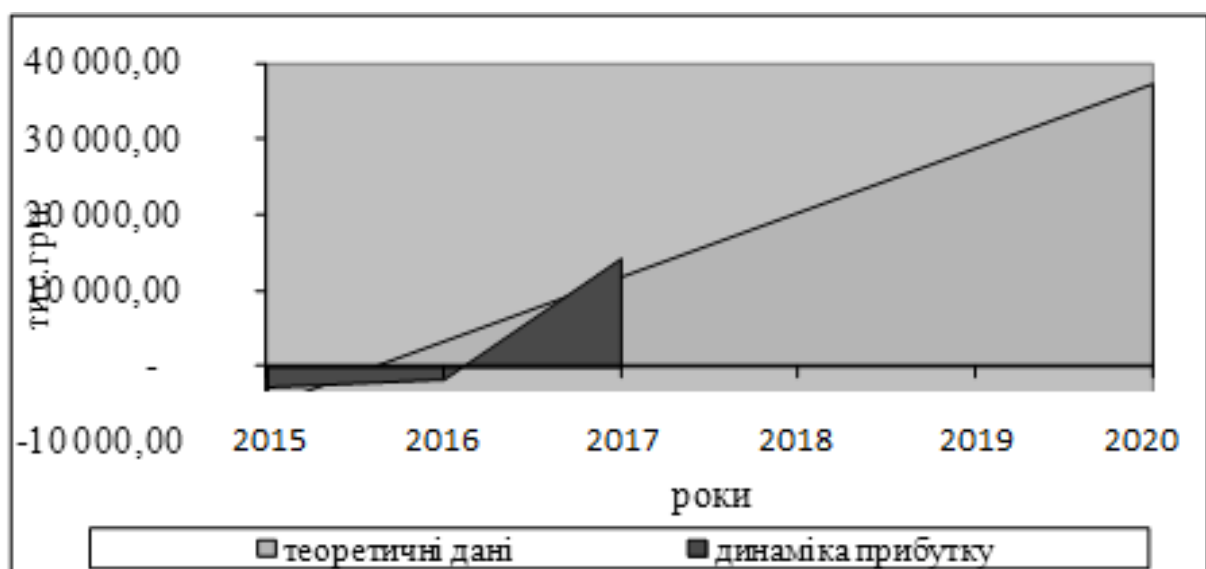

Рис. 2.9 Динаміка рівня чистого прибутку ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" за 2015-2020 рр.

Для визначення параметрів (2.2-2.3) функцій (2.1) складемо розрахункову таблицю 2.10.

Таблиця 2.10

**Розрахунок параметрів рівняння тренду обсягів реалізації ВАТ
"Мелітопольський м'ясокомбінат" за 2015-2017 рр.**

Рік	Умовні позначення часу t_i	Y_i	$t_i * Y_i$
2015	- 1	57073,00	-57073,00
2016	0	62561,00	0,00
2017	+ 1	93390,00	93390,00
Всього	0	213024,00	36317,00

Використовуючи дані таблиці 2.10 визначимо параметри для кожної синтезуємої моделі:

Для прямолінійної функції:

$$a_0 = 71008,00$$

$$a_1 = 18158,50$$

На основі розрахованих параметрів a_0 , a_1 синтезуємо трендову модель по формулі (2.1):

$$Y_t = 71008,00 + 18158,50 * t \quad (2.5)$$

По моделі (2.5) для кожного року визначимо теоретичні рівні тренда в $Y_t(i)$:

$$Y_t(2015) = 52849,50 \text{ тис.грн.}$$

$$Y_t(2016) = 71008,00 \text{ тис.грн.}$$

$$Y_t(2017) = 89166,50 \text{ тис.грн.}$$

Визначимо прогнозовані теоретичні рівні по даній моделі на наступні три роки:

$$Y_t(2018) = 107325,00 \text{ тис.грн.}$$

$$Y_t(2019) = 125483,50 \text{ тис.грн.}$$

$$Y_t(2020) = 143642,00 \text{ тис.грн.}$$

Таблиця 2.11

**Прогнозні темпи росту обсягів реалізації та чистого прибутку ВАТ
"Мелітопольський м'ясокомбінат" до 2020 рр.**

Рік	Обсяги реалізації, тис.грн.	Обсяги чистого прибутку, тис.грн.	Темпи росту обсягів реалізації, %	Темпи росту обсягів чистого прибутку, %
2015	- 5 136,83		-	-
2016	3 380,67	- 66	134	-
2017	11 898,17	352	126	214
2018	20 415,67	172	120	153
2019	28 933,17	142	117	135
2020	37 450,67	129	114	126

Розрахунки таблиці 2.11 свідчать про випереджаючі темпи росту обсягів чистого прибутку реалізації проти темпів нарощування реалізації (зобразимо це графічно, рис. 2.11).

На рис. 2.10 зобразимо фактичні та теоретичні рівні динаміки обсягів реалізації ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" за 2015-2020 роки.

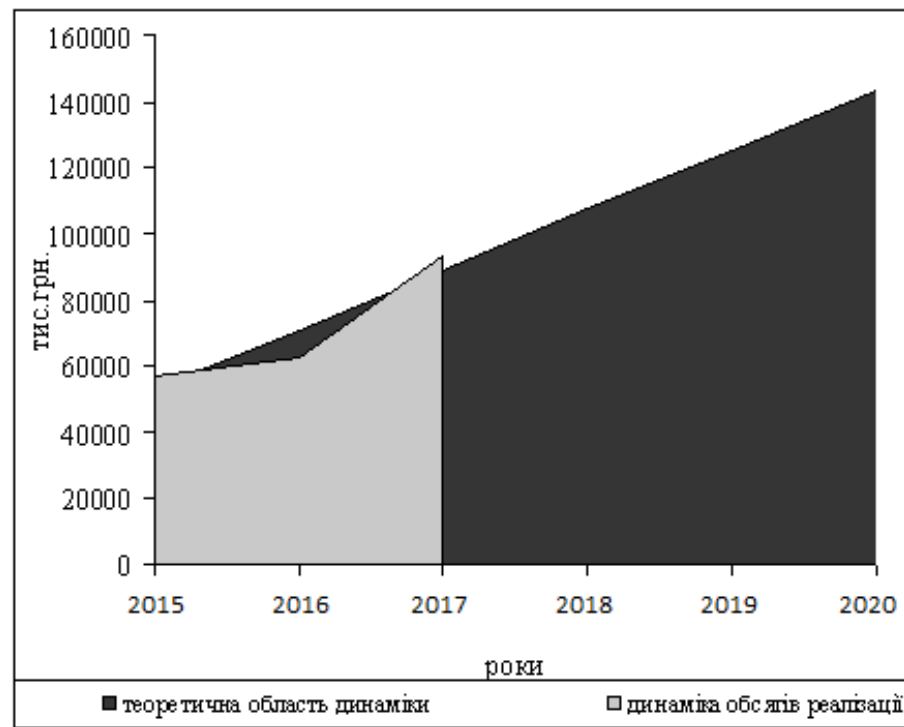

Рис. 2.10 Динаміка рівня обсягів реалізації ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" за 2015-2020 рр.

Виходячи з даних прогнозу, збільшення виручки від реалізації продукції сприяє збільшенню суми прибутку, що позитивно відображається на збільшенні власних фінансових ресурсів. Аналіз тенденції виручки за 2015-2017 роки засвідчив про розширення діяльності підприємства. Тому для збільшення обсягу реалізації продукції пропонуємо активізацію всіх видів діяльності, збільшення рівня надання побутових, комунальних та інших послуг виробничого та комерційного характеру. При застосуванні відповідних заходів підприємство зможе отримати додаткові доходи на суму 57104 тис.грн., що позитивно вплине на кінцевий результат діяльності.

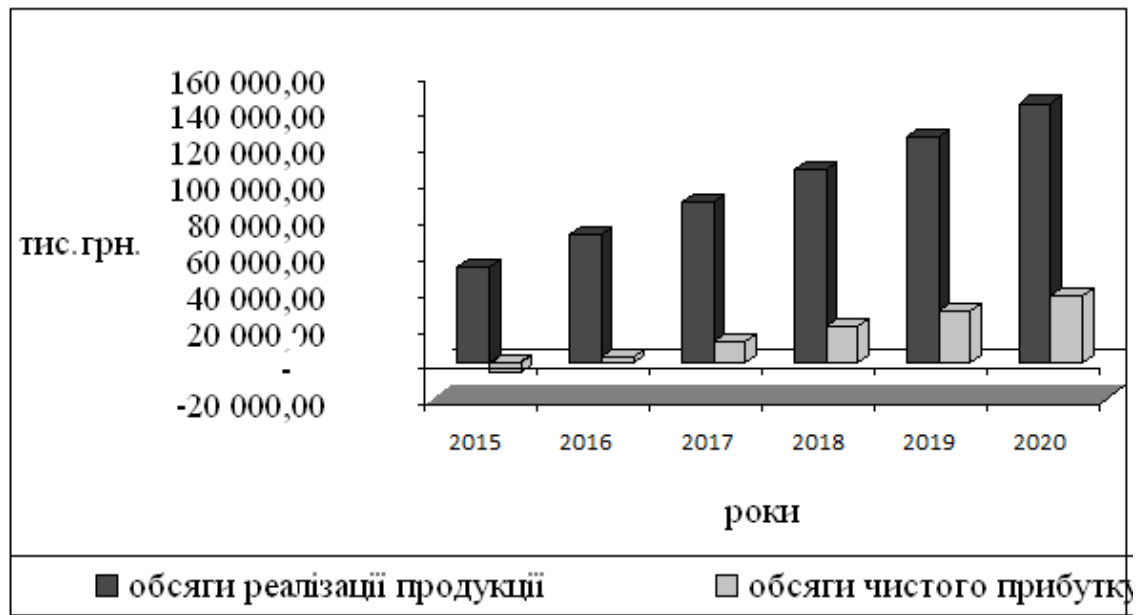

Рис. 2.11 Динаміка зміни обсягів реалізації та чистого прибутку ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" за 2015-2020 рр.

Таким чином, працюючи при заданих умовах праці на сьогоднішній день та здійсненні відповідної фінансово-господарської діяльності, на майбутнє підприємство зможе підвищити рівень реалізації своєї продукції і тим самим збільшити обсяги чистого прибутку. Та для забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів, на підприємстві повинна бути створена така система управління фінансовими ресурсами, яка б за допомогою економічних важелів

забезпечила б ефективне та раціональне їх використання на основі своєчасного виявлення і мобілізації існуючих резервів.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ВАТ "МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ"

3.1. Джерела поповнення фінансових ресурсів підприємства

Проведення аналізу фінансово-господарської діяльності ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" дає можливість зробити висновок про погіршення фінансового стану на кінець 2017 року. Показники фінансової стійкості знизились, підприємство не має власного обігового капіталу, розраховані показники ліквідності є свідченням того, що для погашення боргів протягом року у підприємства не достатньо обігових коштів.

Тому формування раціональної структури джерел фінансових ресурсів для фінансування необхідного обсягу затрат та забезпечення бажаного рівня доходів є одним із найважливіших завдань фінансів.

У ході розвитку ринкових відносин в Україні у багатьох підприємств можна було спостерігати нестачу фінансових ресурсів. Це обумовлено втратою власних коштів через їх неприбуткову діяльність, недосконалістю податкової системи, зростанням рівня інфляції, високою вартістю залучених ресурсів. Недостатня кількість фінансових ресурсів підприємства впливає на його виробничу діяльність та призводить до появи заборгованостей перед працівниками, державою та іншими суб'єктами господарювання.

Фінансові ресурси, їх джерела фінансування та структура мають великий вплив на забезпечення виробничої діяльності підприємства. Достатні обсяги фінансових ресурсів забезпечують безперервність виробничої діяльності підприємства, оптимальна структура розподілу призводить до зростання конкурентоспроможності продукції та ефективної діяльності, а стабільні джерела функціонування зміцнюють його платоспроможність.

На сьогодні джерела формування фінансових ресурсів нестабільні. Для забезпечення виробничої діяльності підприємствам недостатньо власного капіталу.

Розподіл власного капіталу не відповідає оптимальним розмірам, що спонукає до збільшення матеріальних запасів або ж їх дефіциту.

Фінансове забезпечення виробничої діяльності підприємства проводиться за допомогою фінансового планування, за допомогою якого можливо визначити обсяги та джерела фінансових ресурсів, обсяги збуту продукції та економічне становище підприємства [38, с. 277].

Формування оптимальної структури фінансових ресурсів підприємства є складним та важливим елементом формування капіталу підприємства [39, с. 315].

Підприємство має побудувати структуру джерел фінансування опираючись на цілі та критерії оптимізації. Цих цілей може бути декілька. Комплекс цих цілей буде визначатися комплексом використовуваних фінансових ресурсів підприємства. Такими цілями можуть бути: зростання доходу власників підприємства від їх участі у капіталі, забезпечення контролю підприємства та інші цілі.

Виходячи із цих цілей керівництво підприємства зацікавлене у залученні якнайбільших обсягів фінансових ресурсів. Залучення цих ресурсів забезпечить максимальний розвиток підприємства та збереже певний рівень прибутковості.

Для розширення діяльності підприємству потрібно збільшити суму власного капіталу. Зростання його суми призведе до скорочення суми залучених коштів, підвищить його кредитоспроможність та фінансову незалежність [40, с. 139].

Для того щоб підприємство за недостатнього рівня фінансування не стикнулося із певними негативними явищами, фінансові менеджери змушені розробити політику джерел формування фінансових ресурсів підприємства. Наявність необхідних розмірів фінансових ресурсів збільшать фінансову стійкість та платоспроможність підприємства [41, с. 42].

Оптимізація фінансових ресурсів підприємства є однією з важливих задач фінансового менеджменту. На ефективність формування фінансових ресурсів впливає ефективність менеджменту підприємства. На українських підприємствах рівень менеджменту невисокий. Це проявляється відсутністю цілісного підходу до питань фінансового управління підприємством, неналагодженій системі відносин між працівниками і керівниками, недостатньому досвіді фінансового управління.

Фінансові менеджери не володіють навиками практичного застосування фінансового аналізу на основі якого приймаються управлінські рішення.

Вирішити проблему із недостатньою кваліфікацією менеджерів можна за допомогою проведення бізнес-тренінгів, введенням системи фінансового контролінгу та впровадженні ефективної інформаційної системи [42, с. 16].

Підприємство, що у своїй діяльності використовує тільки власний капітал, який має найвищу фінансову стійкість, але немає приросту прибутку на вкладений власний капітал, а підприємство, що використовує залучені кошти, має вищий фінансовий потенціал та можливості приросту рентабельності власних фінансових ресурсів, але немає такої ж високої фінансової стійкості [42, с. 109].

Для розширення своєї діяльності у майбутньому підприємству необхідно збільшити розміри власного капіталу. Це можна зробити шляхом накопичення нерозподілених прибутків підприємства або шляхом залучення фінансових ресурсів від власників підприємства [40, с. 139].

Вагому частку у формуванні фінансових ресурсів підприємства відіграє вибір джерел фінансових ресурсів підприємства, однак на практиці підприємства не можуть бути використані всі джерела формування. Це насамперед пов'язано з відсутністю підтримки в Україні, з боку держави, малого та середнього бізнесу; неможливістю одержання державних субсидій; не вигідністю користування кредитами банків з причини високих, іноді навіть нереальних відсотків.

Будь-яке підприємство для фінансування своєї діяльності потребує достатнього обсягу фінансування, яке залежить від періоду обігу активів та відповідних їм пасивів. Активи й пасиви підприємницьких структур за строками обігу можна поділити на коротко- та довгострокові. Залучення того чи іншого джерела фінансування пов'язане з витратами зі сплати процентів за користування цими джерелами. В оптимальному варіанті передбачається, що обігові кошти підприємств фінансуються за рахунок короткострокових пасивів, а основні та прирівняні до них засоби фінансуються за рахунок довгострокових джерел. Завдяки цьому оптимізується загальна сума витрат щодо залучення коштів.

Та обсяг і структура фінансових ресурсів визначається рядом факторів. Основні серед них такі: теоретична і практична можливості залучення додаткових фінансових ресурсів із різних джерел; форми власності та організаційно-правові форми підприємництва; галузева приналежність підприємства; стратегічні цілі й поточні завдання підприємницької діяльності; новостворене або чинне підприємство; проектні чи фактичні розміри підприємства; вартість фінансових ресурсів на ринку капіталів; структура фінансового капіталу, що формується; віддаленість від ринків ресурсів, товарів і капіталів; загальноекономічна і політична ситуація в країні; рівень загального керівництва підприємством.

Зазначені фактори впливають не тільки на обсяг і структуру фінансових ресурсів, а й на вибір джерел їх формування, які істотно відрізняються у новостворених і чинних підприємств.

Для новоствореного підприємства коло можливих джерел формування фінансових ресурсів залежить насамперед від форм власності, організаційно-правового статусу підприємства, його галузевої приналежності й проектних розмірів.

Водночас для чинних підприємств поряд із названими факторами істотне значення має стан виробничо-збутової і фінансової діяльності, що дає змогу використовувати внутрішні фінансові можливості підприємства.

Однак форма власності й організаційно-правовий статус підприємства є визначальними при виборі джерел формування фінансових ресурсів незалежно від того, чи є дане підприємство чинним або заново організованим.

В умовах ринкової економіки для підприємств усіх форм власності й організаційно-правового статусу основними джерелами формування фінансових ресурсів можуть бути як власні фінансові ресурси, так і позикові. Утворення власного фінансового капіталу може відбуватися за рахунок зовнішніх і внутрішніх джерел власних коштів.

До зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів належать, по-перше, кошти, що формуються за рахунок особистих внесків, так і за рахунок можливостей фінансового ринку; по-друге, кошти, що формуються в порядку

розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів у масштабах економічної системи держави (рис. 3.1).

Рис. 3.1 Зовнішні джерела формування власних фінансових ресурсів підприємств

Зовнішні джерела формування власних фінансових ресурсів дають змогу новоствореним підприємствам формувати свій початковий фінансовий капітал, а чинним суб'єктам господарювання – збільшувати розміри й удосконалювати його структуру. У ринковій економіці найбільше значення мають джерела фінансових ресурсів, що мобілізуються за рахунок можливостей фінансового ринку.

До внутрішніх джерел флотування фінансових ресурсів належать фінансові ресурси, які формуються в процесі виробничо-фінансової діяльності підприємства (рис. 3.2).

Внутрішні джерела формування фінансових ресурсів мають велике значення для забезпечення розширеного відтворення і фінансової стабільності суб'єктів

господарювання. Серед джерел формування фінансових ресурсів найсуттєвішими є прибуток і амортизаційні відрахування.

Рис. 3.2 Внутрішні джерела формування власних фінансових ресурсів підприємств

Перша група – зовнішні джерела позикових коштів. Ця група джерел складається з двох підгруп – зовнішні довгострокові й зовнішні короткострокові джерела формування фінансових ресурсів (рис. 3.3).

Для формування довгострокових позикових фінансових ресурсів використовуються зовнішні довгострокові фінансові ресурси і, у першу чергу, довгострокові облігаційні позики, довгострокові банківські кредити і фінансовий лізинг. У світовій практиці активно використовують й довгостроковий податковий кредит і податкові пільги. Зовнішні короткострокові позикові фінансові ресурси використовуються при формуванні короткострокового позикового фінансового капіталу, для чого придатні насамперед короткострокові банківські кредити і товарний кредит.

Друга група – внутрішні джерела позикових коштів, до яких входять позикові фінансові ресурси, що утворюються за рахунок відстрочених і прострочених зовнішніх довгострокових і короткострокових зобов’язань (рис. 3.4).

Рис. 3.3 Зовнішні джерела формування позикових фінансових ресурсів підприємств

Рис. 3.4 Внутрішні джерела формування позикових фінансових ресурсів

При нормальній ринковій економіці обсяг таких позикових ресурсів не досить значний. Однак у перехідний період ці позикові кошти використовуються досить активно для формування довгострокового і короткострокового позикового фінансового капіталу. У перехідній економіці існують три типи підприємств. Кожен з них має свої особливості й можливості при формуванні фінансових ресурсів.

Таким чином, у процесі фінансової діяльності підприємств усіх форм власності використовують різні джерела формування фінансових ресурсів для формування сукупного фінансового капіталу підприємства. Однак більшість підприємств віддає перевагу власним джерелам фінансових ресурсів і незначною мірою позиковим коштам. Із метою забезпечення ефективного формування фінансового капіталу необхідно, щоб підприємства усіх форм власності й організаційно-правового статусу використовували не тільки власні фінансові ресурси, а й кошти фінансового ринку. Проте для цього держава повинна створити сприятливі економічні умови і нормативно-правову базу, щоб ресурси фінансового ринку були доступні усіх форм власності і галузей.

Формування раціональної структури джерел фінансових ресурсів підприємницьких структур для фінансування необхідного обсягу затрат та забезпечення бажаного рівня доходів є одним із найважливіших завдань фінансів. За умов ринку фінансові ресурси оптимізуються для підвищення ринкової вартості підприємства.

Важливим джерелом формування і підтримки на необхідному рівні власних фінансових коштів є амортизаційні відрахування і повне відновлення основних фондів підприємства [41, с. 36 - 38]

Під час вибору оптимальної стратегії фінансування необхідно обирати відповідні джерела, обсяги грошових потоків, періоди надходження та терміни повернення, усе це повинне забезпечувати фінансування підприємства в повному обсязі та ефективність використання капіталу для можливості виконання взятих на себе зобов'язань.

Під час оцінювання вартості джерел фінансування присутні недоліки, які не дозволяють прийняти найкраще рішення навіть при виборі оптимального методу.

Найбільш поширеними з них є:

- переважно звертається увага тільки на плату за користування позичковими коштами без врахування додаткових витрат, не враховуючи те, що їх сума може бути значною;
- не звертається увага на час, який при довгостроковому фінансуванні може вплинути на вартість залучених коштів, сум платежів за користування ними та повернення боргу;
- критерій оптимізації не завжди є аргументованим;
- економіко-математична модель, не враховує значних обмеження, які пов'язані із забезпеченням фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Усі ці недоліки можуть впливають не тільки на довгострокове фінансування, а і на короткострокове. При виборі варіанту для фінансового забезпечення на довготривалу перспективу ступінь їх значущості та вплив на економічну доцільність варіанту фінансування є суттєвим.

Практично встановлено, що використання окремих методів структури ресурсів підприємства можна отримати різні результати. Тому для конкретнішої оцінки витрат для фінансування та уникнення недоліків потрібно розглянути вартість фінансових ресурсів, тобто ту суму коштів, яка виплачуються за використання певного обсягу залучених фінансових ресурсів на протязі терміну їх використання.

Існує комплексна модель оптимізації джерел фінансування підприємства. Застосування даної моделі не тільки забезпечує при проведенні оптимізації структури фінансових ресурсів врахування всіх розглянутих вище критеріїв, а і дає змогу оптимізувати структуру позичкового капіталу. Але, у критерію мінімізації рівня фінансових ризиків автор пропонує розглядати коефіцієнт автономії, тому дана методика пропонується для підприємств на початковому етапі свого розвитку, створенні нового підприємства, при зміні розмірів існуючого підприємства, при вирішенні питань про реінвестування прибутку.

Для забезпечення фінансової стійкості підприємства фінансування необоротних та оборотних активів буде проведене за рахунок власного капіталу та

кредиту на тривалий термін. Інша половина змінної частини оборотних активів буде фінансуватися за рахунок кредиту на короткий термін, товарного кредиту та кредиторської заборгованості підприємства. Таким чином, дана модель дозволить створити більш раціональну та ефективну діяльність, яка забезпечить для підприємства зростання рентабельності власного капіталу, зниження середньозваженої вартості капіталу, зростання фінансової спроможності підприємства та мінімізацію фінансових ризиків.

Вагома частка належить структурі джерел формування фінансових ресурсів та їх питомій вазі. Частина залучених фінансових ресурсів до фінансової діяльності підприємства додає витрати на сплату відсотків за кредити, дивідендів за акціями і облігаціями та призводить до певних проблем ліквідності балансу [36, с. 100 - 115].

Підприємства мають потребу у достатньому обсязі фінансування своєї діяльності, яке залежить від обігу його активів та пасивів. Оптимальним варіантом передбачено, що підприємство фінансується переважно за допомогою довгострокових пасивів, а прирівняні до них засоби за рахунок довгострокових джерел.

Ще одним із видів фінансування є фінансування за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства. Якщо у підприємства є достатня сума власних фінансових ресурсів то за рахунок цього може бути забезпечений подальший його розвиток. Високий рівень даного фінансування позитивно впливає на стан підприємства [44, с. 93].

Найважливішою проблемою формування фінансових ресурсів є низька інвестиційна привабливість українських підприємств, використання застарілих технологій, висока зношеність основних засобів, низький рівень попиту на продукцію, низька конкурентоспроможність підприємств. Проблема низької конкурентоспроможності пов'язана з недостатнім обсягом джерел фінансування для оновлення виробничого обладнання.

Також однією з важливих проблем є дефіцит ресурсів для фінансування діяльності підприємства. Це спонукає до того, що довгострокові ресурси використовуються підприємством для вирішення поточних завдань. Результатом

цього є покращення платоспроможності у короткостроковому періоді, але у довгостроковому періоді фінансова стійкість знижується [11, с. 16].

Підприємства не можуть спочатку залучати кошти, а потім перетворювати їх у фінансові ресурси. По-перше, кошти просто так на підприємство не надходять, тому що кожна залучена грошова одиниця є товаром або зобов'язанням підприємства. По-друге, кожна грошова одиниця, яка залучається підприємством уже має свій напрямок використання. У сучасних умовах підприємства не можуть довго утримувати на рахунках залучені кошти, тому що чим швидше кошти потраплять у обіг тим більшу суму прибутку можна отримати у майбутньому. Чим довше ці кошти перебуватимуть на рахунку підприємства тим більша вірогідність того, що можна отримати непередбачені збитки [45, с. 97].

Важливим фактором, що впливає на формування фінансових ресурсів у сучасних умовах є податкова система. Функціонування податкової системи, визначається взаємною узгодженістю складових податкового механізму. При цьому одним з напрямів для вирішення завдання формування ресурсів підприємства в сучасних умовах є розроблення та побудова принципів системи податкових ставок [46, с. 53]. Але, нажаль, в Україні, податкове законодавство є недосконалим, тому неможливо визначити чітко вплив податкової системи на формування оптимальної структури джерел фінансових ресурсів [2, с. 110].

У процесі утворення ресурсів підприємства важливу роль займає ринок цінних паперів, який повинен забезпечити економіку необхідними їй фінансовими ресурсами. Саме тому важливим є розвиток інфраструктури ринку цінних паперів.

Сучасна інфраструктура ринку цінних паперів повинна мати здатність не тільки вирішувати завдання створення додаткових фінансових ресурсів, а й компенсувати значну частину інфляційного тиску на економіку. Кошти повинні бути спрямовані в інвестиції, а не на поточне споживання чи розміщення в закордонних активах. Таким чином, за допомогою ефективної інфраструктури можна спрямувати значну частину вільних коштів на фондовий ринок з метою забезпечення необхідних ресурсів і ліквідності для розширення бізнесу емітентів цінних паперів [24, с. 17].

Доцільно використовувати для українських підприємств було б таке джерело фінансових ресурсів, як лізинг. Це джерело фінансових ресурсів мало використовується в Україні, хоча несе в собі значні потенційні можливості [1, с. 32].

Підприємствам в сучасних умовах не доцільно надати перевагу якомусь одному джерелу формування фінансових ресурсів. Це призводить до негативних наслідків. Доцільно було б віднести до методів формування фінансових ресурсів також податкове і фінансове планування. Ці методи допоможуть реалізувати функції фінансових ресурсів та проявити їх суть.

Відповідно до цього методу інтереси держави і підприємств співпадатимуть, тому що першочерговим завданням держави і підприємства в Україні, як і раніше, залишається зміцнення їх фінансової незалежності. Економічне зростання підприємства та суспільне виробництво в цілому залежить від того ефективного вирішення податкових проблем при формуванні його стратегії розвитку [16, с. 35 - 37].

Основними проблемами, які впливають на процес формування джерел фінансових ресурсів є:

- а) низький рівень інвестиційної привабливості підприємства;
- б) низький рівень фінансової прозорості для інвесторів та кредиторів;
- в) низький рівень підготовки менеджерів;
- г) відсутність цілісної системи фінансового управління підприємством [11, с. 16].

Для удосконалення оптимізації джерел формування фінансових ресурсів підприємства можна запропонувати такі шляхи:

- підвищення кваліфікації працівників, які відповідають за управління фінансами підприємств;
- розроблення якісно нових підходів до організації роботи у сфері фінансування підприємства;
- формування інформаційного забезпечення необхідного підприємству;
- вибір ефективних джерел залучення фінансових ресурсів за допомогою проведення розрахунків вартості залучення ресурсів з кожного з джерел;

- забезпечення підприємства необхідним обсягом фінансових ресурсів для його потреб;
- покращити структури фінансових ресурсів;
- забезпечення контролю за станом фінансових ресурсів за допомогою якого можна буд оцінити вплив якості управління фінансовими ресурсами на рівень рентабельності та динаміку розвитку підприємства [47, с. 90].

При дотриманні цих рекомендацій, за невеликий проміжок часу підприємство зможе оптимізувати джерела формування фінансових ресурсів та підвищити його фінансову стійкість і зберегти позиції на ринку.

3.2. Вдосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємства

В умовах ринку джерела фінансування підприємства відрізняються від традиційних для планової економіки. При переході до ринкової економіки різко скорочується частка бюджетних коштів для фінансування інвестицій, скорочуються строки надання кредиту.

З переходом вітчизняної економіки до ринкового механізму змінилися як умови діяльності, так і акценти у структурі ресурсного забезпечення підприємств, домінантою якого стали фінансові ресурси. В якісно новому оточенні перед суб'єктами господарювання постало першочергове завдання формування нових механізмів адаптації, спроможних адекватно компенсувати негативний вплив несталих агентів зовнішнього фінансового впливу та своєчасно використовувати наявні позитивні можливості. Одним із ефективних інструментів адаптації є фінансове планування, центральним об'єктом якого є фінансові ресурси та джерела їх формування.

Наявність достатніх фінансових ресурсів - необхідна умова успішного функціонування будь-якої підприємницької структури незалежно від сфери діяльності, галузевої спрямованості й організаційно-правового статусу.

Саме тому для забезпечення достатнього рівня фінансових ресурсів та вибору найоптимальніших джерел їх формування необхідно застосовувати стратегічне планування.

Ефективне фінансове планування повинне включати систему прогнозних і планових документів довго - (стратегічного), середньо - та короткотермінового (оперативного) характеру. Планові документи визначають цільові взаємозв'язані та взаємообумовлені кількісні й якісні параметри зміни фінансових потоків підприємства, а також часові та ресурсні обмеження, що забезпечують ці зміни [21, с. 99].

Сучасна фінансова теорія стверджує, що стратегічне планування - це ефективний інструмент прийняття управлінських фінансових рішень, спрямованих на успішну перспективну роботу підприємства. Так, П. Стецюк однозначно висловлюється з цього приводу: «Стратегія - це ключ до фінансового успіху. Відсутність чіткої стратегії знижує ймовірність досягнення бажаних цілей», «планування починається з того моменту, коли ви визначаєте ваші цілі, а стратегія повинна бути заснована на збалансованості поставлених цілей» [21, с. 99].

Метою фінансової стратегії ефективного розвитку підприємства є забезпечення стійкого положення на ринку, яке базується на ефективному формуванні і використанні фінансових ресурсів.

Стратегічний фінансовий план є відображенням фінансової стратегії підприємства, яку визначають як один із найважливіших видів функціональної стратегії підприємства, що забезпечує всі основні напрями розвитку його фінансової діяльності та фінансових відносин шляхом формування довгострокових фінансових цілей, вибору найбільш ефективних шляхів їх досягнення, адекватного коректування напрямів формування і використання фінансових ресурсів за зміни умов зовнішнього середовища.

У спеціальних виданнях описані різні види фінансової стратегії, які суттєво не відрізняються між собою. Усі ці пропозиції концентруються навколо двох точок зору. Перша з них, яка домінує у вітчизняній фінансовій літературі, виділяє такі її види: стратегія фінансової підтримки прискореного зростання; стратегія фінансової

підтримки стійкого зростання та антикризова фінансова стратегія підприємства. Вона чітко пов'язана із загальною економічною стратегією підприємства і підпорядкована її реалізації. Такий поділ трапляється і в зарубіжних дослідників.

Прихильники іншої точки зору називають такі види фінансової стратегії: фінансової рівноваги (виживання); отримання прибутку (рентабельності); економічного розвитку та гнучкий, що об'єднує попередні три види. Слід сказати, що принципової різниці між ними немає. У кожній із цих класифікацій присутні елементи іншої. Однак друга точка зору, більше орієнтована на управління фінансовою діяльністю і як критерії ідентифікації використовує фінансові, а не загальноекономічні параметри.

Фінансове планування - це процес розробки цілей фінансової діяльності підприємства на перспективу - 5-10 років, визначення потреби у фінансових ресурсах та структури джерел їх забезпечення на ці цілі в рамках встановлених часових та інших нормативів (вартості джерел формування фінансових ресурсів, рівнів фінансової стійкості та ліквідності, рентабельності активів тощо), який завершується розробкою та прийняттям спеціального фінансового плану.

Управління фінансовими ресурсами підприємства зводиться до безперервного процесу обробки фінансової інформації, її аналізу і подальшої розробки і прийняття управлінських рішень за результатами аналізу.

Безперервність процесу обумовлюється наявністю наступних видів забезпечення:

- організаційного забезпечення - внутрішніх документів, що визначають відповідальних, модель документообігу тощо, а також механізм їхньої розробки;
- методологічного забезпечення - сукупності механізмів, що забезпечують здійснення конкретних управлінських дій;
- кадрового забезпечення - сукупності служб або працівників, які здійснюють управління фінансовими ресурсами підприємства;
- інформаційного забезпечення - бази даних у розрізі всіх необхідних видів фінансової та допоміжної інформації;

- технічного забезпечення - комплексу технічних засобів, програмного забезпечення, інших засобів обробки інформації;
- нормативно-правового забезпечення - сукупності законодавчих актів, які регламентують процес управління фінансовими ресурсами підприємства.

Стратегічний фінансовий план повинен визначати основні фінансові цілі підприємства на п'ять і більше років і розроблятися методом об'єднання декількох інвестиційно-фінансових планів за окремими видами діяльності або товарами в один агрегований інвестиційний проект. Він включає такі взаємопов'язані документи: прогноз обсягів реалізації продукції; план прибутків і збитків; прогноз руху грошових коштів; проектний баланс.

Важливою складовою стратегічного планування фінансових ресурсів є оцінка доцільності та ефективності їх використання. Окремі автори оцінку ефективності використання фінансових ресурсів розглядають у контексті фінансового аналізу, інші - у складі аналізу виробничо-фінансової діяльності. Ще один підхід ґрунтується на оцінці оборотності активів та окремих елементів фінансових ресурсів - грошових коштів, фінансових інвестицій, дебіторської заборгованості.

Важливе значення в процесі аналізу має врахування окремих методологічних вимог. Виходячи з такого розуміння, визначимо основні з них. [21, с. 101]

- аналіз ефективності має сенс лише в контексті розгляду альтернатив. Відсутність альтернативних варіантів вирішення фінансових питань робить такий аналіз малопродуктивним;
- прогнозна величина чистих грошових потоків визначається за їх прирістним значенням;
- застосовувані показники аналізу ефективності використання фінансових ресурсів повинні адекватно відображати стратегічні та оперативні завдання підприємства;
- ефективне управління формуванням та використанням фінансових ресурсів потребує постійного моніторингу та контролю цих процесів.

Ефективність управління фінансовими ресурсами потребує науково обґрунтованої системи реструктуризації методів і способів їх формування,

розподілу та використання, що зумовлює на сучасному етапі об'єктивні необхідність визначення мети та результатів руху фінансових ресурсів, факторів, інструментів, що впливають на динаміку їх кругообігу. Саме такий підхід дозволить сформулювати загальну політику підприємства, забезпечити фінансову їх стабілізацію на початковому етапі переходу до ринку. Це забезпечить розвиток таких складових відтворювального процесу, як грошово-фінансова та матеріально-речова. Їх поєднання дозволить творити умови для розвитку промислового підприємства, забезпечити його пропорційність. В основі системи управління фінансовими ресурсами повинні бути: постійний моніторинг фінансових потоків, оцінка і розроблення заходів, спрямованих на прискорення, управління чи скорочення руху наявних ресурсів. У цьому зв'язку можна виділити такі найбільш важливі аспекти, удосконалення яких буде першим кроком на шляху поліпшення показників фінансової діяльності підприємства, її оздоровлення в цілому: розроблення системи фінансового прогнозування з метою оптимізації грошових потоків підприємства; упорядкування проектів фінансового бюджету з метою рішення питань реалізації плану виробництва та забезпеченості його фінансовими ресурсами; оптимізації системи управління окремими елементами оборотних коштів (матеріальним запасами підприємства) і, як наслідок, скорочення термінів їх заморожування, а також зменшення кредиторської заборгованості шляхом дотримання строків розрахунків із постачальниками; вирішення питання доцільності використання підприємством позикових коштів. Основною ефективного управління фінансовими ресурсами ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" є оптимізація руху грошових потоків на основі моделі Міллера-Орра. Оптимізувати платіжний оборот підприємства можна шляхом корегування потоків платежів, запровадження режиму економії, зменшення потреби у фінансових ресурсах. До основних заходів нормалізації платіжного обороту слід віднести:

- виключення зайвих платежів за сировину, тепло-, водо- та енергоресурси за рахунок їх більш економного та раціонального використання;
- оптимізацію бази оподаткування прибутку;

- придбання необхідних підприємству основних засобів на правах оренди та лізингу;
- купівлю товарно-матеріальних цінностей на умовах відстрочки платежу;
- пролонгацію кредитів та перенесення строку окремих платежів за домовленістю з постачальниками і т.д.

Водночас зменшення платіжного обороту не повинно негативно впливати на фінансово-господарську діяльність та обмежувати її обсяги.

Відповідь на питання, як управляти запасом грошових коштів, якщо не можна точно передбачити їх щоденне прибуття і вибуття, дає модель Міллера-Орра. Відповідно з моделлю Міллера-Орра необхідно визначити:

- нижній поріг або мінімальний залишок грошових коштів;
- точку повернення або оптимальний залишок грошових коштів;
- верхній поріг або максимальний залишок грошових коштів.

Потреба в операційному залишку грошових коштів характеризує мінімально необхідну їх суму, яка потрібна для здійснення поточної господарської діяльності. Розрахунок цієї суми базується на плановому грошовому обороті по операційній діяльності і кількості обертів грошових активів. Для розрахунку планової суми операційного залишку грошових активів використовують наступну формулу:

$$ГАо = ПОод / КОга \quad (3.1)$$

де ГАо – планова сума операційного залишку грошових активів підприємства; ПОод – плановий обсяг грошового обороту по операційній діяльності підприємства; КОга – кількість обертів середнього залишку грошових активів в плановому періоді.

У відповідності з розробленим на підприємстві планом прогнозних показників діяльності на наступний рік, який називається "Основні напрямки діяльності ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" на 2017 рік", в якому є планові показники надходження і використання грошових коштів від операційної діяльності

на 2017 рік обсяг грошового обороту по операційній діяльності передбачається в розмірі 45620 тис. грн.

Кількість обертів середнього залишку грошових активів в попередньому році становило 7, а на плановий рік бухгалтерією підприємства передбачено збільшення цього показника до 9. Таким чином, операційний залишок грошових активів на 2017 рік становитиме:

$$ГА_0 = 45620 / 9 = 5069 \text{ (тис. грн.)}$$

Якщо в якийсь момент часу за рахунок значних поточних надходжень грошових коштів їх залишок досягає верхнього порогу, підприємство повинно одразу ж конвертувати частину грошових коштів у фінансові інструменти (депозити, цінні папери) і зменшити свій залишок грошових коштів до оптимального рівня (точка повернення). І, навпаки, коли із-за значного відтоку грошових коштів їх залишок на розрахунковому рахунку досягає нижнього порогу, підприємству потрібно здійснити зворотну конвертацію фінансових інструментів у грошові кошти в такому розмірі, щоб повернутися до оптимального рівня залишку грошових коштів. Мінімальний залишок грошових коштів визначимо виходячи із значення коефіцієнта абсолютної ліквідності в 2017 р., який становить 0,004, тоді:

$$Кал = ГК / ПЗ \quad (3.2)$$

Працівниками бухгалтерії ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" було визначено прогнозний обсяг поточних зобов'язань на 2017 р. в сумі 23907,67 тис. грн. Отже: $0,004 = ГК / 23907,67$;

$$ГК = 0,004 * 23907,67 = 95,63 \text{ (тис. грн.)}$$

Мінімальний залишок грошових коштів або їх нижній поріг у 2017 р. на ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" має становити 95,63 тис. грн.

Для визначення максимального і оптимального залишку грошових коштів на підприємстві у 2017 р. розрахуємо діапазон коливань між верхнім і нижнім порогом або розмір розриву, якщо дисперсія грошових потоків на підставі даних про обсяги надходження і витрачання грошових коштів за 2015-2017 рр. становить 64000000

грн., відповідно максимальна варіація щоденного грошового потоку, яка розраховується як корінь квадратний з дисперсії грошового потоку, складає 8,0 тис. грн.; операційні витрати на кожну операцію купівлі-продажу, що встановлені банком "Аваль", який є обслуговуючим банком підприємства, на 2017 р. становитимуть 20 грн.; процентна ставка за аналогічними даними буде становити 25% річних або 0,068% в день. Враховуючи наведені вище дані розрахуємо розрив між верхнім і нижнім порогом грошових коштів в 2017 р. Для визначення розміру цього розриву застосовується формула:

$$P = 3 \sqrt[3]{\frac{3 \times B_k \times D}{4 \times СП_d}} \quad (3.3)$$

де Р – розрив між верхнім і нижнім порогами залишку грошових коштів; Вк – витрати на конвертацію на одну партію (операційні витрати); Д – дисперсія грошових потоків (квадрат максимального відхилення щоденного грошового потоку); СПд– ставка проценту із розрахунку на один день (виражена десятковим дробом).

$$P = 3 * \frac{3 * 20 * (8000)^2}{4 * 0,00068} \approx 26,02 \text{ тис.грн.}$$

Отже, розрив між верхнім і нижнім порогом залишків грошових коштів становитиме 26,02 тис. грн. Визначаємо верхній поріг залишку грошових коштів за формулою:

$$Вп = Нп + Р \quad (3.4)$$

де Вп – верхній поріг залишку грошових коштів; Нп– нижній поріг залишку грошових коштів; Р – розрив між верхнім і нижнім порогами залишку грошових коштів.

$$Вп = 95,63 + 26,02 = 121,65 \text{ тис. грн.}$$

Визначимо оптимальний залишок грошових коштів або точку повернення:

$$T_{\text{п}} = H_{\text{п}} + P/3 \quad (3.5)$$

де $T_{\text{п}}$ – точка повернення (оптимальний залишок грошових коштів);

$$T_{\text{п}} = 95,63 + 8,67 = 104,30 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином оптимальний залишок грошових коштів у 2017 р. має бути 104,30 тис. грн.

Зобразимо графічно модель оптимізації залишків грошових коштів на 2017 р., побудовану на основі моделі Міллера-Орра та отриманих прогнозних значень грошових коштів на 2017 р. з поквартальною розбивкою, отриманих на основі моделі апроксимації (рис. 3.5).

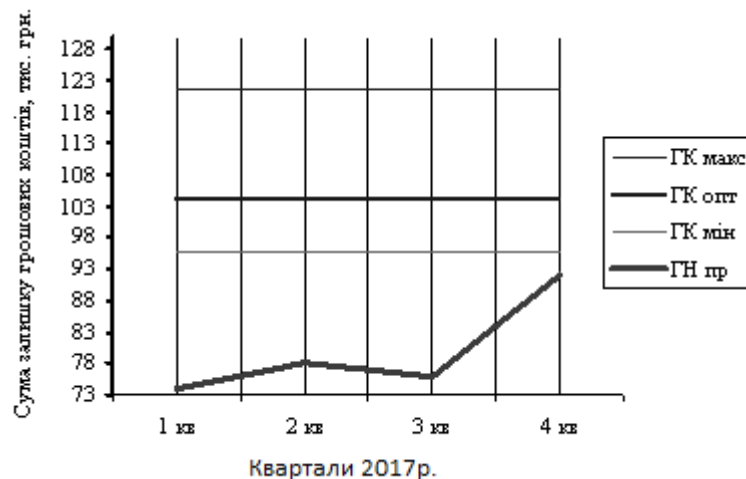

Рис. 3.5 Модель оптимізації грошових коштів ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" за допомогою методу Міллера-Орра.

В побудованій моделі оптимізації управління грошовими потоками на 2017 р. максимальний залишок грошових потоків (верхній поріг) дорівнює 121,65 тис. грн., мінімальний залишок (нижній поріг) – 95,63 тис. грн. Оптимальний залишок грошових коштів при цьому становить 104,30 тис. грн., тобто, якщо залишок грошових коштів досягає 121,65 тис. грн., необхідно інвестувати 17,35 тис. грн. в ринкові цінні папери, а якщо залишок грошових коштів зменшується до 95,63 тис.

грн., необхідно продати ринкові цінні папери на 8,67 тис. грн. і таким чином поповнити залишок грошових коштів до оптимального рівня.

Виходячи з даних, розрахованих в моделі та з аналізу, проведеного в другому розділі роботи, на ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" спостерігається дефіцит наявних грошових коштів і, судячи з прогнозних розрахунків, ця тенденція зберігається і в 2017 р. Враховуючи той факт, що в запропонованій моделі нижній поріг грошових коштів на підприємстві визначається на основі коефіцієнта абсолютної ліквідності, тобто при умовах, що підприємство зможе погасити усі свої поточні зобов'язання в 2017 р. за рахунок власних грошових коштів, пропонуємо працювати над зменшенням поточних зобов'язань.

Одним з найбільш важливих і складних етапів управління грошовими потоками підприємства являється їх оптимізація. Оптимізація грошових потоків представляє собою процес вибору найкращих форм їх організації на підприємстві з урахуванням умов і особливостей здійснення його господарської діяльності.

Основними цілями оптимізації грошових потоків підприємства є: збалансування обсягів грошових потоків; забезпечення синхронності формування грошових потоків у часі; забезпечення росту чистого грошового потоку підприємства.

Методи оптимізації дефіцитного грошового потоку залежить від характеру цієї дефіцитності – короткострокової та довгострокової.

Збалансованість дефіцитного грошового потоку в короткостроковому періоді досягається шляхом використання "системи прискорення – уповільнення платіжного обороту". Суть цієї системи полягає в розробці на підприємстві організаційних заходів по прискоренню залучення грошових засобів і уповільненню їх виплат.

Прискорення залучення грошових засобів в короткостроковому періоді може бути досягнута за рахунок наступних заходів: скорочення термінів надання товарного (комерційного) кредиту покупцям; прискорення інкасації дебіторської заборгованості термін сплати якої вже минув; використання сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості – обліку векселів, факторингу, форфейтингу; прискорення інкасації платіжних документів покупців продукції (часу

знаходження їх у дорозі, в процесі реєстрації, в процесі зарахування грошей на розрахунковий рахунок і т.п.).

Уповільнення виплат грошових коштів в короткостроковому періоді може бути досягнутою за рахунок заміни придбання довгострокових активів, які потребують оновлення, на їх оренду (лізинг).

Паралельно з використанням механізму цієї системи повинні бути розроблені заходи по забезпеченню збалансованості дефіцитного грошового потоку в довгостроковому періоді.

Зростання обсягу позитивного грошового потоку в довгостроковому періоді може бути досягнуте за рахунок наступних заходів: залучення стратегічних інвесторів з метою збільшення обсягів власного капіталу; продажу (або здачі в оренду) видів основних засобів, що не використовуються.

Зниження обсягу від'ємного грошового потоку у довгостроковому періоді може бути досягнуто за рахунок наступних заходів: скорочення обсягу і складу реальних інвестиційних програм; зниження суми постійних витрат підприємства.

У системі оптимізації грошових потоків підприємства важливе місце належить їх збалансованості у часі. Це пов'язано з тим, що незбалансованість додатного та від'ємного грошових потоків у часі створює для підприємства ряд фінансових проблем. Результатом такої незбалансованості навіть при високому рівні формування чистого грошового потоку є низька ліквідність цього потоку (а відповідно і низький рівень абсолютної платоспроможності підприємства) в окремих періодах часу. При достатньо високій тривалості таких періодів для підприємства виникає серйозна загроза банкрутства.

В процесі оптимізації грошових потоків в часі використовуються два основних методи – вирівнювання і синхронізації.

Вирівнювання грошових потоків направлене на згладжування їх обсягів в розрізі окремих інтервалів періоду часу, що розглядаються. Цей метод оптимізації дозволяє усунути в певній мірі сезонні та циклічні коливання в формуванні грошових потоків, оптимізуючи паралельно середні залишки грошових коштів і підвищуючи рівень ліквідності. Результати цього методу оптимізації грошових

потоків в часі оцінюються за допомогою середньоквадратичного відхилення або коефіцієнту варіації, які в процесі оптимізації повинні знижуватись.

Синхронізація грошових потоків заснована на коваріації позитивного і негативного їх видів. В процесі синхронізації повинно бути забезпечене підвищення рівня кореляції між цими двома видами грошових потоків. Результати цього методу оптимізації грошових потоків в часі оцінюються за допомогою коефіцієнта кореляції який в процесі оптимізації повинен наближатися до значення "+1".

Заключним етапом оптимізації є забезпечення умов оптимізації чистого грошового потоку підприємства. Зростання чистого грошового потоку забезпечує підвищення темпів економічного розвитку підприємства на принципах самофінансування, знижує залежність цього розвитку від зовнішніх джерел формування фінансових ресурсів, забезпечує приріст ринкової вартості підприємства.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Тема диплома: «Фінансові ресурси підприємства: принципи формування та управління ними». В дипломній роботі розглядається ПАТ «Мелітопольський мясокомбінат».

Головними елементами робочого місця економіста на ПАТ «Мелітопольський мясокомбінат» є стіл, крісло, персональний комп'ютер. Основним робочим положенням є положення сидячи. Робоча поза сидячи викликає мінімальне стомлення економіста.

Створення сприятливих умов праці і правильне естетичне оформлення робочих місць на виробництві має велике значення, як для полегшення праці, так і для підвищення його привабливості, що позитивно впливає на продуктивність праці.

Робота з комп'ютером характеризується значною розумовою напругою і нервово-емоційним навантаженням бухгалтерів, високою напруженістю зорової роботи і досить великим навантаженням на м'язи рук при роботі з клавіатурою. Велике значення має раціональна конструкція і розташування елементів робочого місця, що важливо для підтримки оптимальної робочої пози людини-бухгалтера. В процесі роботи з комп'ютером необхідно дотримуватися правильного режиму праці і відпочинку які будуть описані далі у розділі.

4.1. Аналіз потенційних небезпек

Потенційними небезпеками при проведенні робіт в офісі є:

– ураження електричним струмом, у наслідок несправності електроболаднання, яке використовується під час виконання трудових обов'язків, невиконання правил техніки безпеки при користуванні електричним обладнанням,

що може призвести до електротравм різного ступеню або навіть до летального наслідку;

- механічне травмування в наслідок не раціонального розташування робочих місць;

- нервово-психічні навантаження, через специфічність роботи працівників економіко-гуманітарної сфери, яка передбачає постійний контакт з клієнтами, колегами по роботі, керівництвом, контрагентами при вирішенні робочих питань (деякі з них можуть бути конфліктними, суперечливими). Подібний характер роботи може викликати емоційний дискомфорт, внутрішнє роздратування та емоційну нестабільність під час короткотривалих певних негативних ситуацій, що може призвести до захворювань нервової системи, зниження наснаги на працю та стресових станів;

- кістково-м'язові порушення, у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг, що призводить до ушкодження опорно-рухового апарату;

- негативний вплив електромагнітних, в тому числі і рентгенівських випромінювань при використанні моніторів персональних комп'ютерів (далі ПК) з РК дисплеєм, що призводить до погіршень зору, зниження імунітету;

- недостатнє або надмірне освітлення робочих місць, в зв'язку з несправністю, або хибним вибором освітлювальних приладів, в зв'язку з неправильним розташуванням робочих місць по відношенню до джерел природного та штучного освітлення, що призводить до погіршення зору або ефекту засліплення;

- підвищений рівень шуму, який створюється перетворювачем напруги електронно-обчислювальної машини (далі ЕОМ), її технічною периферією, а також людьми, що працюють у приміщенні, і який призводить до погіршення слуху;

- незадовільні параметри мікроклімату робочого місця, у зв'язку із відсутністю приладів, що забезпечують необхідний повітряобмін та опалювальної системи, які можуть викликати загальні захворювання;

- вірогідність загоряння, в зв'язку з використанням несправного електрообладнання, обігрівачів з відкритим теном, недотриманням, або порушенням

правил протипожежної безпеки, відсутністю систем пожежної сигналізації і пожежогасіння, що призводить до пожежі;

- неправильні дії персоналу в умовах надзвичайних ситуацій, які призводять до паніки та загибелі людей;

- негативний вплив на здоров'я працюючого через понаднормові години та добровільний трудовоголізм, що призводить до погіршення концентрації робочого процесу, неуважність, погіршення соціальних та особистих стосунків працівника, трудовоголізм може навіть стати причиною ранньої смерті;

- неправильне харчування, через дуже сильну перенавантаженість або навпаки при слабкій продуктивності, надає негативний вплив на здоров'я працюючого, що призводить до серйозних проблем зі здоров'ям, як: шкірні захворювання, сильна втома, поганий настрій занепад сил, постійні стреси і депресія тощо.

4.2. Заходи по забезпеченню безпеки

У приміщенні офісу застосовується широке різноманіття електроприладів: персональні комп'ютери, принтери, ксерокси, факси, освітлювальні прилади, кондиціонери, побутові електроприлади тощо. Небезпека ураження електричним струмом при використанні цих приладів з'являється при недотриманні заходів обережності, а також при відмові або несправності цього обладнання. Наслідки ураження електричним струмом залежать від багатьох факторів: опору організму, величини, тривалості дії, роду і частоти струму, шляхів його проходження через життєво важливі органи, умов зовнішнього середовища.

Для запобігання ураження електричним струмом встановлено електроустаткування, яке відповідає вимогам: ПУЕ («Правила устрою електроустановок») і ГОСТ 12.1.030-81 (2001) «ССБТ. Электробезопасность. Защитное заземление, зануление», величина опору захисного заземлення

електрообладнання приміщення - 4 Ом; НПАОП 40.1-1.32-01 «Правила устройства электроустановок. Электрооборудование специальных установок», приміщення, в якому розташовуються ЕОМ, різноманітне устаткування, відноситься до класу пожежебезпечної зони П-Па, тому передбачений мінімальний ступінь захисту ізоляції обладнання IP44; ГОСТ 12.1.009-76 (1999) «ССБТ. Электробезопасность. Термины и определения» обладнання офісу має подвійну ізоляцію, яка складається з робочої та додаткової ізоляції; ГОСТ 12.2.007.0-75* (2001) «ССБТ. Изделия электротехнические. Общие требования безопасности» ЕОМ, периферійні пристрої ЕОМ та устаткування для обслуговування, ремонту та налагодження ЕОМ по способу захисту людини від ураження електричним струмом, належать до І класу, оскільки мають подвійну ізоляцію, елемент для заземлення та провід для приєднання до джерела живлення, що має заземлюючу жилу і вилку з заземлюючим контактом. Експлуатація електроустановок і електроустаткування проводиться відповідно до НПАОП 40.1-1.01-97 «Правила безпечної експлуатації електроустановок» та НПАОП 40.1-1.21-98 «Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів»

Ймовірність механічного травмування може виникнути внаслідок не раціонального розташування робочих місць, захаращення робочих місць або у зв'язку з недбалістю та неухважністю обслуговуючого персоналу. Для виключення травматизму згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» зроблено більш зручне та раціональне розташування робочих місць, таким чином збільшена відстань між ними, яка відповідає нормованим значенням (площа на одне робоче місце має становити не менше ніж 6,0 м², а об'єм не менше ніж 20,0 м³).

У зв'язку із стресовими ситуаціями та нервово-емоційними навантаженнями у працівників може виникнути ймовірність захворювань загально-невротичного характеру.

З метою зниження нервово-емоційного напруження, стомлення зорового аналізатора, поліпшення мозкового кровообігу, подолання несприятливих наслідків

гіподинамії, запобігання втоми, згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» для робітників із застосування ЕОМ, передбачені регламентовані перерви для відпочинку тривалістю 15 хвилин через кожні дві години, а також обладнані побутові приміщення для відпочинку під час роботи, кімната психологічного розвантаження. В кімнаті психологічного розвантаження передбачені пристрої для приготування й роздачі тонізуючих напоїв, а також місця для занять фізичною культурою.

Для оптимізації відносин у колективі проводяться тренінги з залучанням психологів на теми: «Адаптація у новому колективі», «Поведінка в суспільстві».

Для запобігання кістково-м'язових порушень у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг необхідно виконувати фізичні вправи 2-3 рази протягом робочого часу.

З метою запобігання погіршення концентрації робочого процесу, неуважність, погіршення соціальних та особистих стосунків працівника у зв'язку з тривалим безперервним робочим станом необхідно правильно планувати свій робочий час, нормальна тривалість робочого часу працівників не може перевищувати 40 годин на тиждень (глава IV, стаття 50, КЗпП України) також для працівників установлюється п'ятиденний робочий тиждень з двома вихідними днями. При п'ятиденному робочому тижні тривалість щоденної роботи (зміни) визначається правилами внутрішнього трудового розпорядку або графіками змінності, які затверджує власник або уповноважений ним орган за погодженням з виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником) підприємства, установи, організації з додержанням установленної тривалості робочого тижня (статті 50 і 51).

На тих підприємствах, в установах, організаціях, де за характером виробництва та умовами роботи запровадження п'ятиденного робочого тижня є недоцільним, встановлюється шестиденний робочий тиждень з одним вихідним днем. При шестиденному робочому тижні тривалість щоденної роботи не може

перевищувати 7 годин при тижневій нормі 40 годин, 6 годин при тижневій нормі 36 годин і 4 годин при тижневій нормі 24 години.

П'ятиденний або шестиденний робочий тиждень встановлюється власником або уповноваженим ним органом спільно з виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником) з урахуванням специфіки роботи, думки трудового колективу і за погодженням з місцевою Радою народних депутатів (глава IV, стаття 52, КЗпП України). Не братися за ту роботу яку неможливо вчасно виконати та зайву роботу яку неможливо виконати взагалі через не гарну кваліфікацію працівника.

Для запобігання захворювань працівника у зв'язку з неправильним харчуванням через дуже сильну перенавантаженість або навпаки при слабкій продуктивності необхідно правильно планувати свій робочий час, харчуватися в певний проміжок часу. Працівникам надається перерва для відпочинку і харчування тривалістю не більше двох годин. Перерва не включається в робочий час. Перерва для відпочинку і харчування повинна надаватись, як правило, через чотири години після початку роботи.

На тих роботах, де за умовами виробництва перерву встановити не можна, працівникові повинна бути надана можливість приймання їжі протягом робочого часу. Перелік таких робіт, порядок і місце приймання їжі встановлюються власником або уповноваженим ним органом за погодженням з виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником) підприємства, установи, організації (глава V, стаття 66, КЗпП України). Їсти тільки свіжу, правильну їжу і дотримуватися збалансованого раціону.

4.3. Заходи по забезпеченню виробничої санітарії та гігієни праці

Внаслідок роботи за ПК, на фізіологію людини негативно впливають електромагнітні випромінювання. Щоб зменшити наслідки впливу на людину та

знизити негативні показники у робочій зоні до допустимих значень, згідно з ГОСТ 12.2.007.0-75 «Изделия электротехнические. Общие требования безопасности», вироби, які створюють електромагнітні поля, повинні мати захисні елементи (екрани, поглиначі і т.д.). Вимоги до захисних елементів повинні бути вказані в стандартах та технічних умовах на конкретні види виробів. Згідно з НПАОП 0.00-1.28-10 «Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин» та ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин», на робочих місцях обладнаних ПК встановлені рідкокристалічні монітори, які не є джерелами рентгенівського та електромагнітного випромінювань.

Основними причинами недостатньої або надмірної освітленості робочих місць є несправність або хибний вибір освітлювальних приладів, неправильне розташування робочих місць по відношенню до джерел освітлення.

Незадовільна освітленість на робочому місці або на робочій зоні може бути причиною зниження продуктивності та якості праці, отримання травм. Недостатнє або надмірне освітлення викликає зоровий дискомфорт, що виражається у відчутті незручності або напруженості. Тривале перебування в умовах зорового дискомфорту призводить до розсіювання уваги, зменшення зосередженості, зоровій і загальній втомі.

У офісному приміщенні, згідно ДБН В.2.5-28-2006 «Інженерне обладнання будинків і споруд. Природне і штучне освітлення» передбачене природне та штучне освітлення. Природне освітлення здійснено через світлові прорізи, які забезпечують коефіцієнт природної освітленості (КПО) не нижче 1,5%. Для захисту від прямих сонячних променів, які створюють прямі та відбиті відблиски на поверхні екранів і клавіатури, передбачено сонцезахисні пристрої, на вікнах встановлені жалюзі або штори.

Для розрахунку штучного освітлення в приміщенні довжиною 10м, шириною 6м, висотою 3,2м, з висотою робочої поверхні 0,8 м, рівнем нормованого значення освітлення 300 лк виконуються наступні розрахунки.

Розрахуємо кількість рядів світильників у приміщенні N_p :

$$N_p = \frac{B}{(H - h_p) \cdot [L/h]}, \text{ шт}; \quad (4.1)$$

де: B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м;

$[L/h]$ – числове значення коефіцієнта світильника.

$$N_p = \frac{6}{(3,2 - 0,8) \cdot 1,4} = 2 \text{ шт};$$

Визначимо максимально припустиму відстань між рядами світильників $L_{\max}$:

$$L_{\max} = \frac{B}{N_p}, \text{ м}; \quad (4.2)$$

де: B – ширина приміщення, м;

N_p – кількість рядів світильників у приміщенні, шт.

$$L_{\max} = \frac{6}{2} = 3 \text{ м};$$

Визначимо значення індексу приміщення i , що характеризує співвідношення розмірів освітлювального приміщення і висоти розміщення світильників:

$$i = \frac{A \cdot B}{(H - h_p) \cdot (A + B)}; \quad (4.3)$$

де: A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м.

$$i = \frac{10 * 6}{(3,2 - 0.8) * (10 + 6)} = 1,56;$$

Визначимо сумарний світловий потік освітлювальної установки у даному приміщенні Φ_{Σ} :

$$\Phi_{\Sigma} = \frac{E_H \cdot A \cdot B \cdot k_z \cdot z}{\eta}, \text{ лм}; \quad (4.4)$$

де: E_H – рівень нормованого загального освітлення, лк;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_z – коефіцієнт запасу;

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості (відношення середньої освітленості до мінімальної освітленості), як правило дорівнює (для люмінесцентних ламп $z=1,1$);

η – коефіцієнт використання світлового потоку (50%).

$$\Phi_{\Sigma} = \frac{300 * 10 * 6 * 1.4 * 1.1}{0.5} = 55440 \text{ лм};$$

Визначимо умовну загальну кількість світильників у приміщенні $N_{\text{св}}^*$:

$$N_{\text{св}}^* = \frac{A \cdot B}{L_{\text{max}}^2}, \text{ шт}; \quad (4.5)$$

де: A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

L_{max} – максимально припустима відстань між рядами світильників, м.

$$N_{\text{св}}^* = \frac{10 * 6}{3^2} = 7 \text{ шт};$$

Розрахуємо світловий потік умовного джерела світла $\Phi_{\text{л}}^*$:

$$\Phi_{\text{л}}^* = \frac{\Phi_{\Sigma}}{N_{\text{л}}^*}, \text{ лм}; \quad (4.6)$$

де: Φ_{Σ} – сумарний світловий потік освітлювальної установки, лм;

$N_{\text{л}}^*$ – загальна кількість ламп у світильнику, яка розраховується за формулою:

$$N_{\text{л}}^* = N_{\text{св}}^* \cdot n, \text{ шт}; \quad (4.7)$$

де: n – кількість ламп у світильнику, шт.

$$\Phi_{\text{л}}^* = \frac{55440}{28} = 1980 \text{ лм};$$

$$N_{\text{л}}^* = 7 \cdot 4 = 28 \text{ шт};$$

Вибрати тип стандартної лампи з найближчим значенням фактичного світлового потоку лампи $\Phi_{\text{л}}$ і знаходимо коефіцієнт m :

$$m = \frac{\Phi_{\text{л}}^*}{\Phi_{\text{л}}}; \quad (4.8)$$

де $\Phi_{\text{л}}^*$ – сумарний світловий потік освітлювальної установки, лм;

$\Phi_{\text{л}}$ – фактичний світловий потік стандартної лампи, лм.

$$m = \frac{1980}{1050} = 1.88;$$

Визначимо оптимальну (фактичну) кількість світильників у приміщенні $N_{\text{св}}$:

$$N_{\text{св}} = N_{\text{св}}^* \cdot m, \text{ шт}; \quad (4.9)$$

де: $N_{\text{св}}^*$ – умовна загальна кількість світильників у приміщенні, шт.

m – співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи.

$$N_{\text{св}} = 7 * 1.88 = 14 \text{ шт};$$

Визначимо фактичну кількість ламп у приміщенні $N_{\text{л}}$:

$$N_{\text{л}} = N_{\text{св}} \cdot n, \text{ шт}; \quad (4.10)$$

де: $N_{\text{св}}$ – оптимальна (фактична) кількість світильників у приміщенні, шт;

n – кількість ламп у світильнику, шт.

$$N_{\text{л}} = 14 * 4 = 56;$$

Визначимо загальну розрахункову освітленість E_p у приміщенні, що створюється при застосуванні стандартних ламп:

$$E_p = \frac{\Phi_{\text{л}} \cdot N_{\text{л}} \cdot \eta}{A \cdot B \cdot k_z \cdot z}, \text{ лк}; \quad (4.11)$$

де: $\Phi_{\text{л}}$ – фактичний світловий потік вибраної стандартної лампи, лм;

$N_{\text{л}}$ – фактична кількість ламп у приміщенні, шт;

η – коефіцієнт використання світлового потоку;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_z – коефіцієнт запасу;

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості.

$$E_p = \frac{1050 * 56 * 0.5}{10 * 6 * 1.4 * 1.1} = 318,18 \text{ лк.}$$

Загальна розрахункова освітленість у приміщенні, що створюється при застосуванні стандартних ламп, E_p дорівнює **318,18** лк.

Рівні звукового тиску в октавних смугах частот, рівні звуку та еквівалентні рівні звуку на робочих місцях приміщення відповідають вимогам ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» та ДСН 3.3.6.037-

99 «Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку». Зниження рівня шуму в приміщенні здійснено за допомогою:

- використання більш сучасного обладнання;
- розташування принтерів та різноманітного устаткування колективного користування на значній відстані від більшості робочих місць працівників;
- переведення жорсткого диска в режим сну (Standby), якщо комп'ютер не працює протягом визначеного часу;
- використання блоків живлення ПК з вентиляторами на гумових підвісках;

Неправильне проектування або несправність систем опалення та вентиляції в приміщенні офісу може призвести до негативних впливів на здоров'я працівників у вигляді простудних захворювань, перегрівань, проблем із дихальними шляхами тощо.

Метеорологічні умови в приміщенні офісу – температура повітря, відносна вологість повітря й швидкість його переміщення відповідають встановленим санітарно-гігієнічним вимогам ДСН 3.3.6.042-99 «Державні санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень» і ГОСТ 12.1.005-88 (1991) «ССБТ. Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны». Роботи в офісному приміщенні, належать до категорії Іб - легка робота, тому передбачені наступні оптимальні значення параметрів мікроклімату:

- у холодний період року: температура 21-23°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,1 м/с;
- у теплий період року: температура 22-24°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,2 м/с.

Забезпечення таких параметрів мікроклімату досягається оснащенням приміщень пристроями кондиціонування, вентиляції та дезодорації повітря, системами опалювання.

Оптимальні рівні позитивних (n+) і негативних (n-) іонів у повітрі приміщення з ВДТ відповідають вимогам ГН 2152-80 «Санітарно-гігієнічні норми допустимих рівнів іонізації повітря виробничих та громадських приміщень» і становить: $n^+ = 1500-30000$ (шт. на 1 см³); $n^- = 3000-5000$ (шт. на 1 см³). Підтримку оптимального

рівня легких позитивних і негативних аероіонів у повітрі на робочих місцях забезпечуються за допомогою біполярних коронних аероіонізаторів.

4.4. Заходи з пожежної безпеки

Закон України «Про пожежну безпеку» визначає загальні правові, економічні та соціальні основи забезпечення пожежної безпеки на території України, регулює відносини державних органів, юридичних і фізичних осіб у цій галузі незалежно від виду їх діяльності та форм власності.

Пожежна безпека – стан об’єкта, при якому з регламентованою ймовірністю виключається можливість виникнення та розвиток пожежі і впливу на людей її небезпечних факторів, а також забезпечується захист матеріальних цінностей.

Для забезпечення пожежної безпеки в установах проводять пожежну профілактику, яка включає в себе комплекс організаційних і технічних заходів, спрямованих на забезпечення безпеки людей, на запобігання пожежі, обмеження її поширення, а також на створення умов для успішного гасіння пожежі.

Для ліквідації пожежі у початковій стадії її розвитку силами персоналу об’єктів застосовуються первинні засоби пожежогасіння. До них відносяться: вогнегасники, пожежний інвентар (покривала з негорючого теплоізоляційного полотна, ящики з піском, пожежні відра, совкові лопати, ломы, сокири тощо), системи автоматичного пожежогасіння.

Первинні засоби пожежогасіння, в залежності від категорії приміщень, можуть розташовуватись як окремо, так і в складі пожежних щитів.

Залежно від агрегатного стану й особливостей горіння різних горючих речовин і матеріалів пожежі за згідно ДСТУ EN 2:2014 «Класифікація пожеж (EN 2:1992, EN 2:1992/A1:2004, IDT)» поділяються на відповідні класи.

Площа в офісі фінансового відділу публічного акціонерного товариства «Запорізьке кар’єроуправління» складає 12м в довжину, 6м в ширину та висотою в

2,5м. В приміщенні знаходиться дерев'яна мебель, електронна апаратура, бумажні носії інформації.

Клас пожежі у офісному приміщенні (згідно із ДСТУ EN 2:2014 «Класифікація пожеж (EN 2:1992, EN 2:1992/A1:2004, IDT)») – пожежі твердих речовин, переважно органічного походження, горіння яких супроводжується тлінням (деревина, пластмаси, папір) визначається як: клас А – пожежі твердих речовин, переважно органічного походження, горіння яких супроводжується тлінням (деревина, текстиль, папір); клас Е – пожежі, пов'язані з горінням електроустановок, що перебувають під напругою до 1000 В. Категорія приміщення (згідно із вимог ДСТУ Б В.1.1-36:2016 «Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою» та СНиП 2.09.02-85* «Производственные здания») – визначається як категорія Д.

Відповідно до категорії виробництва з пожежної небезпеки і вимог ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги», ступінь вогнестійкості приміщення офіса є ІІа – це приміщення, де горючі речовини знаходяться у твердому або волокнистому стані без виділення пилу й волокон (тканини, папір, деревина і ін.).

Відповідно до вимог ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва», шляхи евакуації працівників на випадок пожежі евакуаційні виходи використовують дверні отвори які ведуть з приміщень безпосередньо назовні, у разі потреби при вимушеній евакуації можуть використовуватися виходи, якими не користуються при звичайному русі (так звані запасні виходи, вікна). Максимальне видалення від найбільш віддаленого робочого місця до найближчого евакуаційного виходу згідно п. 2.29 (табл. 2) СНиП 2.09.02-85* «Производственные здания» складає 15 метрів.

Визначення типу та розрахунок кількості первинних засобів пожежегасіння (згідно із ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва») – для адміністративного приміщення площею 60 м² слід застосовувати три порошкових вогнегасниками типу ВП–5 (НАПБ Б.03.002-2007 «Норми визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною

небезпекою». ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва»). Крім цього адміністративні приміщення повинні бути обладнані автоматичними пожежними сповіщувачами, що реагують на підвищення температури, дим, полум'я. Наприклад, сповіщувачі моделей ДТЛ, ІТМ.

4.5. Заходи по забезпеченню безпеки у надзвичайних ситуаціях

Дії керівника промислового об'єкта при виникненні надзвичайної ситуації. Керівники промислових об'єктів зобов'язані передбачити управління надзвичайними ситуаціями. Для завдання забезпечення безпеки людини в НС стратегія управління повинна включати в себе здійснення трьох цілей:

- попередження причин виникнення;
- попередження безпосередньо екстремальних ситуацій;
- максимальне ослаблення наслідків НС.

Стратегія попередження причин виникнення НС передбачає недопущення таких дій або процесів, які несуть небезпеку населенню. Дана стратегія виробляється або відмовою від будівництва небезпечних об'єктів, або ліквідацією або перепрофілюванням виробництв - джерел підвищеної небезпеки.

Друга стратегія - попередження безпосередньо НС - передбачає недопущення виходу небезпечного процесу з-під контролю шляхом використання надійних аварійних систем, сигналізації, автоматики та інших заходів щодо підвищення надійності і стійкості роботи підприємств, а також шляхом заходів превентивної евакуації і т. Д.

Третя стратегія - ослаблення наслідків - передбачає орієнтацію на ослаблення, локалізацію наслідків НС. Ця стратегія має пріоритет в управлінні стихійними лихами ситуаціями «комбінованого» типу.

У практиці управління найбільший ефект дає спільне використання всіх трьох стратегій, особливо при аваріях в промисловості.

У НС стихійними лихами, пріоритетними є друга і третя стратегії. Для реалізації кожної зі стратегій управління необхідно розробляти або приймати комплекс превентивних та оперативних заходів.

Превентивні:

- аналіз і відновлення зовнішніх і внутрішніх причин, які ведуть до катастроф;
- прогнозування осередків ураження, втрат і збитків на виробництві;
- методи підвищення стійкості;
- обґрунтування сил і засобів для проведення дій з локалізації осередків ураження і пошуково-рятувальних робіт;
- навчання формувань і громадян захисту;
- підготовка надійного управління.

Оперативні:

- оповіщення про НС;
- проведення всіх видів розвідки та оцінка обстановки;
- проведення екстрених захисних заходів (укриття в ЗС, евакуація, використання ЗІЗ);
- використання сил постійної готовності для локалізації катастрофи;
- надання першої медичної і першої долікарської допомоги;
- нарощування сил і засобів в ОП за рахунок введення формувань підвищеної готовності;
- термінове забезпечення потерпілих продовольством та іншими життєво необхідними засобами;
- введення аварійно-відновлювальних робіт.

При виникненні НС організовується надзвичайний управління, яке складається з чотирьох стадій ліквідації наслідків.

Стадія вживання екстрених заходів. Мета - задіяти механізм надзвичайного управління і своєчасно зреагувати на ЧС.

Основні завдання початкової стадії:

- встановлення факту НС;

- попередня оцінка обстановки в зоні лиха і масштабів наслідків;
- мобілізація і встановлення оперативних завдань органам надзвичайного управління;
- віддати розпорядження на задействиваніє мобільних сил пожежної охорони, швидкої медичної допомоги, охорони громадського порядку та інших служб для допомоги потерпілим;
- содействованіє місцевим органам влади в організації рятувальних робіт і локалізації зони нещастя власними силами;
- інформування населення про НС застосовані заходи.

Тривалість початкової стадії 1-10 годин.

2.Стадія оволодіння ситуацією і організації механізму надзвичайного управління в зоні лиха, в плануванні і проведенні рятувальної операції відповідного масштабу.

Завдання: детально оцінити обстановку, терміново прийняти обґрунтоване рішення і уточнити план ліквідації наслідків НС; розрахувати необхідні сили і засоби, ресурси для всього комплексу робіт в зоні лиха, організувати чіткий взаємозв'язок всіх задіяних сил та аварійних служб. Тривалість другої стадії - від кількох годин до кількох діб.

Основна і найважливіша стадія. Мета - переламати надзвичайний характер ситуації: відновити безпеку населення в зоні лиха, ліквідувати загрозу життю і здоров'ю всім потерпілим, створити мінімально необхідні умови для життєдіяльності населення, яке залишилося.

Завдання: розгортання в найкоротший термін рятувальних робіт на всіх потерпілих об'єктах зони лиха, надання допомоги потерпілим для захисту їх життя, здоров'я і підтримка життєдіяльності в екстремальних умовах; евакуація потерпілих із зони нещастя і їх життєзабезпечення; термінове проведення аварійно-відновлювальних робіт на системах водо-, тепло -, газо -, електросистемах і зв'язку в зоні лиха. Тривалість кілька діб - кілька тижнів.

Стадія відновлення, тобто економічна, соціальна, культурна і екологічна реабелетація зони лиха. Органи надзвичайного управління вичерпали свою роль і передають функції постійної дії місцевим органам управління.

Розробляється спеціальна програма з послідовністю комплексу заходів для реабелетації зони нещастя.

Отже, в розділі охорони праці та безпеки в надзвичайних ситуаціях були розглянуті основні заходи по забезпеченню безпеки та виробничої санітарії і гігієни праці, визначена категорія приміщення за вибухо-пожежною та пожежною небезпекою. Здійснено розрахунок штучного освітлення, а саме загальну розрахункову освітленість, що дорівнює 318,18лк. Також розглянуто і розкрито питання заходів керівника промислового об'єкта при виникненні надзвичайної ситуації.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного аналізу теоретичних аспектів процесу управління фінансовими ресурсами, вибраного в якості об'єкта дослідження ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат", можемо зробити слідуєчі висновки.

Фінансові ресурси підприємства - це частина грошових коштів у формі прибутків і зовнішніх надходжень, призначених для виконання фінансових зобов'язань і здійснення витрат по забезпеченню розширеного відтворювання.

Фінансові ресурси й капітал являють собою головні об'єкти дослідження фінансів підприємства.

Власні фінансові ресурси – це ресурси, які належать підприємству і утворюються внаслідок фінансово-господарської діяльності підприємства. До них належать: статний фонд, амортизаційні відрахування, валовий і чистий дохід, прибуток.

Залучені фінансові ресурси – це ресурси, що знаходяться тимчасово в розпорядженні підприємства і можуть бути використані останнім для досягнення статутних цілей. До залучених фінансових ресурсів входять: отримані кредити, пайові та інші внески, кошти мобілізовані на фінансовому ринку.

Об'єктом дослідження дипломної роботи виступило ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат". Головною метою діяльності підприємства є забезпечення рентабельності виробництва, підвищення ефективності і якості виконуваних робіт за рахунок застосування нової техніки і прогресивної технології, подальшого вдосконалення використання трудових ресурсів і організації робіт; ведення будь-яких робіт, що не заборонені чинним законодавством України.

Рівень та динаміка основних фінансово-економічних показників діяльності підприємства є свідченням покращення фінансового стану: відбулося збільшення обсягів реалізації (на 63,63%); збільшення чисельності робітників до 760 чол.; підвищення рівня продуктивності праці до 122,88 од.; зниження рівня витрат на 1

гривню реалізованої продукції до 0,80 од.; отримання прибутку за 2017 рік діяльності.

Аналіз розміщення фінансових ресурсів показав, що більше 80% ресурсів це вкладення в необоротні активи – основні засоби. Більше 15% - вкладення в оборотні активи, з них 12% займають вкладення в запаси. Аналіз складу та структури фінансових ресурсів виявив, що 75% - це власні фінансові ресурси, решта – позикові. Динаміка фінансових ресурсів є свідченням зростання показника.

Рівень та динаміка основних фінансово-економічних показників діяльності підприємства є свідченням його нормального фінансового стану.

За рахунок великих вкладень в необоротні активи підприємство не має власного обігового капіталу, що обмежує розширення виробництва та надання послуг. Але розрахований коефіцієнт автономії вказує на можливість підприємства виконати зовнішні зобов'язання за рахунок власних активів. Частка стабільних джерел фінансування у їх загальному обсязі складає 76%. Відповідно частка позикового капіталу у структурі сукупних джерел фінансових ресурсів становить 24%.

Аналіз розрахованих показників ліквідності свідчить, що для погашення боргів протягом року у підприємства не достатньо обігових коштів. Та мобілізувавши всі оборотні засоби на звітну дату, підприємство зможе покрити повністю свої платіжні зобов'язання. В той же час у підприємства є дефіцит грошових коштів – показник грошової платоспроможності знаходиться на дуже низькому рівні.

Позитивної оцінки заслуговує отримання прибутку за 2017 рік діяльності підприємства. Розраховані показники рентабельності за 2017 рік свідчать про достатній рівень прибутку на підприємстві.

Прогнозовані показники обсягів реалізованої продукції та прибутку є свідченням розширення фінансово-господарської діяльності підприємства, ефективного формування та використання фінансових ресурсів – йде постійне нарощування реалізації продукції.

Для забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів, на підприємстві повинна бути створена така система управління фінансовими ресурсами, яка б за допомогою економічних важелів забезпечила б ефективне та раціональне їх використання на основі своєчасного виявлення і мобілізації існуючих резервів.

Основною ефективного управління фінансовими ресурсами ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" є оптимізація руху грошових потоків на основі моделі Міллера-Орра. Оптимізувати платіжний оборот підприємства можна шляхом корегування потоків платежів, запровадження режиму економії, зменшення потреби у фінансових ресурсах. До основних заходів нормалізації платіжного обороту слід віднести: виключення зайвих платежів за сировину, тепло-, водо- та енергоресурси за рахунок їх більш економного та раціонального використання; оптимізацію бази оподаткування прибутку; придбання необхідних підприємству основних засобів на правах оренди та лізингу; купівлю товарно-матеріальних цінностей на умовах відстрочки платежу; пролонгацію кредитів та перенесення строку окремих платежів за домовленістю з постачальниками і т.д.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс від 16.01.2004 р. - www.zakon.gov.ua
2. Закон України " Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.99. - №996-14// Відомості Верховної Ради. – 1999.- №20. - с. 150
3. Закон України "Про власність" від 07.02.91 р. - №697-12// Відомості Верховної Ради. – 1991.- №12. - с. 249
4. Закон України "Про господарські товариства" від 19.09.91 р. - №769/97 ВР// Відомості Верховної Ради. - 1991. - №49. - с. 682
5. Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 22.05.97р. №283/97-ВР зі змінами та доповненнями від 24.12.2003 р. - www.zakon.gov.ua
6. Закон України "Про податок на додану вартість" від 03.04.97 р.- №168-97-ВР зі змінами та доповненнями від 18.01.2002 р. - №2233-3. - www.zakon.gov.ua
7. Конституція України. К. - 1996 р.- www.zakon.gov.ua
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 10 "Дебіторська заборгованість", затверджене наказом МФУ від 6 жовтня 1999 р. № 237// Все про бухгалтерський облік. - 2001. - № 37. - с. 87-90
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 11 "Зобов'язання", затверджене наказом МФУ від 31.01.2000 № 20// Все про бухгалтерський облік. - 2001. - № 37. – с. 90-93
10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 15 "Дохід", затверджене наказом МФУ від 29 листопада 1999 р. № 290// Все про бухгалтерський облік. - 2001. - № 37. – с. 96-99
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 "Баланс" від 31.03.99. - № 87 // Все про бухгалтерський облік. - 2001. - № 37.- С. 58-62
12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 "Звіт про фінансові результати" від 31.03.99. - №87// Все про бухгалтерський облік. - 2001. - № 37. - с. 63-66

13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 "Звіт про рух грошових коштів" від 31.03.99. - №87// Все про бухгалтерський облік. - 2001. - № 37. - с. 67-70
14. Положення „Про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації" - 08.02.01. - №121/5312. - www.zakon.gov.ua
15. Цивільний кодекс України від 01.01.2004 р. - www.zakon.gov.ua
16. Аналіз ефективності господарської діяльності промислових об'єднань і підприємств / За ред. Єрмолової Л.Л. - Мн. : Вища школа. – 1998. – 496 с.
17. Беленський П.Ю. д.е.н. Вступ до фінансового менеджменту (методичні матеріали). – Львів. - 1998.
18. Белолипецкий В.Г. Финансы фирмы: курс лекций. – М.: ИНФРА. – 1998. с.64
19. Бланк И.А. Финансовый менеджмент. - К.: Ника – Центр. – 2001
20. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент / І. О. Бланк. – К. : Ельга, 2008. – 722 с.
21. Бочаров В.В. Управление денежным оборотом предприятий и корпораций. – М.: Финансы и статистика. – 2012
22. Брікхем Є.Ф. Основи фінансового менеджменту. К.: Молодь. – 1997. – 1000 с.
23. Ван Хорн Дж. К. Основы управления финансами: Пер. с англ. М.: финансы и статистика. – 1996. – 800 с.
24. Економічний аналіз: Навч. посіб./ За ред. Чумаченка. – К.: КНЕУ. - 2012.- 540 с.
25. Івахненко В.М. Економічний аналіз: Навчальний посібник. – К.: Знання. – 2003.- 206 с.
26. Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. Фінансовий менеджмент. Чернігів: ЧДІЕУ. – 2012. – 540 с.
27. Ковальов В.В. Фінансовий аналіз: Управління капіталом. Вибір інвестицій. Аналіз звітності. М.: Фінанси і статистика. - 2011 – 432 с.

28. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: Навчальний посібник. – К.: Знання. – 2013. – 294 с.
29. Савчук. В. П. Практическая энциклопедия. Финансовый менеджмент / В. П. Савчук. – К. : Изд. дом «Максимум», 2015. – 884 с.
30. Філімоненко О.С. Фінанси підприємств: Нав.посіб. – К.: Ельга. - 2003. – 360 с.
31. Чупіс А. В. Оцінка, аналіз, планування фінансового середовища підприємства / А. В.Чупіса. – Суми: Довкілля, 2005. – 368 с.
32. Бойко Є. М. Сучасний стан та проблеми процесу формування фінансових ресурсів підприємства в Україні / Є. М. Бойко // Молодий вчений. – 2016. – №5. – С. 15-16.
33. Гуляєва Н., Сьомко О. Фінансові ресурси підприємств// Фінанси України. – 2013. - №12. – с. 58-63
34. Демчук Л. Аналіз забезпеченості підприємств оборотними засобами// Економіка АПК. - 2011. - № 7. - с. 61-64
35. Задольский А. Оцінка ефективності діяльності підприємства // Економіка України.- 2003.- №19.- с. 79-81
36. Зятковський І.В. Теоретичні засади фінансів підприємства// Фінанси України. – 2001. – 4. – с. 25
37. Козакова В. Концептуальні основи управління фінансовими ресурсами підприємства// Економіка АПК. – 2014. - №1. – с. 109-114
38. Качмарик Я. Д. Ефективність формування фінансових ресурсів підприємств/ Я. Д. Качмарик, Р. І. Хуткий // Фінанси України – 2008. – № 10. –с. 138 – 144.
39. Козакова В. Концептуальні основи управління фінансовими ресурсами підприємства// Економіка АПК. – 2004. - №1. – с. 109-114
40. Кондратьєв О.В. Фактори забезпечення фінансової стійкості підприємства// Фінанси України. – 1997. - №9. - с. 73-76
41. Коробко М. В. Оптимізація структури капіталу / М. В. Коробко // Вісник Технологічного університету Поділля. – 2013. – № 1 (Ч. 2). – С. 110–115.

42. Ляшенко А. Формирование финансовых ресурсов предприятия// Бизнес-информ. – 1999. - №3-4. – с. 126-29
43. Мельник. О. Особливості функціонування фінансових ресурсів в системі управління підприємством / О. Мельник // Галицький економічний вісник.— 2012. — № 3(36). — С.108 – 116.
44. Опарін В.М. Фінансові ресурси та суспільний капітал// Вісник НБУ. – 2012. - №7. - с. 26-28
45. Петренко Ю. В. Оптимізація джерел фінансових ресурсів підприємств/ Ю. В. Петренко // Фінанси України – 2009. – № 6. –С. 91 – 95.
46. Пройда – Носик Н. Н. Фінансові ресурси підприємства / Н.Н. Пройда - Носик, С. С. Грабарчук // Фінанси України – 2003. – №1. – С. 96 – 103.
47. Слюсаренко К. В. Проблеми формування та використання фінансових ресурсів підприємств України в сучасних умовах господарювання // К. В. Слюсаренко, С. А. Британ //Молодий вчений. – 2015. – № 5 (20). – С. 84 –
48. Стефаник І.Б. Методика аналізу і оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємницьким структурами// Наукові праці НДФІ. – 1999. – №8. – с. 64-75
49. Стецюк П. А. Формувань фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств / А. П. Стецюк // Економіка АПК. – 2005 – №11. – С. 111
50. Хачатурян С. Сутність фінансових ресурсів та їх класифікація / С. Хачатурян // Фінанси України. – 2010. – № 4. – С. 77 – 81.
51. Шевчук Н. Капітал підприємства: формування та ефективність функціонування / Н. Шевчук // Ринок цінних паперів України. – 2013. – № 5–6. – С. 39–43.

Додаток А
Фінансова звітність

Таблиця А.1

Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан) ВАТ

"Мелітопольський м'ясокомбінат", тис. грн.

Актив	Код рядка	На 01.01. 2015	На 01.01. 2016	На 01.01. 2017
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи:	1000	0	154	74
первісна вартість	1001	860	860	860
накопичена амортизація	1002	0	70	96
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	15	269
Основні засоби:	1010	31328	41505	64042
первісна вартість	1011	6348	6176	6336
Знос	1012	2972	3117	3288
Інвестиційна нерухомість:	1015	0	0	0
первісна вартість	1016	0	0	0
Знос	1017	0	0	0
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0	0
первісна вартість	1021	0	0	0
накопичена амортизація	1022	113	205	276
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	0	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	110	28	345
Відстрочені податкові активи	1045	0	0	0
Гудвіл	1050	0	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0	
Усього за розділом I	1095	9661	9697	12066
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	4027	5423	9708
Виробничі запаси	1101	754	829	1054
Незавершене виробництво	1102	0	0	0
Готова продукція	1103	1854	2776	3445
Товари	1104	0	0	0
Поточні біологічні активи	1110	0	0	0
Депозити перестрахування	1115	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	0	0	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	5567	4269	2282
з бюджетом	1135	46	71	66
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0	0

Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	0	0	0
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	67	5	74
Готівка	1166	28	14	98
Рахунки в банках	1167	524	1135	1058
Витрати майбутніх періодів	1170	4	8	7
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0	0
у тому числі в:				
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	0	0	0
Усього за розділом II	1195	41103	51507	46803
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	101	115	147
Баланс	1300	50764	61204	58869
Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	13	13	13
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0	0
Капітал у дооцінках	1405	0	0	0
Додатковий капітал	1410	4138	4138	4138
Емісійний дохід	1411	0	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0	0
Резервний капітал	1415	84	84	84
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	33026	39696	54092
Неоплачений капітал	1425	0	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0	0
Інші резерви	1435	0	0	0
Усього за розділом I	1495	37177	43847	58243
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	511	3347	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0	0
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітнього періоду)	1531	0	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітнього періоду)	1532	0	0	0

Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5
резерв незароблених премій; (на початок звітного періоду)	1533	0	0	0
інші страхові резерви; (на початок звітного періоду)	1534	0	0	0
Інвестиційні контракти;	1535	0	0	0
Призовий фонд	1540	0	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0	0
Усього за розділом II	1595	18295	12462	19456
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	0	0	0
Векселі видані	1605	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	1761	3036	3127
за товари, роботи, послуги	1615	0	0	0
за розрахунками з бюджетом	1620	389	422	1297
за у тому числі з податку на прибуток	1621	9	13	25
за розрахунками зі страхування	1625	221	198	221
за розрахунками з оплати праці	1630	533	562	569
за одержаними авансами	1635	0	0	0
за розрахунками з учасниками	1640	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	1645	476	54	13294
за страховою діяльністю	1650	0	0	0
Поточні забезпечення	1660	0	0	0
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0	
Інші поточні зобов'язання	1690	1654	1277	15433
Усього за розділом III	1695	5043	5562	33966
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0	0
Баланс	1900	50764	61204	58869

Таблиця А.2

Консолідований звіт про фінансові результати

(Звіт про сукупний дохід) ВАТ "Мелітопольський м'ясокомбінат" тис.

грн.

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ				
Стаття	Код рядка	На 01.01. 2015	На 01.01. 2016	На 01.01. 2017
1	2	3	4	5
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	57073	62561	93390
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0	0

Продовження табл.А.2

1	2	3	4	5
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	60504	61086	78302
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0	0
Валовий: прибуток	2090	0	0	0
Валовий: збиток	2095	0	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0	0
Інші операційні доходи	2120	0	0	0
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2130	(7741)	(9970)	(10038)
Адміністративні витрати	2130	(565950)	(804270)	
Витрати на збут	2150	(7781)	(11760)	(12005)
Інші операційні витрати	2180	0	0	0
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	3644	5921	3266
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	1156	2090	15629
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	0	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	2892	1418	1956
Інші фінансові доходи	2220	1574	5511	5617
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0	
Фінансові витрати	2250	(709)	(1004)	(1289)
Втрати від участі в капіталі	2255	(619)	(1680)	(1770)
Інші витрати	2270	0	0	0
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	2128	1326	15471
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	0	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	50764	61204	58869
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0	
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	15603	33998	39055
II. СУКУПНИЙ ДОХІД				

Продовження табл. А.2

1	2	3	4	5
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	12	5	19
Інший сукупний дохід	2445	0	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	2951	9385	10445
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0	0
Чистий прибуток (збиток), що належить: власникам материнської компанії	2470	15614	34739	45644
неконтрольованій частці	2475	(1083)	(7413)	(9556)
Сукупний дохід, що належить: власникам материнської компанії	2480	16042	35646	34554
неконтрольованій частці	2485	0	0	0
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ				
Матеріальні затрати	2500	44867	57564	84756
Витрати на оплату праці	2505	13787	17998	23692
Відрахування на соціальні заходи	2510	4959	5166	85752
Амортизація	2515	5590	7028	89336
Інші операційні витрати	2520	87042	135762	22454
Разом	2550	156247	223519	148412
IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ				
Середньорічна кількість простих акцій	2600	20779	20779	20425
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	20779	20779	20425
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	750.9	636.12	892
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	750.9	636.12	892
Дивіденди на одну просту акцію	2650	10	10	10

Додаток Б

Розрахункові формули показників фінансової стійкості і ліквідності

Таблиця Б.1

Показники фінансової стійкості	Розрахункова формула
1. Власні обігові кошти	$\phi.1p.1495+p.1595+p.1695-p.1095$
2. Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	$\phi.1(p.1495+p.1595-p.1095)/(\phi.1p.2515+p.2520)$
3. Маневреність власних обігових коштів	$\phi.1(p.2500+p.2505)/\phi.1(p.1495+p.1595-p.1095)$
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\phi.1(p.1495+p.1595-p.1095)/\phi.1(p.1495+p.1595+p.1665)$
5. Коефіцієнт фінансової незалежності	$\phi.1(p.1495+p.1595+p.1665)/\phi.1p.1900$
6. Коефіцієнт фінансової залежності	$\phi.1p.1900/\phi.1(p.1495+p.1595+p.1665)$
7. Коефіцієнт фінансової стабільності	$\phi.1(p.1495+p.1595+p.1665)/\phi.1p.1695+p.1700$
8. Коефіцієнт фінансової стійкості	$\phi.1(p.1495+p.1595+1695+p.1665)/\phi.1p.1900$
Показники ділової активності	
1. Оборотність активів	$\phi.2p.2000/\phi.1p.2550$
2. Фондовіддача	$\phi.2p.2000/\phi.1p.1010$
3. Коефіцієнт оборотності обігових коштів	$\phi.2p.2000/\phi.1(p.2515+2520)$
4. Період одного обороту обігових коштів (днів)	1425/ Коефіцієнт оборотності обігових коштів
5. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$\phi.2p.2000/\phi.1(p.2090+p.1700-1155)$
6. Період погашення дебіторської заборгованості	1425/ Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості
7. Період погашення кредиторської заборгованості	$1425*(\phi.1p.1600+1615+1620+1630)/\phi.2p.1030$
8. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$\phi.2p.2000/\phi.1(p.1495+1595+1665)$
9. Період операційного циклу	Період одного обороту запасів - Період погашення дебіторської заборгованості
10. Період фінансового циклу	Період операційного циклу - Період погашення кредиторської заборгованості
Показники ліквідності	
1. Коефіцієнт ліквідності поточної	$p.2515\phi.1/p.1700\phi.1$
2. Коефіцієнт ліквідності швидкої	$p.2515-p.1100\phi.1/p.1700\phi.1$
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$(p.2500+2505\phi.1)/p.1700\phi.1$